

OIKEUDENKÄYNNIN KESTO TALOUSRIKOKSISSA

Raportti korkeimmassa oikeudessa
vuonna 2007 käsiteltyjen talousrikosten
oikeudenkäyntien kestosta

Kaarlo Hakamies ja Marian Johansson

KORKEIMMAN OIKEUDEN SELVITYKSIÄ 1/2009

OIKEUDENKÄYNNIN KESTO TALOUSRIKOKSISSA

Raportti korkeimmassa oikeudessa
vuonna 2007 käsiteltyjen
talousrikosten oikeudenkäyntien kestosta

Kaarlo Hakamies ja Marian Johansson

OIKEUDENKÄYNNIN KESTO TALOUSRIKOKSISSA

1. JOHDANTO.....	3
1.1 TUTKIMUSONGELMA.....	3
1.2 TUTKIMUSAINEISTO.....	3
1.3 VERTAILUAINEISTO.....	5
1.4 TUTKIMUSAINEISTON JAKAUTUMINEN RIKOSNIMIKKEITTÄIN JA HOVIOIKEUKSITTAIN.....	7
1.5 TUTKIMUSTA VARTEN KERÄTYT TIEDOT.....	9
2. TALOUSRIKOSOIKEUDENKÄYNTIEN KESTO	11
2.1 KESKIMÄÄRÄISET KOKONAISKÄSITTELYAJAT	11
2.2. TALOUSRIKOSPROSESSIN KESKIMÄÄRÄINEN KOKONAISKESTO HOVIOIKEUSPIIREITTÄIN	13
2.3 TALOUSRIKOSPROSESSIEN KESKIMÄÄRÄINEN KESTO INSTANSSEITTAIN	14
2.4 TALOUSRIKOSPROSESSIN ERI VAIHEIDEN KESTO HOVIOIKEUSPIIREITTÄIN	15
2.4.1 Esitutkinta	16
2.4.2 Syyteharkinta.....	18
2.4.3 Käräjäoikeuskäsittely.....	20
2.4.4 Hovioikeuskäsittely	22
2.4.5 Käsittely korkeimmassa oikeudessa	25
2.5 TALOUSRIKOSPROSESSIN KESTO RIKOSTYYPEITTÄIN KORKEIMMAN OIKEUDEN ASIAKOODIN MUKAISESTI	25
2.6 TALOUSRIKOSTEN ILMITULO.....	29
2.7 TALOUSRIKOSTEN TUOMITSEMINEN.....	31
3. OIKEUDENKÄYNTIEN LAAJUUS.....	33
3.1 LAAJUUDEN INDIKAATTORIT	33
3.2 KESKIMÄÄRÄINEN JUTUN LAAJUUS	33
3.3 JUTUN LAAJUUDEN VAIHTELU HOVIOIKEUSPIIREITTÄIN	34
3.3.1 Vastaaajien määrä.....	34
3.3.2 Hovioikeuteen valittaneiden määrä.....	36
3.3.3 Korkeimmalta oikeudelta muutosta hakeneiden määrä	37
3.3.4 Syytekohtien määrä	38
3.3.5 Pääkäsittelypäivien määrä.....	38
3.3.6 Henkilötodistelun määrä.....	41
3.3.7 Kirjallisten todisteiden määrä.....	43
3.3.8 Asiakirjamateriaalin määrä	45
3.4 PIENET JA SUURET TALOUSRIKOSJUTUT	47
3.4.1 Pienten juttujen osuus ja käsittelyaika	47
3.4.2 Suurten juttujen osuus ja käsittelyaika.....	48
4. MAHDOLLISIA OIKEUDENKÄYNNIN KESTOON VAIKUTTAVIA SEIKKOJA.....	50
4.1 OIKEUDENKÄYNNIN LAAJUUDEN, HOVIOIKEUSPIIRIN JA RANGAISTUSSEURAAMUKSEN VAIKUTUS OIKEUDENKÄYNNIN KESTOON	50
4.2 TIEDOKSIANTOAIKOJEN PITUUS KÄRÄJÄOIKEUKSISSA JA PERUUTETUT PÄÄKÄSITTELYPÄIVÄT	54
4.3 KÄSITTELYAIKOJEN TARKASTELUA VAIHEITTAIN	57
5. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	62
LIITELUETTELO	68
KAAVIOLUETTELO	68

1. Johdanto

1.1 Tutkimusongelma

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Rikosasioissa edellä mainittu säännös turvaa sekä asianomistajan että vastaajan oikeuksia. Talousrikosjutuissa Suomi on saanut vastaajien tekemien valitusten johdosta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta (EIT) lukuisia langettavia tuomioita kohtuuttoman pitkään kestäneistä oikeudenkäynneistä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6. artiklan nojalla. Korkeimmassa oikeudessa haluttiin selvittää talousrikosoikeudenkäyntien kestoa EIT:n ratkaisukäytännöstä ilmeneviä tapauksia laajemmin sekä talousrikosjuttujen laajuutta.

Tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, mikä on talousrikosoikeudenkäyntien keskimääräinen kesto korkeimman oikeuden ratkaistavaksi tulleissa jutuissa, miten kesto jakaantuu oikeudenkäynnin eri vaiheisiin sekä miten kesto vaihtelee eri hovioikeuspiirien välillä. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään mahdollisia muita oikeudenkäyntien kestoon vaikuttavia tekijöistä sekä juttujen laajuuden yhteyttä oikeudenkäyntien kestoon. Oikeudenkäynti on tutkimuksessa käsitetty laajasti, ja mukaan on luettu varsinaisen tuomioistuinprosessin lisäksi poliisin esitutkinta ja syyttäjän syyteharkinta.

1.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusta varten kesällä 2008 korkeimpaan oikeuteen palkatut oikeustieteen ylioppilaat Marian Johansson ja Laura Nikkanen kävivät läpi vuonna 2007 korkeimpaan oikeuteen saapuneet talousrikosjutut, joita oli yhteensä 84 kappaletta. On huomattava, että tässä tutkimuksessa termiä talousrikos käytetään eri tavalla kuin esimerkiksi poliisihallinnossa vakiintuneesti käytetään. Poliisit tutkivat talousrikoksina yrityksen tai muun yhteisön toiminnan yhteydessä tai niitä hyväksikäyttäen tapahtuvaa oikeudettomaan, välittömään tai välilliseen taloudelliseen hyötyyn tähtäävää rangaistavaa tekoa. Poliisihallinnossa käytetty talousrikoksen määritelmä ei ole siten sidoksissa tiettyihin rikosnimikkeisiin, vaan hyvin erilaisia rikoksia, kuten mm. työ- ja ympäristörikoksia, voidaan luokitella talousrikoksiksi. Poliisin tietojärjestelmissä talousrikoksiksi luokitellut jutut tilastoidaan erikseen, mutta poliisi- ja oikeushallinnon tietojärjestelmien erilaisuuden vuoksi tieto jutun talousrikosluonteesta ei siirry oikeushallinnon tietojärjestelmiin siten, että esimerkiksi korkeimmassa oikeudessa käsitellyistä tapauksista olisi helppo poimia poliisin talousrikoksina

tutkimat jutut. Tästä syystä tutkimukseen päädyttiin valitsemaan korkeimman oikeuden asianhallintajärjestelmässä käytettyjen asiakoodien avulla sellaiset tapaukset, jotka edustavat tyypillisiä koko maassa esiintyviä talousrikoksia ja joissa kaikki tai lähes kaikki jutut ovat hyvin todennäköisesti myös poliisin talousrikoksiksi luokittelemia juttuja.

Tutkimukseen valikoituivat kaikki ne korkeimpaan oikeuteen vuonna 2007 saapuneet jutut, joiden asiakoodi oli kirjanpitorikos (asiakoodi 154), velallisen epärehellisyys, törkeä velallisen epärehellisyys, velallisen petos, törkeä velallisen petos (158), veropetos (151), törkeä veropetos (152) ja verorikkomus (153). Asiakoodilla 159, joka käsittää velallisen vilpillisyyden, velallisrikkomuksen sekä velkojansuosinnan, ei ollut yhtään vuonna 2007 vireille tullutta juttua. Tarkastelun ulkopuolelle jätettiin muut asiakoodit, kuten kavallus- ja petosrikokset (asiakoodit 133, 134, 141, 142), sillä näissä muissa asiakooeissa esiintyy lukumääräisesti paljon tapauksia, joita ei voida katsoa talousrikoksiksi. Tutkimusta laadittaessa tehtiin siten tietoinen valinta, että kaikki korkeimmassa oikeudessa käsitellyt ja poliisin käyttämällä kriteereillä talousrikoksiksi luokiteltavat jutut eivät ole tarkastelussa mukana. Näiden muiden asiakoodien alaisuuteen luokiteltujen juttujen mahdollisen talousrikosluonteen arviointi olisi edellyttänyt kunkin tapauksen yksittäistä arviointia. Niiden kattavasta läpikäynnistä saatu hyöty suhteessa sen vaatimiin resursseihin arvioitiin niin pieneksi, ettei tällaista muiden asiakoodien läpikäyntiä katsottu aiheelliseksi.

Korkeimmassa oikeudessa käytetty asiakoodi määräytyy jutun törkeimmän rikoksen mukaan. Tutkimusaineistossa eivät siten ole mukana ne talousrikokset, jotka ovat osa sellaista juttua, jossa on mukana jokin muu, törkeämpi ei-talousrikos, jonka perusteella juttu on saanut muun asiakoodin. Luokittelusta on huomioitava myös se seikka, että asiakoodi korkeimmassa oikeudessa määräytyy sen perusteella, mistä asiassa on tässä instanssissa kyse. Korkeimmassa oikeudessa asiakoodi voi muuttua esimerkiksi hovioikeuden käyttämästä asiakoodista sen vuoksi, että korkeimman oikeuden prejudikaattiuomioistuininluonteen vuoksi muutosta saatetaan hakea vain tiettyyn rikosnimikkeeseen liittyvän oikeuskysymyksen osalta. On kuitenkin todettava, että käytännössä varsin usein muutoksenhakemukset myös korkeimmassa oikeudessa kohdistuvat vakavimpaan juttukokonaisuudessa tuomittuun rikokseen, joten asiakoodien muutoksilla korkeimmassa oikeudessa ei liene merkittävää roolia koko tapauskannan kannalta.

Kaikki juttuun sisältyvät rikokset on otettu tutkimuksessa huomioon, mutta ne eivät näy juttumäärien laskennassa, joka on tapahtunut diaarinumeroiden perusteella. Usein esimerkiksi törkeää veropetosta koskeva tapaus sisältää myös kirjanpitorikoksen, mutta kun nämä on käsitelty

saman diaarinumeron alla, on kyseessä yksi juttu. Samoin saman diaarinumeron alla voi olla useita yrityksiä tai useita vastaajia koskevia yksittäisiä syytekohtia.¹

Tutkimusta varten juttujen kaikki asiakirjamateriaali käytiin läpi. Asiakirjamateriaali sisälsi yleensä esitutkintapöytäkirjan liitteineen, mahdolliset lisätutkintapöytäkirjat, syyttäjän laatiman haastehakemuksen, käräjäoikeuden, hovioikeuden ja korkeimman oikeuden käsittelyn yhteydessä syntyneet asiakirjat kuten tuomiot, pöytäkirjat sekä asianosaisten valitukset ja vastaukset. Asiakirjamateriaali sisälsi myös jutun kirjalliset todisteet. Materiaalin laajuus vaihteli juttukohtaisesti suuresti: laajemmissa jutuissa materiaalia oli useita kuljetuslaatikollisia, kun taas pienemmissä jutuissa materiaali saattoi koostua vain muutamasta kymmenestä sivusta. Kattavan asiakirjamateriaalin hankkimisessa oli jonkin verran ongelmia tuomioistuinten toisistaan jossain määrin poikkeavan arkistointikäytännön vuoksi.

Aineistosta saatiin kerättyä tiedot esitutkinnan, syyteharkinnan, käräjä- ja hovioikeuskäsittelyn kestosta sekä korkeimman oikeuden käsittelyn kestosta valitusluparatkaisun antopäivämäärään saakka 80 jutun osalta. Neljässä tapauksessa jokin edellä mainituista tiedoista jäi puuttumaan. Juttujen eri välivaiheista kerättyjä tietoja ei saatu kerättyä kaikilta osin yhtä kattavasti: mm. tietoja siitä, milloin käräjäoikeus on antanut haasteen tiedoksiannettavaksi, ei aina saatu asiakirjamateriaalista luotettavasti selvitettyä.

1.3 Vertailuaineisto

Poliisille on tehty 2000-luvulla keskimäärin vuosittain noin 1 500 sellaista rikosilmoitusta, jotka poliisiviranomaiset ovat luokitelleet talousrikoksiksi. Tämän tutkimuksen ja sen tulosten kannalta relevantti kysymys on, antavatko korkeimpaan oikeuteen vuonna 2007 saapuneet tutkimukseen otetut 84 talousrikosasiaa riittävän edustavan kuvan koko maan kaikista käsitellyistä talousrikoksista.

Periaatteessa on mahdollista, että korkeimpaan oikeuteen saapuneet asiat saattavat poiketa esimerkiksi jutun juridisen vaativuuden, laajuuden tai rangaistuksen ankaruuden osalta niistä talousrikoksista, jotka jäävät alempien asteiden ratkaisujen varaan. Tästä syystä tutkimuksessa on pyritty käyttämään hyväksi myös kahta muuta aihetta koskevaa tutkimusta. Vuonna 2008 on

¹ Tutkimuksessa mukana olleet jutut korkeimman oikeuden diaarinumeroittain, ks. liite 1

laadittu selvitys verohallinnon tekemien rikosilmoitusten prosessin kestosta ja rangaistuskäytännöstä². Myös Poliisiammattikorkeakoulussa (PAKK) on laadittu vuonna 2009 tutkimus "Talousrikokset rikosprosessissa"³. Tutkimusta tehtäessä on käytettävissä ollut myös Viranomaisyhteistyön kehittämissuunnitelman (VIRKE) raportteja, joista ilmenee mm. poliisin keskimääräisiä talousrikostutinnan kestoja kuvaavia tietoja.

PAKK:n tutkimuksessa on käytetty aineistona poliisin talousrikosasioiksi luokittelemia rikosilmoituksia, joiden esitutkinta on päätetty vuonna 2004. Aineistossa oli kaikkiaan 1 598 rikosilmoitusta. PAKK:n tutkimuksessa on analysoitu mm. talousrikosasioissa esiintyviä rikosnimikkeitä, epäiltyjen henkilöiden määriä, rikosilmoitusten etenemistä syyteharkintaan ja käräjäoikeuteen, prosessin kestoja sekä rangaistuskäytäntöjä. Tutkimus on perustunut pääasiallisesti eri tietojärjestelmistä saatuihin tietoihin ja niiden yhdistelyyn. Käytettyjä tietojärjestelmiä ovat olleet poliisiasiain tietojärjestelmä (PATJA), syyttäjän ja käräjäoikeuksien asiankäsittelyjärjestelmä (SAKARI) sekä tuomiolauselmajärjestelmä (TL).

Verohallinnon selvityksessä tarkastelun kohteena ovat olleet verohallinnon piiristä vuonna 1999 tehdyt rikosilmoitukset. Aineistona oli 446 rikosilmoitusta. Rikosilmoitukset ovat koskeneet pääasiallisesti vero- ja kirjanpitorikoksia. Lähdemateriaalina on rikosilmoitusten lisäksi käytetty käräjä- ja hovioikeuksien tuomioita. Tutkimuksessa on selvitetty rikosprosessien kestoja ja rikoksista tuomittuja rangaistuksia niissä tapauksissa, joissa rikosprosessi on lähtenyt liikkeelle verohallinnon tekemästä rikosilmoituksesta.

Vertailumateriaalin osalta on huomioitava, että eri tutkimuksissa on kerätty erilaisia tietoja, ja esimerkiksi PAKK:n tutkimuksessa ei ole lainkaan mukana käräjäoikeuskäsittelyn jälkeistä prosessivaihetta. Toisaalta samaa käsittelyvaihetta kuvaamaan on laskennan perusteeksi voitu ottaa erilainen muuttuja; esimerkiksi verohallinnon selvityksessä hovioikeusprosessin pituus on laskettu käräjäoikeuden tuomion antopäivästä hovioikeuden tuomion antopäivään, kun taas tässä tutkimuksessa hovioikeusprosessin pituus on laskettu alkaen jutun hovioikeuden diaariin merkitsemispäivästä ja päättyen tuomion antopäivään. Myös valtakunnan eri osien tilannetta on analysoitu eri tavoin: poliisin raportointijärjestelmät perustuvat pitkälti läänikohtaiseen jakoon, kun taas korkeimman oikeuden kannalta luontevampaa on jaottelu hovioikeuspiireittäin. Siten maan eri osien välillä tietojen vertaileminen ristiin eri tutkimusten välillä on hyvin vaikeaa. Näistä eri

² Kirjoittanut Eeva Arve.

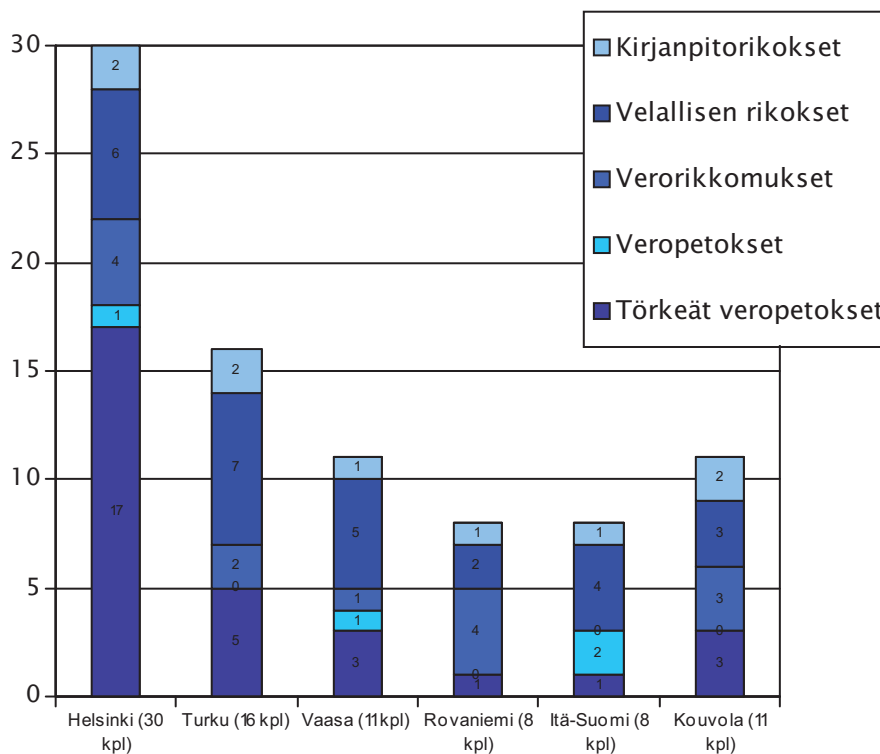
³ Kirjoittanut Terhi Hakamo, Kirsi Jauhiainen, Anne Alvesalo ja Erja Virta.

tutkimusten eroista huolimatta PAKK:n ja verohallinnon tutkimuksilla on merkitystä arvioitaessa korkeimmassa oikeudessa käsiteltyjen juttujen edustavuutta suhteessa kaikkiin talousrikoksiin.

1.4 Tutkimusaineiston jakautuminen rikosnimikkeittäin ja hovioikeuksittain

Tutkimuksessa mukana olleista 84 jutusta 30 oli käsitelty Helsingin, 16 Turun, 11 Vaasan, 8 Rovaniemen, 8 Itä-Suomen ja 11 Kouvolan hovioikeudessa. Helsingin hovioikeudesta tuli näin ollen ylivoimaisesti suurin osa jutuista Turun hovioikeuden ollessa juttumäärältään toiseksi suurin melkein puolet pienemmällä juttumäärällä. Muuten jutut jakautuivat neljän muun hovioikeuden kesken melko tasaisesti.

Jutuista suurin osa oli törkeitä veropetoksia (30 kpl) ja toiseksi eniten oli velallisen rikoksia (27). Verorikkomuksia oli 14, kirjanpitorikoksia 9 ja veropetoksia 4.

*Kaavio 1.
Tutkittujen juttujen
jakaantuminen
hovioikeuksittain*

Juttumäärät on syytä ottaa huomioon tutkimustuloksien luotettavuutta ja vertailtavuutta arvioitaessa, sillä niiden juttutyypin ja toisaalta niiden hovioikeuksien kohdalla, joissa juttukanta on pieni, kasvaa yhden jutun merkitys suureksi. Esimerkiksi Itä-Suomen hovioikeuden kohdalla voidaan

todeta, että siellä käsitelty yksi poikkeuksellisen suuri tapaus kasvattaa kaikkia kyseisen hovioikeuspiirin keskimääräisiä kestoajoja niin esitutinnan kuin oikeuskäsittelynsä eri vaiheiden osalta. Poikkeuksien merkitystä on vähennetty analyysissä ottamalla huomioon keskiarvojen lisäksi myös mediaaniarvoja.

On myös huomioitava, että tutkimusaineisto sisältää vain korkeimpaan oikeuteen asti saapuneet jutut. Muutoksenhakualttius vaihtelee hieman hovioikeuksittain ja eri juttutyypin välillä. Eniten valituslupia haettiin verorikkomuksista, joissa hovioikeuksista korkeimpaan oikeuteen saapui 37,8 % tapauksista. Suhteellisesti vähiten valituslupahakemuksia korkeimpaan oikeuteen saapui kirjanpitorikoksista, joissa vastaava prosenttiosuus oli 19,1 %. Hovioikeuksittain vaihtelu oli jopa suurempaa: sekä Vaasan että Itä-Suomen talousrikosjutuista muutosta haettiin 50,0 %:ssa tapauksia kun taas Turun hovioikeuden vastaava prosenttiosuus oli 26,7 %. Kaikista talousrikosjutuista valituslupaa haettiin 32,1 %:ssa jutuista.⁴

Juttukannan maantieteellisestä jakautumisesta on havaittavissa, että korkeimmassa oikeudessa käsitellyistä jutuista yli puolet on Helsingin ja Turun hovioikeuspiirien alueelta. Tulos on samansuuntainen PAKK:n tutkimuksen kanssa, sillä PAKK:n tutkimuksen mukaan noin 1 600:sta talousrikosasiasta, joissa poliisi päätti tutkinnan vuonna 2004, yli 1 100 tutkittiin Helsingin poliisilaitoksessa tai Etelä- ja Länsi-Suomen alueella. Juttukannan painottuminen eteläiseen ja läntiseen Suomeen näkyy PAKK:n tutkimuksen mukaan myös syyttäjänvirastoissa sekä käräjäoikeuksissa. Vaikka jutun vireilletulo korkeimmassa oikeudessa edellyttää muutoksenhakua kahdessa eri instanssissa, eivät mahdolliset muutoksenhakualttiuden erot maan eri osissa siten vaikuta merkittävästi juttukannan maantieteelliseen jakautumiseen korkeimmassa oikeudessa.

Tutkimusaineiston vertailukelpoisuuden kannalta on myös syytä arvioida, poikkeako vuosi 2007 juttukannaltaan merkittävästi korkeimman oikeuden muiden vuosien juttukannasta. Vuonna 2005 korkeimpaan oikeuteen saapui samoihin asiakodeihin kirjattuna yhteensä 82 juttua, kun taas vuonna 2006 tutkittujen asiakoodien alle kirjattiin yhteensä 104 juttua. Juttukannan jakautumisessa eri rikosnimikkeiden alle ei kuitenkaan ole suhteellisesti tarkasteltuna suuria muutoksia. Mainitsemisen arvoinen seikka on, että verorikkomusten suhteellinen osuus on jonkin verran kasvanut samalla, kun kirjanpitorikosten osuus on pienentynyt.

⁴ Hovioikeuksien talousrikosjuttumäärät vuonna 2007, ks. liite 2.

Juttumäärät vuosittain	Kirjanpitorikos	Velallisen epäreh.	Vero- petos	Törkeä veropetos	Vero- rikkomus	YHT.
2005	14	21	5	33	9	82
2006	14	30	7	39	16	106
2007	9	27	3	31	14	84

Kaavio 2: Korkeimman oikeuden talousrikosjutut vuosina 2005 – 2007

1.5 Tutkimusta varten kerätyt tiedot

Asiakirjamateriaalista kerättiin lähes 80 erilaista tietoa: päivämääriä käsittelyn eri vaiheista, lukumäärätietoja muun muassa vastaajien, syytekohtien, todisteiden ja valittajien määrästä sekä tiedot tuomituista rangaistuksista ja asiakirjamateriaalin laajuudesta⁵. Päivämääriä kerättiin lukuisia prosessin eri vaiheista, jotta voitaisiin laskea kunkin käsittelyvaiheen pituus tarkasti sekä lisäksi nähdä, missä suurimmat viiveet syntyvät.

Esitutkinnan pituus laskettiin rikosilmoituksen tekoajankohdasta esitutkinnan valmistumiseen eli esitutkintapöytäkirjan päivämäärään. Syyteharkinnan pituus laskettiin esitutkinnan valmistumispäivästä haastehakemuksen valmistumisen päivämäärään. Käräjäoikeuskäsittely puolestaan katsottiin laskennassa alkavan haastehakemuksen valmistumisesta (tällöin haastehakemus siirretään syyttäjän tietojärjestelmästä käräjäoikeuden tietojärjestelmään) ja päättyvän tuomion antopäivänä. Hovioikeuskäsittelyn pituus laskettiin hovioikeuden vireilletulopäivämäärästä tuomion antopäivään. Korkeimman oikeuden käsittelyajan pituus laskettiin samoin alkaen vireilletulosta korkeimmassa oikeudessa ja päättyen valitusluparatkaisun antopäivään.⁶

Korkeimman oikeuden osalta laskentaa hankaloitti se, että niistä vuonna 2007 vireille tulleista jutuista, joissa valituslupa oli myönnetty (7 kpl), on 31.12.2008 mennessä ratkaistu vain neljä. Näin ollen kokonaiskestoajaa valitusluvan saaneista jutuista ei voida vielä laskea. Keskimääräisen kokonaiskäsittelyajan laskennassa ovat siten mukana vain jutut, joissa valituslupaa korkeimmassa oikeudessa ei ole myönnetty. Niissä jutuissa, joissa valituslupaa ei ole myönnetty, käsittelyn loppumispäivämäärä on valitusluparatkaisun antopäivä.

⁵ Luettelo tutkimuksen yhteydessä kerätyistä tiedoista ks. liite 3.

⁶ Käsittelyaikojen laskennasta tarkemmin ks. liite 4.

Päivämäärätietoja kerättiin käsittelyn loppu- ja alkupisteiden lisäksi myös käsittelyn välivaiheista, kuten vastaajan kuulustelusta, pakkokeinojen käyttämisestä, haastamisesta, tiedoksisaannista, kirjallisten vastausten saapumisesta sekä valmisteluistunnoista ja pääkäsittelypäivistä. Kun käsittelyn etenemisestä saatiin näin tarkempia väliaikoja, voitiin paremmin myös tarkastella sitä, missä käsittelyn vaiheissa viivästyksiä mahdollisesti syntyy. Lisäksi kirjattiin vanhimman ja ensiksi alkaneen rikoksen tekoajankohdaksi eri käsittelyvaiheissa määritellyt päivämäärät, sillä tieto rikoksen tekoajankohdasta saattaa muuttua käsittelyn edetessä.

Päivämäärien ohella jutuista kirjattiin ylös niiden laajuutta kuvaavia seikkoja, jotta voitiin tutkia laajuuden mahdollista yhteyttä jutun käsittelyaikaan. Jutun laajuutta kuvaavina tietoina poimittiin esitutkinnasta epäiltyjen henkilöiden ja rikosnimikkeiden lukumäärä, haastehakemuksesta vastaajien ja syytekohtien määrä sekä oikeuskäsittelyistä kaikista kolmesta instanssista valmisteluistunto- ja pääkäsittelypäivien lukumäärä, kirjallisten todisteiden ja todistelutarkoituksessa kuultujen henkilöiden lukumäärä sekä syyksi luettujen rikosten, hylättyjen syytekohtien ja rikoksesta tuomittujen henkilöiden lukumäärä.

Lisäksi tutkimuksen yhteydessä kerättiin tietoa talousrikosten seuraamuskäytännöstä. Jokaisen vastaajan osalta poimittiin tieto mahdollisesta vangitsemismääräyksestä⁷, tuomituista rikoksista nimikkeittäin, tuomitusta rangaistuksesta sekä tiedot mahdollisesta menettämisseuraamuksesta, vahingonkorvauksesta ja liiketoimintakiellosta. Tutkimusta ei kuitenkaan tässä vaiheessa kohdennettu varsinaisesti seuraamuskäytäntöön siltä osin, että seuraamuskäytännöstä ja sen mahdollisesta vaihtelusta tehtäisiin yleisempiä havaintoja, vaan tutkimuksessa selvitettiin lähinnä sitä, vaikuttaako tuomittu rangaistus jutun käsittelyaikaan.

Kaikkia tietoja ei saatu poimittua kaikista jutuista. Eniten ongelmia tuottivat haasteen ja tiedoksiannon päivämäärät, jotka eivät aina käyneet kattavasti asiakirjamateriaalista selville. Aina ei myöskään ollut saatavilla esitutkintapöytäkirjaa. Puuttuneiden esitutkintapöytäkirjojen osalta tietoja saatiin esitutkinnan suorittaneelta poliisilta. Myös materiaalin laajuus niissä tapauksissa kun asiakirjoja oli useita kuljetuslaatikollisia, hidasti päivämäärien selvittämistä.

⁷ Tieto vangitsemismääräyksestä tarkoittaa tässä käräjä- tai hovioikeuskäsittelyn aikana tuomioissa annettua määräystä vastaajan määräämisestä vangittavaksi tai pidettäväksi edelleen vangittuna. Tutkituissa jutuissa neljässä käräjä- tai hovioikeus antoi vangitsemismääräyksen; näistä jutuista yhdessä vangitsemisen syynä oli muu rikosasia.

2. Talousrikosoikeudenkäyntien kesto

Oikeudenkäyntien kestoä tutkittiin ensinnäkin hovioikeuspiireittäin ja toisaalta rikostyypeittäin. Lisäksi oikeudenkäyntien kesto laskettiin kokonaiskestonä ja jokaisen instanssin osalta erikseen.

Arvioidessaan rikosasian vastaajan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin mukaista kohtuullista käsittelyäkä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin laskee oikeudenkäynnin kokonaiskeston alkaen siitä hetkestä, kun vastaaja on tullut viranomaisten toimesta tietoiseksi häneen kohdistuvasta rikosepäilystä, ja päättyen asian ratkaisuun lainvoimaisella tuomiolla. Tässä tutkimuksessa oikeudenkäynnin kokonaiskesto on laskettu kahdella eri tavalla: ensinnäkin alkaen rikosilmoituksen tekemisestä ja toiseksi tällä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käyttämällä tavalla alkaen vastaajan tietoiseksi tulemisestä häneen kohdistuvasta rikosepäilystä. Vastaaja tulee tietoiseksi rikosepäilystä joko häneen kohdistuvan pakkokeinon tai kuulustelun yhteydessä. Tutkimuksessa laskettaessa kokonaiskestoä EIT:n käyttämällä tavalla oikeudenkäynnin katsottiin alkaneen joko vastaajan ensimmäisen kuulustelun päivämäärästä tai ensimmäisen vastaajaan kohdistuvan pakkokeinon käyttämisen päivämäärästä riippuen siitä kumpi oli tapahtunut ensin. Yleensä tämä oli kuulustelun päivämäärä, sillä pakkokeinojen käytön yhteydessä vastaajaa oli pääsääntöisesti myös kuulusteltu ensimmäisen kerran.

2.1 Keskimääräiset kokonaiskäsittelyajat

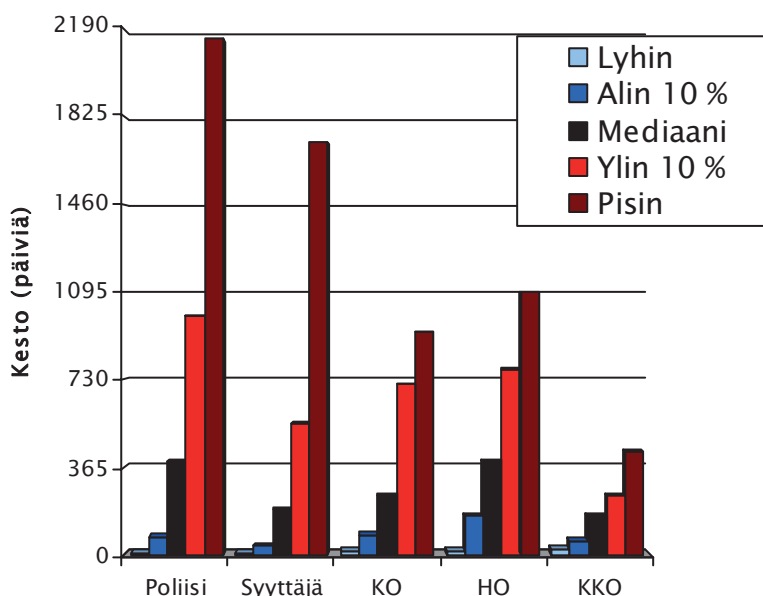
Kaikkien juttujen keskimääräinen käsittelyaika yhteensä eri instansseissa oli yhteensä 4 vuotta 10 kuukautta 15 päivää. Kun tämä lasketaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käyttämällä tavalla, kesto oli keskimäärin 4 vuotta 4 kuukautta 25 päivää. Melkein kuuden kuukauden ero kokonaiskestojen välillä johtuu siis rikosilmoituksen tekemisen ja ensimmäisen kuulustelun/pakkokeinon välillä kuluvastä ajasta. Kokonaiskestoista puhuttaessa on huomioitava, että niiden laskennassa eivät ole mukana ne jutut, joissa korkein oikeus on myöntänyt valitusluvan (7 kpl), sillä 31.12.2008 mennessä jutuista on ratkaistu vain neljä, eikä kokonaiskestoä siten voida vielä laskea.

Nopein juttu ratkaistiin 1 vuoden 5 kuukauden 1 päivän kuluessa. Kyseessä oli Itä-Suomen hovioikeuspiirissä käsitelty veropetosjuttu (KKO:n Dnro R2007/742). Pisimpään kestänyt oikeudenkäynti oli Helsingin hovioikeuspiirissä käsitelty velallisen epärehellisyystapaus, jonka käsittely kesti 9 vuotta 1 kuukautta 17 päivää (KKO:n Dnro R2007/823). Tutkimusaineistossa oli

lisäksi yksi tapaus, jossa kokonaiskäsittelyajan pituutta ei voitu luotettavasti selvittää esitutkintapöytäkirjan puuttumisen vuoksi eikä se siten ole tutkimuksessa muutoin mukana. Kyseessä oli Helsingin hovioikeuspiirissä monessa osassa käsitelty törkeää veropetosta koskeva juttukokonaisuus. Aineistosta ilmeni kuitenkin vastaajan ensimmäinen kuulustelupäivä, jolla tavalla laskettuna jutun kokonaiskesto oli 10 vuotta 8 kuukautta 14 päivää.

Tutkimusaineiston jutuista nopeimmat 10 % ratkaistiin enintään 2 vuoden 10 kuukauden ja 7 päivän kuluessa rikosilmoituksen tekemisestä. Aineiston mediaanijuttu ratkaistiin 4 vuoden 8 kuukauden 9 päivän kuluessa. Hitaimmat 10 % jutuista kestivät vähintään 8 vuotta 10 kuukautta ja 28 päivää.

Vaihteluvälit pisimpien ja lyhimpien talousrikosprosessien välillä olivat siten huomattavia. Tämä vaihtelu näkyy myös katsottaessa asiaa jaoteltuna eri instansseihin. Suurimmat vaihteluvälit olivat esitutkinnassa, sillä esitutkinnan kesto vaihteli muutamasta päivästä melkein kuuteen vuoteen. Pienimmät vaihtelut oikeudenkäyntien kestoissa olivat korkeimmassa oikeudessa. Huomionarvoista on myös, että hovioikeuksissa vaihtelu oli suurempaa kuin kärjäoikeuksissa.

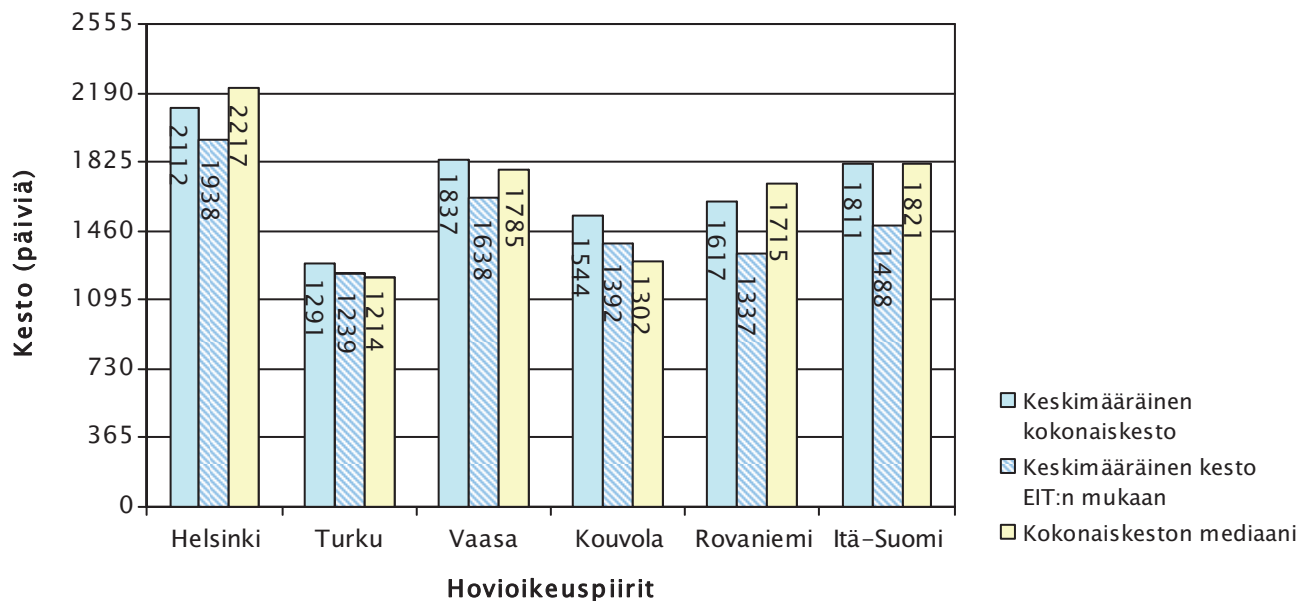
Kaavio 3. Vaihteluvälit pisimpien ja lyhimpien talousrikosprosessien välillä

Kaaviosta ilmenee jokaisessa instanssissa nopeimmin ja hitaimmin käsitellyn jutun käsittelyaika sekä myös mediaanijutun käsittelyaika. Lisäksi kaaviosta ilmenee, kuinka nopeasti jokainen instanssi käsittelee nopeimmat 10 % (alin 10 %) talousrikosjutuista ja toisaalta hitaimmat 10 %

(ylin 10 %). Vaihteluvälit erityisesti pisimpien juttujen välillä esitutkinnassa ja syyteharkinnassa ovat huomattavat. Mikäli alimman 10 % ja ylimmän 10 %:n arvot ovat lähellä toisiaan, suurimmassa osassa juttuja niiden käsittelyaikojen vaihteluväli kyseisessä instanssissa on pieni.

2.2. Talousrikosprosessin keskimääräinen kokonaiskesto hovioikeuspiireittäin

Talousrikosprosessien kokonaiskesto vaihtelee melko paljon hovioikeuspiireittäin. Pisimpään oikeudenkäynnit kestävät Helsingin hovioikeuspiirissä, jossa kokonaiskesto on keskimäärin lähes kuusi vuotta (2 112 päivää). Turun hovioikeuspiiristä jutut valmistuvat nopeimmin, noin kolmessa ja puolessa vuodessa (1 291 päivää). Ero näiden kahden hovioikeuspiirin keskimääräisten kokonaiskäsittelyaikojen välillä on huomattava, 821 päivää, mikä on yli kaksi vuotta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käyttämällä tavalla laskettuna tämä ero on hieman pienempi, 699 päivää.

Kaavio 4. Talousrikosprosessin keskimääräinen kokonaiskesto hovioikeuspiireittäin

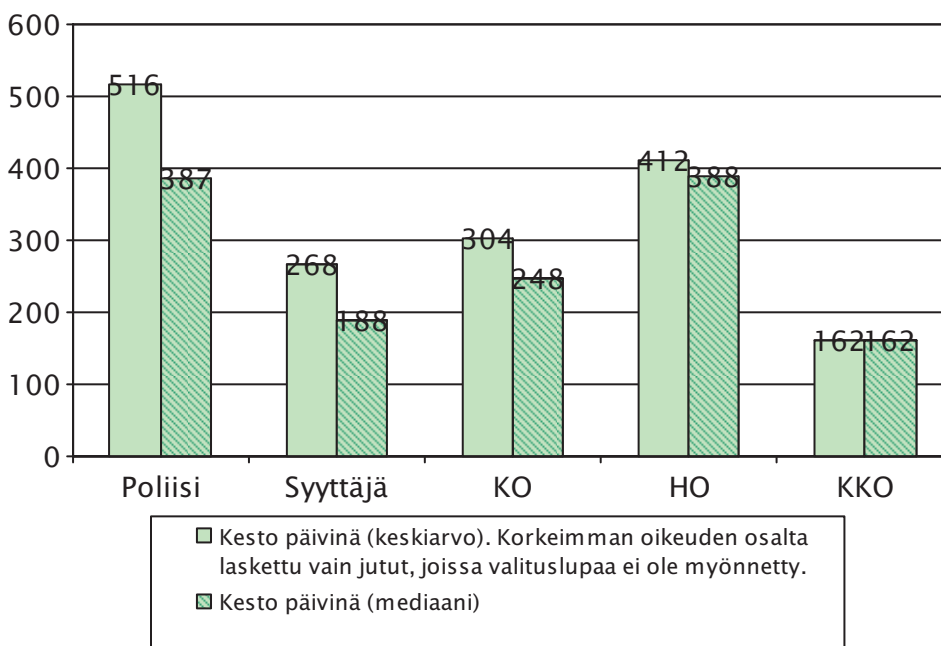
Näin huomattavat erot käsittelyajoissa eri hovioikeuspiirien välillä ovat jo tilastollisesti merkitseviä. Helsingin ja Turun hovioikeuspiirien huomattavan eron lisäksi voidaan todeta, että Kouvolan ja Rovaniemen hovioikeuspiirit ovat hieman keskimääräisen käsittelyajan nopeammalla puolella ja että Itä-Suomen ja Vaasan hovioikeuspiireissä käsittely kestää keskimääräistä hieman pidempään. Kokonaiskestojen osalta on pantava merkille, ettei keskiarvon ja mediaanin välillä ole missään

hovioikeuspiirissä erityisen suuria eroja; toisin sanoen mikäli hovioikeuspiirissä on yksittäisiä juttuja, jotka nostavat käsittelyaikaa, on kokonaisuudessa vastaavasti myös yksittäisiä nopeammin käsiteltyjä juttuja.

Lisäksi voidaan kiinnittää huomiota siihen, että laskettaessa käsittelyn kokonaiskesto alkaen rikosilmoituksesta ja EIT:n käyttämällä tavalla, vaihtelevat erot laskentatapojen välillä hovioikeuspiireittäin niin, että toisissa ero eri laskentatapojen välillä on suurempi kuin toisissa. Itä-Suomen hovioikeuspiirissä ero näiden kahden laskentatavan välillä on suurin ja toisaalta Turun hovioikeuspiirissä pienin. Itä-Suomen hovioikeuspiirissä ero johtuu kahdesta jutusta, joissa toisessa rikosilmoituksen ja ensimmäisen kuulustelun tai ensimmäisen pakkokeinon välillä ehti kulua aikaa yli 1 000 päivää ja toisessa noin 650 päivää.

2.3 Talousrikosprosessien keskimääräinen kesto instansseittain

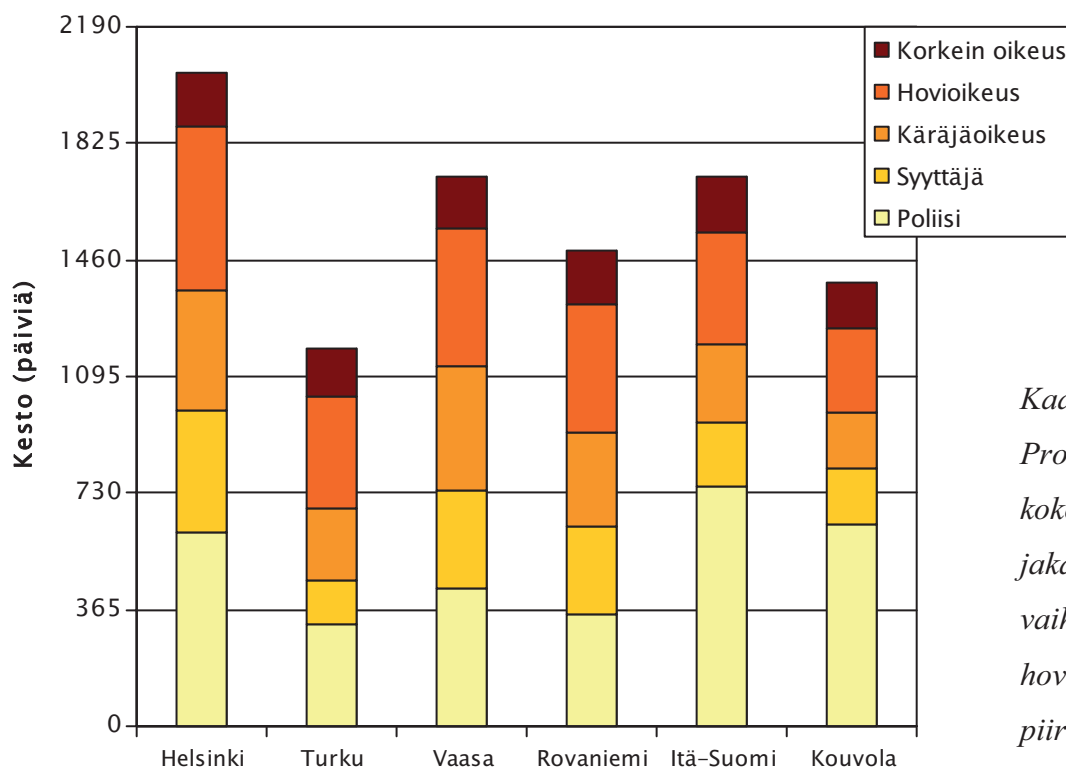
Talousrikosprosessin keskimääräinen kesto jakautuu käsittelyn eri vaiheisiin eri viranomaisinstansseissa niin, että esitutkinta vie huomattavasti pisimmän ajan (516 päivää). Syyteharkinta kestää keskimäärin hieman alle vuoden (268 päivää), samoin kärjäoikeuskäsittely (304 päivää). Hovioikeuskäsittely puolestaan kestää, muutoksenhakuluonteestaan huolimatta, jopa pidempään kuin kärjäoikeuskäsittely (412 päivää). Valitusluparatkaisun saaminen korkeimmasta oikeudesta puolestaan kestää keskimäärin hieman alle puoli vuotta (162 päivää).

*Kaavio 5.
Talousrikos-
prosessin keski-
määräinen kesto
instansseittain*

Käsittelyaikojen kestoissa kiinnittää huomiota mediaani- ja keskiarvojen erot erityisesti poliisi- ja syyttäjäviranomaisissa, mutta myös kärjäoikeuksissa. Näissä instansseissa keskiarvojen selvä poikkeama mediaaniarvoista johtuu siitä, että vähemmistönä olleiden juttujen pitkät käsittelyajat nostavat keskimääräistä arvoa huomattavasti.

Kun kokonaiskeston jakautumista eri instansseihin tarkastellaan eri hovioikeuspiireittäin, havaitaan jälleen melko suuria vaihteluita. Erityisesti esitutkinnan keston osuus kokonaiskestosta vaihtelee, samoin syyteharkinnan osuus. Kaaviosta ilmenee myös keskimääräisten käsittelyaikojen huomattavia alueellisia eroja: kun Helsingin hovioikeuspiirissä instanssikohtaisten keskimääräisten käsittelyaikojen mukaan juttu on vasta siirtymässä syyteharkinnasta kärjäoikeuteen, Turun hovioikeuspiirissä asia on jo ehditty käsitellä hovioikeudessa.

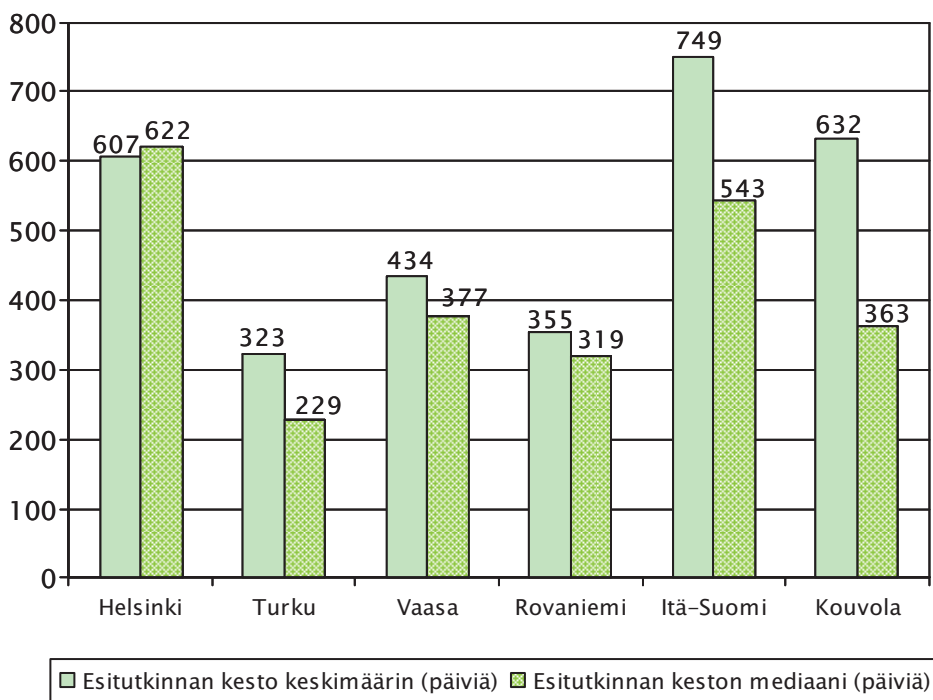
*Kaavio 6.
Prosessin kokonaiskeston jakautuminen eri vaiheisiin hovioikeuspiireittäin*

2.4 Talousrikosprosessin eri vaiheiden kesto hovioikeuspiireittäin

Seuraavassa käsitellään prosessin eri vaiheiden keskimääräistä kesto hovioikeuspiireittäin. Näin voidaan havaita hovioikeuspiirien väliset erot kestossa kunkin instanssin (poliisi, syyttäjä, kärjäoikeus, hovioikeus) osalta erikseen. Diagrammeissa on kunkin hovioikeuspiirin osalta kaksi rinnakkaista pylvästä: vasemman puoleinen pylväs kuvaa aina kesto keskimäärin ja oikeanpuoleinen pylväs keston mediaania päivinä.

2.4.1 Esitutkinta

Esitutkinnan keskimääräinen kesto on laskettu alkaen rikosilmoituksen tekemisestä ja päättyen esitutkinnan valmistumiseen. Erot hovioikeuspiirien välillä ovat esitutkinnassa huomattavia. Tutkimusaineiston jutuissa valtakunnallinen keskiarvo esitutkinnan pituudessa on 516 päivää. Esitutkinta kestää Itä-Suomen hovioikeuspiirissä keskimäärin pisimpään (749 päivää), kun taas Turun hovioikeuspiirissä esitutkinnan kesto on huomattavasti lyhyempi (323 päivää).

Kaavio 7. Esitutkinnan keskimääräinen kesto talousrikosjutuissa hovioikeuspiireittäin

Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeuspiireissä ero keskimääräisen ja mediaanikeston välillä on huomattava. Molemmista hovioikeuspiireissä on muutamia yksittäisiä juttuja, joiden esitutkinta on kestänyt keskimääräistä huomattavasti kauemmin ja jotka nostavat hovioikeuspiirien keskiarvoa. Itä-Suomen hovioikeuspiirissä oli kolme juttua, joiden esitutkinta kesti yli 900 päivää (esitutkinnan kesto 927, 1 000 ja 2 033 päivää); Kouvolan hovioikeuspiirissä tällaisia juttuja oli kaksi (1 514 ja 2 055 päivää). Myös Turun hovioikeuspiirissä oli kaksi juttua, joiden esitutkinnan kesto (953 ja 996 päivää) poikkesi huomattavasti hovioikeuspiirin muista jutuista. Pisin esitutkinta on kestänyt 2 149 päivää eli melkein kuusi vuotta. Kyseessä oli Helsingin hovioikeuspiirissä käsitelty törkeä velallisen epärehellisyys. Esitutkinnassa käsittelyajan erot ovat yksittäisten juttujen välillä suuret, sillä nopein

esitutkinta suoritettiin kuudessa päivässä. Tapaus koski verorikkomusta ja käsiteltiin Kouvolan hovioikeuspiirissä. Ylipäätään esitutkinnan pituutta tarkasteltaessa on huomattava, että kaikissa hovioikeuspiireissä löytyy tapauksia, jotka on tutkittu varsin nopeasti ja toisaalta kaikissa hovioikeuspiireissä on tapauksia, joiden tutkinta on kestänyt pitkään. Helsingin, Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeuspiireissä pisimmät esitutkinnat kestivät yli 2 000 päivää. Turun, Vaasan ja Rovaniemen hovioikeuspiireissä pisimmät tutkinnat kestivät n. 700–1 000 päivää. Kaikkein nopeimpiin tutkinta-aikoihin on mahdollisesti syynä juttujen uhkaava vanheneminen.

Viranomaisyhteistyön kehittämisprojektin (VIRKE) keräämien tietojen mukaan esitutkinnan kesto 2000-luvulla on ollut vuosittain päätetyissä talousrikosjutuissa keskimäärin 300–400 päivää laskettuna rikosilmoituksen tekemisestä tutkinnan päätöspäivämäärään. Näissä luvuissa on huomioitava, että kaikki jutut eivät mene syyteharkintaan, vaan luvut sisältävät tapauksia, joissa poliisiviranomaiset itse saattavat varsin nopeastikin päätyä esimerkiksi siihen ratkaisuun, ettei asiassa ole syytä epäillä rikosta.

PAKK:n tutkimusaineistossa syyttäjälle menneiden juttujen esitutkinta oli kestänyt keskimäärin 473 päivää mediaanin ollessa 317 päivää. Pisin tutkinta kesti PAKK:n tutkimuksessa 2 974 päivää ja nopein valmistui samana päivänä kuin ilmoitus tehtiin. PAKK:n tutkimuksessa esitutkinnan kesto on laskettu kuitenkin ensisijaisesti siitä alkaen, kun juttua on ryhdytty aktiivisesti tutkimaan eikä rikosilmoituksen laatimispäivämäärästä, jota on käytetty vasta toissijaisesti, jos tutkinnan aloituspäivämäärää ei ole ollut tiedossa. PAKK:n tutkimuksessa on laskettu erikseen ns. tutkintaviive, jolla tarkoitetaan rikosilmoituksen kirjaamispäivän ja tutkinnan aloittamispäivän välistä aikaa; keskimäärin kyseinen ilmoitusviive oli 100 päivää, mutta tutkintaviiveen mediaani oli 0 päivää. Pisin tutkintaviive oli 1 924 päivää.

Verohallinnon selvityksessä mukana olleissa jutuissa esitutkinta oli kestänyt keskimäärin 550 päivää laskettuna rikosilmoituksen tekemispäivästä esitutkinnan valmistumispäivään.

Korkeimman oikeuden aineisto ei poikkea esitutkinta-ajoiltaan huomattavasti muista selvityksistä, vaan tutkinta-ajat ovat ehkä yllättävänkin samankaltaisia muiden tutkimusten kanssa ottaen huomioon korkeimmassa oikeudessa tutkitun aineiston pienuuden. Yhteinen piirre tutkimuksille on, että myös PAKK:n ja verohallinnon tutkimusten mukaan esitutkinta on pisimpään kestänyt yksittäinen talousrikosprosessin vaihe. Kaikille kolmelle tutkimukselle yhteistä on sekin, että yksittäisten juttujen väliset erot ovat huomattavia. Sen sijaan maan eri osien välillä tämän

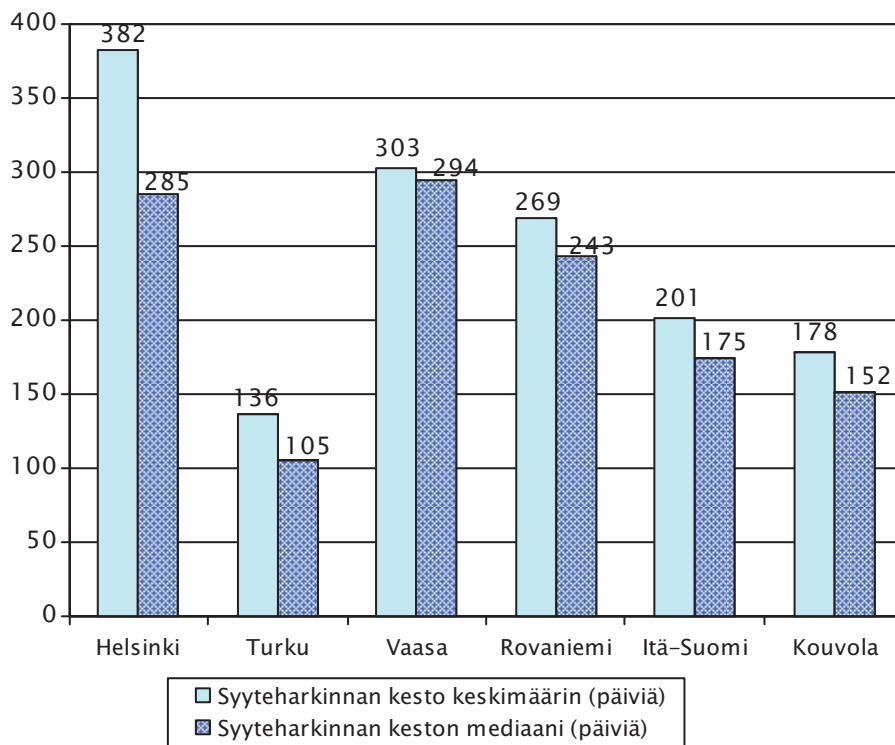
tutkimuksen ja PAKK:n tutkimuksen välillä on tiettyjä eroja⁸: Molempien tutkimusten mukaan eteläisessä Suomessa (Helsinki, Etelä-Suomen lääni) tutkinta kestää keskiarvoa kauemmin. Sitä vastoin PAKK:n mukaan myös Oulun läänissä juttuja tutkitaan keskimääräistä kauemmin, kun taas tässä tutkimuksessa Itä-Suomen hovioikeuspiirin alueella juttujen tutkinta näyttäisi kestävän keskimääräistä pidempään, mutta tähän vaikuttaa huomattavasti kaksi pitkän esitutkinta-ajan vienyttä juttua. Tästä voitaneen tehdä johtopäätös, että juttuja, jotka vievät pitkän tutkinta-ajan, esiintyy eteläisessä Suomessa säännöllisesti, mutta muualla maassa vuosittainen vaihtelu voi olla suurta. Tällaisia juttuja esiintyy kuitenkin ympäri maata.

2.4.2 Syyteharkinta

Keskimääräinen syyteharkinnan kesto tutkimusaineistossa olleissa jutuissa oli 268 päivää. Syyteharkinnan keskimääräinen kesto vaihtelee myös huomattavasti hovioikeuspiireittäin. Ero pisimmän ja lyhimmän keskimääräisen käsittelyajan välillä on kahdeksan kuukautta. Helsingin hovioikeuspiirissä, jossa on keskimäärin pisin syyteharkinta-aika (382 päivää), on myös melkein sadan päivän ero keskiarvon ja mediaanin välillä. Eroa mediaanin ja keskiarvon välille aiheuttaa 1 718 päivää kestänyt syyteharkinta eräässä törkeässä veropetoksessa, joka on pisimpään kestänyt syyteharkinta. Myös nopein syyteharkinta suoritettiin Helsingin hovioikeuspiirissä, kun erään verorikkomuksen syyteharkinta kesti vain viisi päivää. Myös Turun hovioikeuspiirissä syyteharkinnan keskiarvon ja mediaanin välinen ero on suhteellisen suuri. Ero johtuu kahdesta jutusta, joissa syyteharkinta kesti 315 ja 478 päivää.

Juttukohtaiset erot syyteharkinnan pituudessa olivat suuria myös saman hovioikeuspiirin sisällä, mutta erot eivät olleet yhtä suuria kuin esitutkinnan pituudessa. Turun hovioikeuspiirissä nopein syyteharkinta tehtiin kuudessa päivässä, ja pisimpään vei 478 päivää kestänyt syyteharkinta. Vaasan hovioikeuspiirissä nopein syyteharkinta tehtiin 125 päivässä ja hitain 562 päivässä. Rovaniemen hovioikeuspiirissä vastaavat luvut olivat 39 ja 470 päivää, Itä-Suomen hovioikeuspiirissä 80 ja 414 päivää sekä Kouvolan hovioikeuspiirissä 25 ja 498 päivää.

⁸ Verohallinnon selvityksessä ei ole selvitetty prosessin keston eroja maan eri osien välillä.

*Kaavio 8.
Syyteharkinnan keskimääräinen kesto talousrikosjutuissa hovioikeuspiireittäin*

PAKK:n tutkimuksessa maan keskiarvo syyteharkinnan pituudessa oli 220 päivää ja mediaani 130 päivää; nopein syyteharkinta tehtiin samana päivänä kun esitutkinta oli valmistunut ja hitain kesti 1 164 päivää. Verohallinnon tutkimuksessa syyteharkinnan keskimääräinen pituus oli 288 päivää. Kaikissa tutkimuksissa syyteharkinnan pituus on laskettu samalla tavoin eli kyseessä on ajanjakso poliisin esitutkinnan päättämispäivän ja jutun käräjäoikeudessa vireilletulon välillä. Eri tutkimuksista ilmenevien yksittäisten nopeiden syyteharkinta-aikojen taustalla lienee ollut uhkaava juttujen vanheneminen.

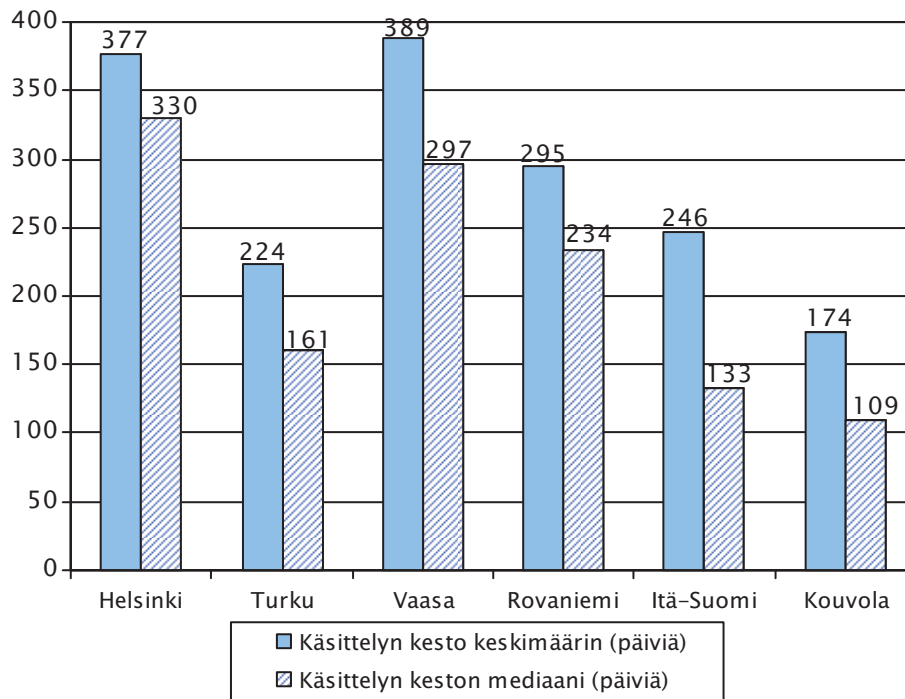
Tämän tutkimuksen aineiston perusteella syyteharkinta kestää pisimpään Helsingin, Vaasan ja Rovaniemen hovioikeuspiireissä. Tulos on samansuuntainen kuin PAKK:n tutkimuksessa, jossa syyttäjänvirastoista Helsinki, Länsi- ja Itä-Uusimaa sekä Pohjanmaa ja Keski-Suomi olivat keskiarvoa hitaampia. PAKK:n tutkimuksessa Turun, Kouvolan ja Itä-Suomen hovioikeuspiirin alueelle sijoittuvat syyttäjänvirastot olivat pääosin keskimääräistä nopeampia. Rovaniemen hovioikeuspiirin osalta PAKK:n selvityksessä Lapin syyttäjänvirasto oli keskimääräistä nopeampi, kun taas Oulu oli keskimääräistä hitaampi. Samoin Vaasan hovioikeuspiirin osalta Satakunta oli keskiarvoa nopeampi, kun taas Pohjanmaan ja Keski-Suomen syyttäjänvirastot olivat hitaampia.

Tästä aineistosta ilmenevää syyteharkinnan pituutta erityisesti Vaasan hovioikeuspiirissä, jossa mediaaniarvo on jopa Helsingin hovioikeuspiiriä korkeampi, voidaan pitää yllättävänä, sillä aineiston Vaasan hovioikeuspiirissä käsitellyt jutut ovat olleet suurelta osin laajuudeltaan talousrikosjuttuina varsin pieniä. Helsingin hovioikeuspiirissä sitä vastoin on useita huomattavan suuria tapauksia, jotka yhdessä nostavat keskimääräistä syyteharkinnan kestoajaa. Sitä vastoin vaikka Itä-Suomessa ja Kouvolassa on ollut muutama poikkeuksellisen laaja talousrikosjuttu, syyteharkinnan pituus on ollut keskimääräistä lyhyempi. Turun hovioikeuspiirin alueella keskimääräinen syyteharkinnan pituus on ollut alle puolet valtakunnallisesta keskiarvosta; tätä tulosta voidaan pitää myös jossain määrin yllättävänä, sillä Turun hovioikeuspiirin juttukantaa voidaan pitää tutkimusaineiston perusteella varsin monipuolisena ja runsaana koko maan tasolla tarkasteltuna. Yksikään Turun hovioikeuspiirissä käsitellyistä jutuista ei tosin täyttänyt tässä tutkimuksessa viittä suurelle jutulle asetetusta kuudesta kriteeristä (ks. luku 3.4.2).

Aineistosta ei kerätty tietoa siitä, kuinka paljon ja missä jutuissa syyttäjät tekivät mahdollisia lisätutkintapyyntöjä poliisille. Lisätutkintapyyntöt luonnollisesti pidentävät syyteharkintaan laskettavaa aikaa.

2.4.3 Käräjäoikeuskäsittely

Käräjäoikeuskäsittely kestää tutkimusaineistossa olleissa jutuissa valtakunnallisesti keskimäärin 304 päivää. Käräjäoikeuskäsittelyn keskimääräinen kesto hovioikeuspiireittäin jakautuu hieman toisin kuin prosessin muut vaiheet. Keskimäärin käräjäoikeuskäsittely kestää pisimpään Vaasan hovioikeuspiirissä (389 päivää). Lyhin käräjäoikeuskäsittely on keskimäärin Kouvolan hovioikeuspiirissä (174 päivää). Keskiarvoissa ero pisimmän ja lyhimmän käsittelyajan välillä on noin seitsemän kuukautta. Käräjäoikeuskäsittelyn ajoissa erot keskiarvon ja mediaanin välillä ovat suhteellisesti suuremmat kuin esitutkinnassa ja syyteharkinnassa. Kaikissa hovioikeuspiireissä esiintyi yksittäisiä juttuja, joiden käsittelyaika oli huomattavan pitkä hovioikeuspiirin keskimääräiseen käräjäoikeuskäsittelyyn verrattuna.

Kaavio 9. Käräjäoikeuskäsittelyn keskimääräinen kesto talousrikosjutuissa hovioikeuspiireittäin

Faktisesti lyhin ja pisin käräjäoikeuskäsittely pidettiin molemmat Helsingin hovioikeuspiirissä ja koskivat törkeää veropetosta: lyhin kesti 16 päivää ja pisin 927 päivää. Turun hovioikeuspiirissä vastaavat luvut olivat 76 ja 608 päivää, Vaasan 188 ja 812 päivää, Rovaniemen 119 ja 614 päivää, Itä-Suomen 76 ja 786 päivää sekä Kouvolan hovioikeuspiirissä 63 ja 386 päivää. Syytä suurelle erolle lyhyimpien ja pisimpien käräjäoikeuskäsittelyaikojen välillä ei tutkimusaineiston perusteella pystytty selvittämään.

Käräjäoikeuskäsittelyn keskimääräinen pituus poikkeaa tässä aineistossa ylöspäin PAKK:n ja verohallinnon tutkimuksista. PAKK:n tutkimuksessa keskimääräinen käräjäoikeuskäsittely kesti 198 päivää mediaanin ollessa 138 päivää. Verohallinnon tutkimuksessa käsittely käräjäoikeudessa kesti keskimäärin 237 päivää. Kaikissa tutkimuksissa käräjäoikeuskäsittelyn kesto on laskettu samalla tavoin eli jutun vireilletulosta tuomion antopäivään asti. Talousrikosasioiden pitkiä käsittelyaikoja kuvaa myös se, että tilastokeskuksen mukaan kaikkien rikosjuttujen käsittelyaika käräjäoikeudessa oli vuonna 2007 keskimäärin kolme kuukautta.

Huomionarvoista on, että käräjäoikeuskäsittely kesti kaikissa tutkimuksissa vain hieman kauemmin tai suunnilleen saman verran kuin syyteharkinta, vaikka käräjäoikeuskäsittelyssä aikaa kuluu väistämättä eri asiakirjojen tiedoksiantoihin prosessin eri osapuolille ja usein myös kirjallisiin vastauksiin sekä luonnollisesti pääkäsittelyn järjestämiseen. Syyttäjän toiminnassa osapuolten kuuleminen ennen haastehakemuksen jättämistä on poikkeuksellista. Käsittelyaikojen suhde on

sikälikin mielenkiintoinen, että syyttäjäpuolella on tapahtunut erikoistumista talousrikosjuttuihin, mitä tuomioistuinlaitoksessa ei laajemmin ole tehty.

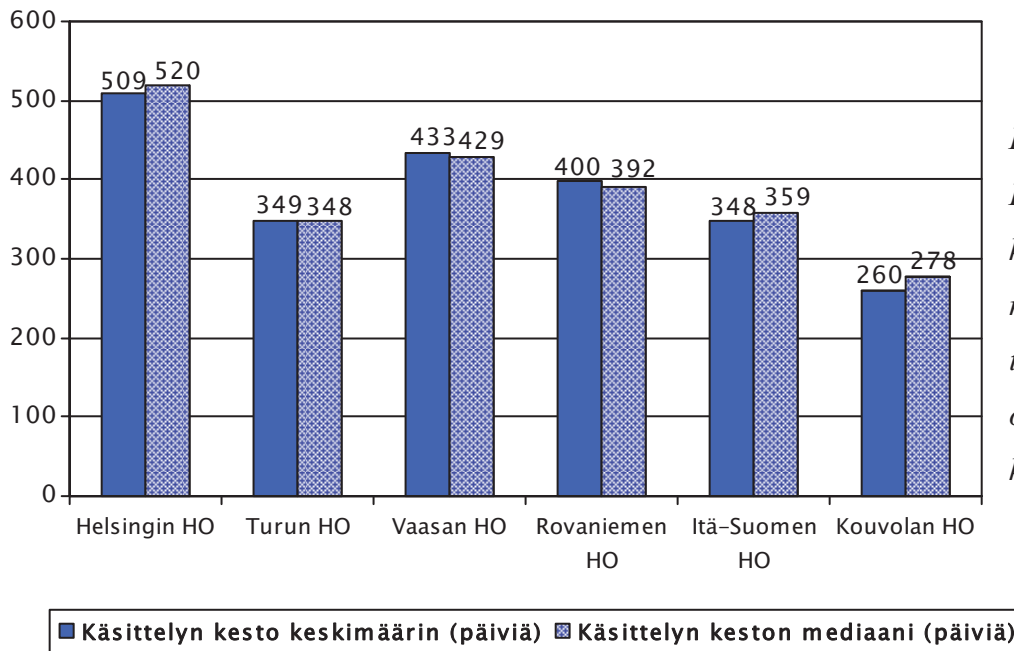
Itä-Suomen hovioikeuspiirissä huomattava ero keskimääräisen ja mediaanikeston välillä johtuu siitä, että siellä yksi pitkään käsitelty juttu (786 päivää) nostaa huomattavasti keskiarvoa, mikä ilman tätä juttua olisi ollut 156 päivää. Kyseisessä jutussa vastaajien haastaminen kesti noin kaksi vuotta, minkä jälkeen juttu käsiteltiin kärjäoikeudessa varsin nopeasti, vaikka siinä pidettiin neljä valmisteluistuntoa ja 11 pääkäsittelypäivää. Myös Rovaniemellä yhden yksittäisen, kärjäoikeudessa 614 päivää kestäneen jutun merkitys keskiarvoon on huomattava. Muissa hovioikeuspiireissä kärjäoikeuskäsittelyn keskimääräinen pituus ei ollut samalla tavoin riippuvainen yhdestä jutusta, vaan keskiarvon ja mediaanin erot johtuvat useammasta pitkäkestoisesta jutusta.

2.4.4 Hovioikeuskäsittely

Tutkimusaineiston jutuissa hovioikeuskäsittely kesti valtakunnallisesti keskimäärin 412 päivää. Hovioikeuspiireittäin tarkasteltuna käsittely kestää keskimäärin pisimpään Helsingin hovioikeudessa (509 päivää), mikä on kahdeksan kuukautta pidempään kuin Kouvolan hovioikeudessa, jossa käsittely on keskimääräisesti nopein. Muissa hovioikeuksissa käsittely kestää melko lailla yhtä pitkään, 11:stä 14:ään kuukautta. Tulos on samankaltainen kuin verohallinnon selvityksessä, jonka mukaan keskimääräinen hovioikeuskäsittelyn kesto oli 482 päivää laskettuna kärjäoikeuden tuomion antopäivästä hovioikeuden tuomion antopäivään. Verohallinnon selvityksessä keskimääräisen käsittelyajan pitäisi olla myös teoriassa pidempi, sillä tässä tutkimuksessa hovioikeuskäsittelyn pituus on laskettu alkamaan siitä, kun juttu on tullut vireille hovioikeuteen. Hovioikeuskäsittelyn kesto kaikissa rikosjutuissa koko maassa oli vuonna 2007 keskimäärin seitsemän kuukautta.

Hovioikeuskäsittelyjen osalta pisin ja lyhin käsittely sijoittuvat Helsingin hovioikeuteen: lyhin käsittely oli kirjanpitorikoksen 20 päivää kestänyt käsittely ja pisin 1 098 päivää kestänyt törkeän velallisen petoksen käsittely. Kyseinen 20 päivässä ratkaistu kirjanpitorikosjuttu käsiteltiin hovioikeudessa seulontamenettelyssä. Vastaavat luvut Turun hovioikeuden osalta ovat 77 ja 520 päivää, Vaasan 55 ja 918 päivää, Rovaniemen 247 ja 645 päivää, Itä-Suomen 63 ja 525 päivää sekä Kouvolan hovioikeuden osalta 32 ja 403 päivää. Rovaniemen hovioikeuden lyhin käsittelyaika 247

päivää on jossain määrin yllättävä siihen nähden, että puolet Rovaniemen jutuista oli verorikkomuksia. Osasy Rovaniemen hovioikeuden käsittelyaikoihin saattavat olla matkakäräjät, joita on usein myös Vaasan hovioikeudessa. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan selvitetty sitä, kuinka paljon jutuista oli istuttu muualla kuin hovioikeuden varsinaisella sijaintipaikkakunnalla.

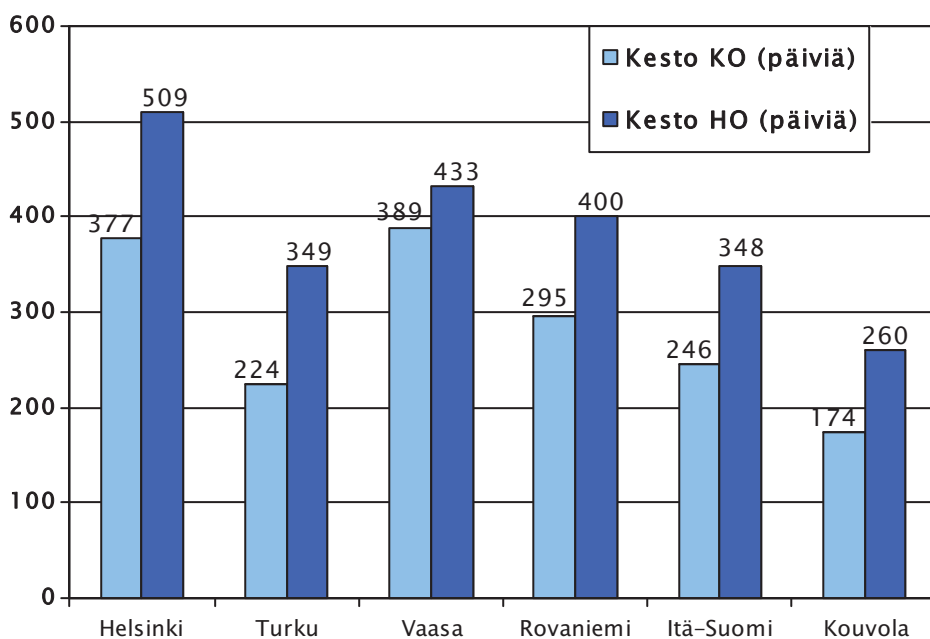

*Kaavio 10.
Hovioikeus-
käsittelyn keski-
määräinen kesto
talousrikos-
oikeuden-
käynneissä*

Hovioikeustasolle mentäessä erot mediaanin ja keskiarvon välillä tasoittuvat. Mediaanin ja keskiarvon väliset pienet erot viittaavat toisaalta siihen, että seulontamenettelyä käytettiin tutkimusaineiston jutuissa varsin harvoin.

Hovioikeuksien käsittelyaikoja tarkasteltaessa on todettava, että tuomioistuinlaitoksen asianhallintajärjestelmiin perustuvien kaikkia rikosasioita koskevien raporttien mukaan Helsingin hovioikeudessa yli 12 kuukautta vireillä olleiden juttujen osuus on laskenut huomattavasti vuodesta 2006 vuoteen 2008, kun taas Turun hovioikeudessa kehitys on ollut päinvastainen.

Tarkasteltaessa hovioikeuskäsittelyä verrattuna käräjäoikeuskäsittelyyn huomataan, että muutoksenhakuluonteestaan huolimatta hovioikeuskäsittely kestää kaikissa hovioikeuspiireissä pidempään kuin käräjäoikeuskäsittely. Suurimmillaan erot keskimääräisen hovioikeus- ja käräjäoikeuskäsittelyn välillä ovat Helsingin hovioikeuspiirissä (132 päivää) ja Turun hovioikeuspiirissä (125 päivää).

*Kaavio 11.
Käräjäoikeuskäsittelyn
keskimääräinen kesto
verrattuna
hovioikeusmenettelyn
keskimääräiseen
kestoon*

Hovioikeuskäsittelyn pidempää kesto suhteessa käräjäoikeuskäsittelyyn voidaan pitää ainakin jossain määrin ongelmallisena, vaikka sama ilmiö on nähtävissä verrattaessa kaikkien rikosjuttujen käsittelyaikoja käräjä- ja hovioikeuden välillä. Hovioikeuskäsittelyn muutoksenhakuluonteen johdosta tulisi jutussa hovioikeusvaiheessa lähtökohtaisesti keskittyä vain niihin seikkoihin, joilta osin käräjäoikeuden tuomion katsotaan olevan virheellinen, ja olla siten suppeampaa kuin käräjäoikeuskäsittely. Teoriassa oikeudenkäynti voisi tällöin sujua jopa nopeammin kuin käräjäoikeudessa, jossa asiaa käsitellään ensimmäisen kerran.

Alioikeusprosessin laajuutta suhteessa hovioikeusprosessiin tarkasteltaessa on yleisellä tasolla havaittavissa, että hovioikeusprosessit ovat suppeampia kuin alioikeusprosessit. Tutkimusaineiston jutuissa järjestettiin käräjäoikeuksissa yhteensä 256 pääkäsittelypäivää, kun taas hovioikeuksissa järjestettiin yhteensä 111 pääkäsittelypäivää. Henkilötodistelun määrä väheni käräjäoikeuden yhteensä 673 kuultavasta hovioikeuksien yhteensä 441 kuultavaan. Kirjallisten todisteiden määrä väheni käräjäoikeuksien yhteensä 3 023 todisteesta hovioikeuksien yhteensä 2753 kirjalliseen todisteeseen. Kuitenkin yksittäisissä tapauksissa juttu voi päinvastoin laajeta käräjäoikeudessa käsitellystä jutusta: aineiston 14 jutussa henkilötodistelun määrä oli hovioikeudessa käräjäoikeutta suurempi ja peräti 25 jutussa kirjallisten todisteiden määrä oli hovioikeudessa käräjäoikeutta suurempi. Suhteessa tutkimusaineiston laajuuteen jutun laajentuminen käräjäoikeudesta hovioikeuteen ei ole mitenkään harvinainen ilmiö. Siten tutkimusaineiston monessa yksittäisessä

jutussa hovioikeuskäsittely muodostui ainakin todistelun määrällä mitattuna käräjäoikeuskäsittelyn toisinnoksi.

2.4.5 Käsittely korkeimmassa oikeudessa

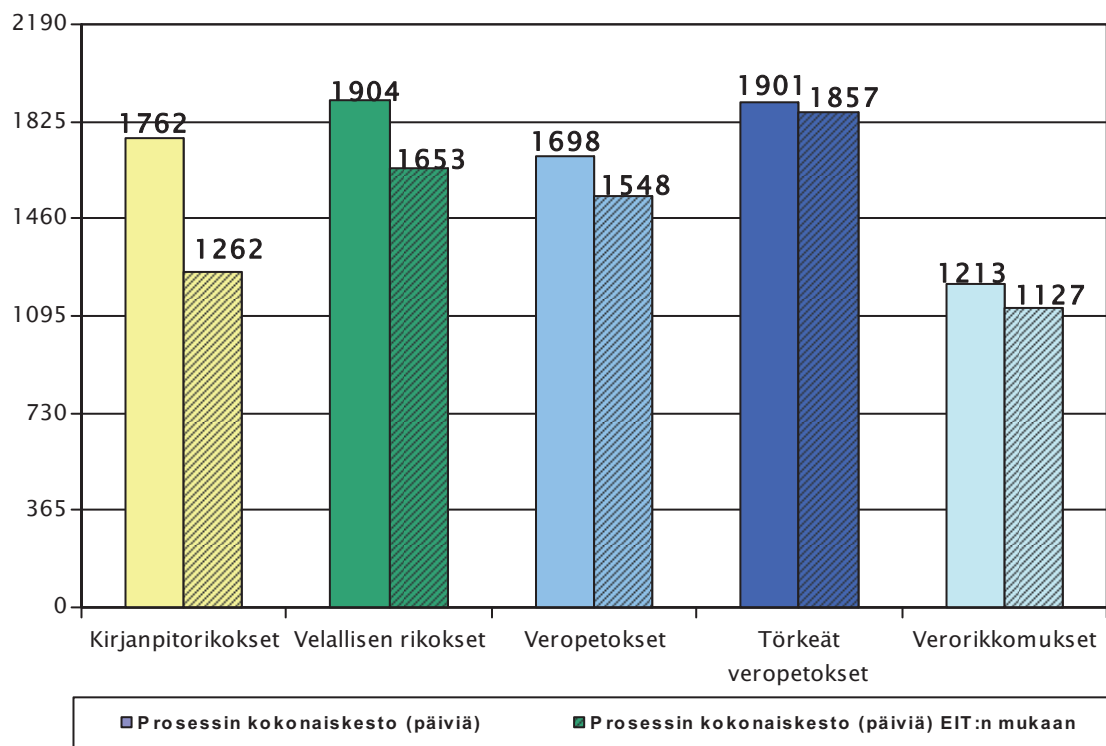
Valitusluparatkaisun saaminen korkeimmalta oikeudelta kestää tutkimusaineiston talousrikoksissa keskimäärin 162 päivää eli noin 5,5 kuukautta. Se on hieman enemmän kuin kaikkien valituslupiasioiden keskiarvo, joka on neljä kuukautta. Vertailuksi voidaan todeta, että kaikissa valitusasioissa keskimääräinen käsittelyaika oli, mukaan lukien luvan myöntämistä edeltävä aika, noin 14 kuukautta. Tutkituista jutuista lyhin käsittelyaika korkeimmassa oikeudessa oli 39 päivää (kirjanpitorikos) ja pisin 432 päivää (velallisen epärehellisyys).

2.5 Talousrikosprosessin kesto rikostyypeittäin korkeimman oikeuden asiakoodin mukaisesti

Tutkimusaineiston jutuista suurin osa oli törkeitä veropetoksia (30 kappaletta) ja toiseksi eniten oli velallisen rikoksia (27). Verorikkomuksia oli 14, kirjanpitorikoksia yhdeksän ja veropetoksia neljä kappaletta. Jutut sisälsivät asiakoodin perusteena olevan rikosnimikkeen lisäksi myös muita rikoksia. Kirjanpitorikosten yhteydessä esiintyi tyypillisesti myös mm. velallisen rikoksia sekä verorikkomuksia. Törkeän veropetoksen alle koodatut jutut sisälsivät lähes poikkeuksetta myös kirjanpitorikoksen; sitä vastoin velallisen rikos esiintyi törkeiden veropetosten ohessa vain kahdessa jutussa. Myös velallisen rikosten yhteydessä ilmeni usein kirjanpitorikos ja kolmessa jutussa myös veropetos tai törkeä veropetos. Yhdessä veropetosjutussa ja samoin yhdessä verorikkomuksessa oli rikosnimikkeenä mukana myös kirjanpitorikos, muutoin niissä ei ollut mukana muita tässä tutkimuksessa tarkasteltuja rikosnimikkeitä.

Talousrikosprosessien kestoissa on eroa myös eri rikosten välillä. Velallisen rikosten ja törkeiden veropetosten käsittely kestää keskimäärin pidempään kuin muiden talousrikosten; molempien keskimääräinen käsittelyaika on suunnilleen sama, noin 1 900 päivää eli hieman yli viisi vuotta. Törkeissä veropetoksissa ero kokonaiskeston eri laskentatapojen välillä ei ole merkittävä, mutta velallisen rikoksissa kokonaiskesto Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen laskentatavalla on 251 päivää lyhyempi kuin laskettaessa prosessin kesto alkaen rikosilmoituksesta. Näin ollen velallisen rikoksissa kuluu rikosilmoituksen tekemisestä noin kahdeksan kuukautta siihen, että vastaajaa

kuulustellaan tai häneen kohdistetaan pakkokeino ensimmäisen kerran. Tämä viittaa siihen, että kun poliisi saa törkeän veropetosjutun tutkittavakseen, asia on suhteellisen pian valmis kuulusteluja varten, kun taas velallisen rikoksissa poliisi joutuu tekemään enemmän omia tutkinta- ja selvittelytoimenpiteitä. Tämä on sikäli luonnollista, että törkeät veropetokset tulevat ilmi usein verotarkastusten yhteydessä, jolloin verottaja on jo tutkinut asiaa valmiiksi. Velallisen rikokset tulevat ilmi usein konkurssimenettelyn yhteydessä eikä konkurssihallinnolla ole välttämättä samanlaisia mahdollisuuksia selvittää asiaa kuin veroviranomaisilla.

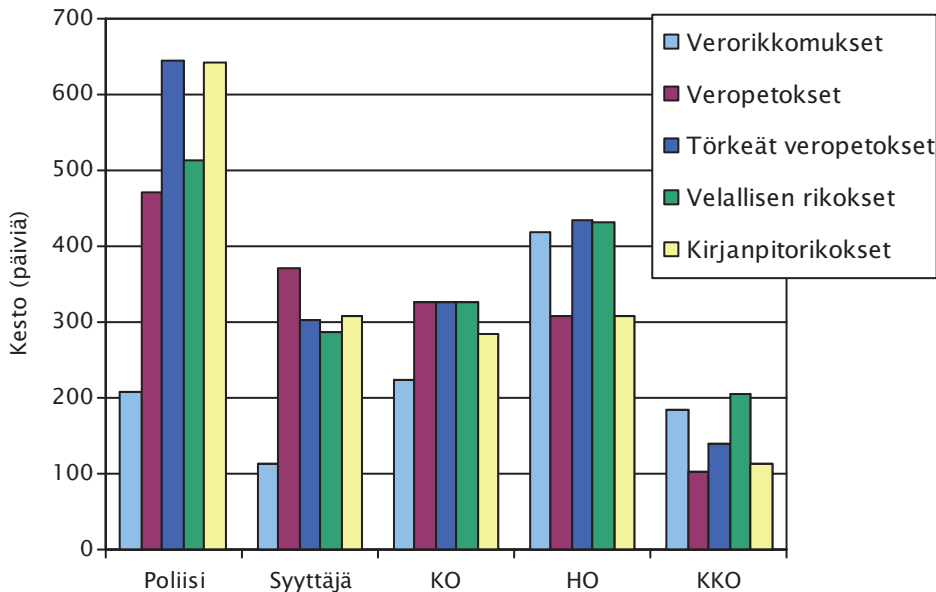

Kaavio 12. Talousrikosprosessin keskimääräinen kokonaiskesto juttutyypeittäin

Erityisesti kirjanpitorikoksissa ero kokonaiskeston eri laskentatapojen välillä on huomattava, 500 päivää. Siten kirjanpitorikoksissa kuluu rikosilmoituksen tekemisestä kuusitoista kuukautta siihen, että vastaajaa kuulustellaan tai häneen kohdistetaan pakkokeino ensimmäisen kerran.

Keskimäärin nopeimmin käsitellään verorikkomukset. Niiden keskimääräinen käsittelyaika on noin 3 vuotta ja 4 kuukautta, mikä on puolestaan melkein kaksi vuotta vähemmän kuin velallisen rikosten keskimääräinen käsittelyaika. Yksi syy verorikkomusten lyhyeen käsittelyaikaan on niiden

lyhyessä vanhentumisajassa sekä mahdollisesti siinä, että verorikkomus on tekotapana varsin yksinkertainen; tunnusmerkistön ongelmat liittyvät pikemminkin verovelvollisen teon aikaisten olosuhteiden kuten maksukyvyttömyyden ja hyötymistarkoituksen arviointiin.

Kaavio 13. Prosessin kesto instansseittain jaoteltuna eri juttutyyppeihin

Kun eri talousrikostyyppien käsittelyaikaa tarkastellaan instanssikohtaisesti, nähdään eroja siinä, miten eri juttutyypin käsittelyajat eroavat prosessin eri vaiheissa. Esitutkinta kestää selvästi pisimpään kirjanpitorikoksissa ja törkeissä veropetoksissa, kun taas verorikkomukset tutkitaan nopeimmin. Verorikkomus-asiakoodin alla käsitellyt jutut sisältävät vain harvoin muita, mahdollisesti hankalasti tutkittavia rikoksia. Erityisesti ennen 1.4.2003 voimaan tullutta lainmuutosta kirjanpitorikoksissa oli pitkä, kymmenen vuoden vanhenemisaika, eikä kirjanpitorikoksen perusteella useinkaan esitetty asianomistajan korvausvaatimuksia, joten kirjanpitorikokset voitiin mahdollisesti priorisoida tutkinnassa kiireellisyysjärjestyksessä alhaisemmalle tasolle kuin muut talousrikokset. Tähän viittaa myös se, että tämän tutkimusaineiston mukaan kirjanpitorikoksissa erot EIT:n mukaisen oikeudenkäynnin keston ja kokonaiskeston välillä ovat keskimäärin suurimmat, toisin sanoen vastaajan kuulemisen ja rikosilmoituksen tekoajan välinen aikaväli on pitkä.

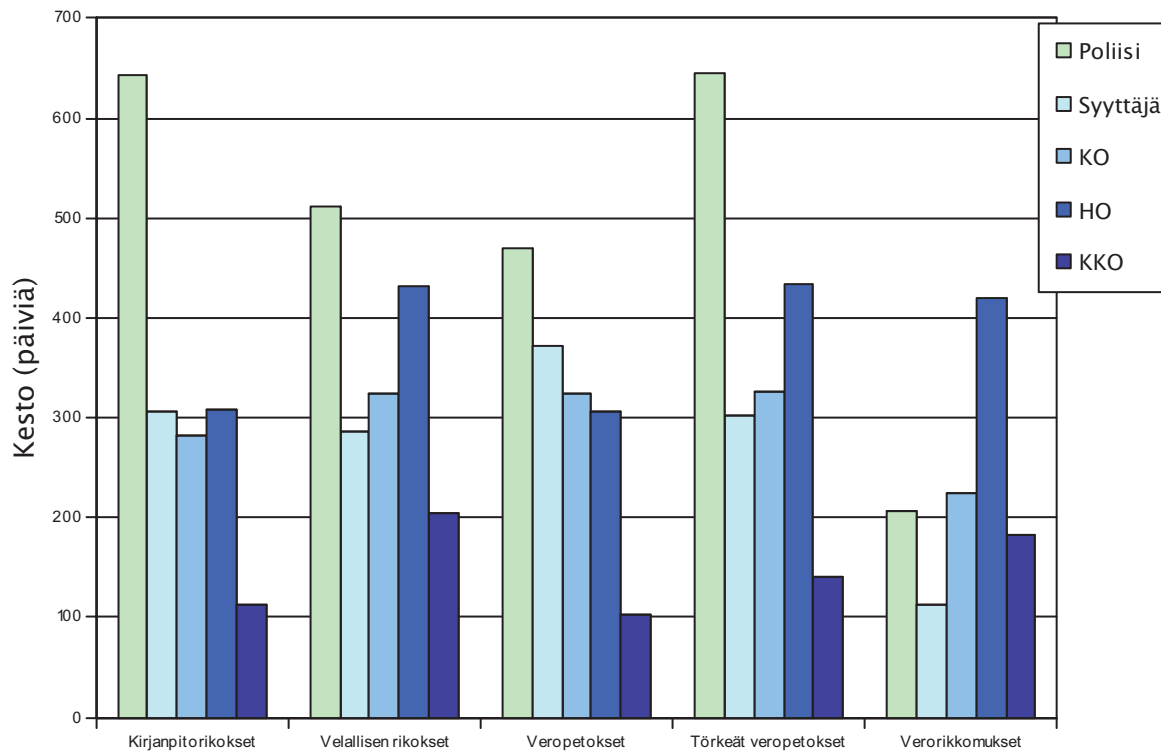
Niiden rikosnimikkeiden osalta, jotka ovat mukana tässä tutkimuksessa, ovat PAKK:n tutkimuksen mukaan tutkinta-ajat pisimpiä törkeissä veropetoksissa sekä törkeissä velallisen rikoksissa. Sitä vastoin kirjanpitorikokset ja tavalliset velallisen epärehellisyydet tutkitaan nopeammin.

Kirjanpitorikosten osalta eroa tutkimusten välillä voi selittää se, että PAKK:n tutkimuksessa tutkinta-aika on laskettu aktiivisen tutkinta-ajan mukaan, kun taas tässä tutkinta-aika on laskettu rikosilmoituksen tekemisestä alkaen. Tätä ei kuitenkaan voida varmuudella päätellä, sillä PAKK:n tutkimuksesta ilmenevä keskimääräinen tutkintaviive kirjanpitorikoksissa on vain vähän törkeitä veropetoksia pidempi ja toisaalta lyhyempi kuin velallisen rikoksissa.

Syyteharkinta kestää eri rikostyypeissä suunnilleen yhtä kauan lukuun ottamatta jälleen verorikkomuksia, joiden osalta syyteharkinta on useita satoja päiviä nopeampaa. Kuten jo edellä mainittiin, verorikkomusten nopea käsittely poliisissa ja syyttäjällä johtuu osaltaan niiden lyhyestä vanhentumisajasta. Sen jälkeen kun vanhentuminen on saatu katkaistua haasteen tiedoksiannolla, tasoittuu verorikkomustenkin käsittely muiden rikosten tasolle. Erot verorikkomusten ja muiden talousrikosten käsittelyajoissa eivät tuomioistuimissa ole enää niin selviä: käräjäoikeusvaiheessa verorikkomukset käsitellään noin kolmanneksen keskimääräistä käsittelyaikaa nopeammin ja hovioikeudessa sekä korkeimmassa oikeudessa eroa muihin rikostyypeihin ei enää ole havaittavissa.

Käräjäoikeudessa eri rikostyyppien käsittelyajat eivät edellä mainittua lukuun ottamatta poikkea toisistaan juuri lainkaan. Hovioikeuksissa nopeimmin käsitellään kirjanpitorikokset ja veropetokset. Verorikkomusten, törkeiden veropetosten ja velallisen rikosten käsittelyajat ovat noin kolme kuukautta näitä hitaammat. Korkeimmassa oikeudessa erot eri rikostyyppien käsittelyaikojen välillä ovat sadan päivän luokkaa; nopeimmin käsitellään kirjanpitorikokset ja veropetokset, ja eniten aikaa kuluu velallisen rikosten valituslupa-asioiden käsittelyyn.

Kun samaa asiaa tarkastellaan eri näkökulmasta pitäen lähtökohtana eri instanssien sijaan eri rikostyyppijä, havaitaan tietyn rikostyyppin kohdalla, mikä prosessin vaihe kestää pisimpään kussakin talousrikostyyppissä.

Kaavio 14. Prosessin kesto juttutyypeittäin jaoteltuna eri instansseihin

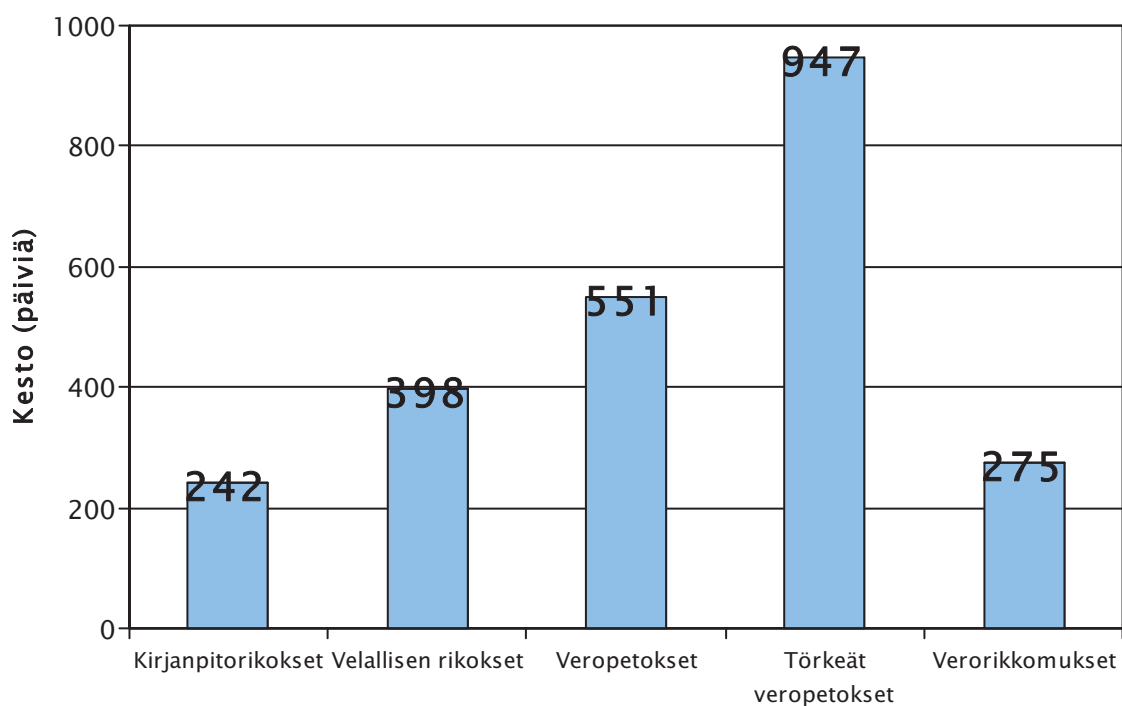
Kaaviosta voidaan huomata, että esitutkinta kestää kaikissa muissa rikoksissa paitsi verorikkomuksissa prosessin eri vaiheista pisimpään. Veropetoksia lukuun ottamatta toiseksi pisimpään kestää hovioikeuskäsittely. Ainoastaan veropetosten kohdalla kuva näyttää suunnilleen siltä kuin sen optimitilanteessa pitäisikin eli käsittelyvaiheet lyhenevät jutun käsittelyn edetessä. Syyteharkinnan osuutta voitaneen tosin veropetoksissakin pitää suhteellisesti ottaen liian pitkänä. Pylvässarjojen eroa törkeiden ja tavallisten veropetosten välillä selittää se, että tutkimusaineiston törkeät veropetokset ovat tyypillisesti tekotavoiltaan laajempia ja monimutkaisempia rikoksia kuin tavalliset veropetokset, vaikka tunnusmerkistön perustekijät ovatkin molemmissa samat.

2.6 Talousrikosten ilmitulo

Tutkimuksessa tutkittiin talousrikosprosessin keston lisäksi niiden ilmituloon kuluva-aikaa. Siitä kun juttukokonaisuuden vanhin talousrikos oli tehty, kului keskimäärin noin 1 vuosi 7 kuukautta siihen, kun rikoksesta tehtiin rikosilmoitus eli rikos tuli poliisille ilmi. Vanhimmalla talousrikoksella tarkoitetaan tässä sitä talousrikosta, jonka vanheneminen juttukokonaisuuden eri

rikoksista alkaa ensimmäisenä. Usein talousrikoksissa rikoksen tapahtuma-ajaksi katsotaan jokin aikaväli; täsmällisen rikosentekopäivämäärän määrittäminen ei ole talousrikoksissa yhtä selväpiirteistä kuin esimerkiksi tyypillisessä henkirikoksessa. Tässä tutkimuksessa rikoksen tekemisen ja rikoksen ilmitulon välisen ajan laskennan perusteena käytettiin käräjäoikeudessa käsitellyn vanhimman rikoksen päättymispäivää sekä rikosilmoituksen laatimispäivää.

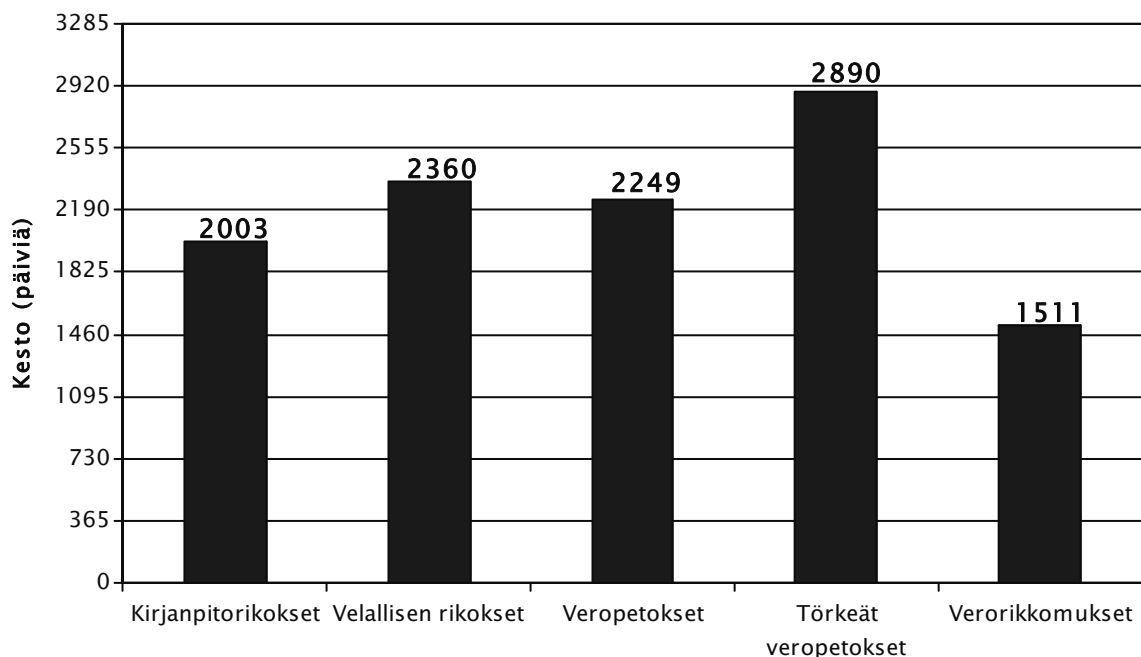
Tutkituista talousrikoksista keskimäärin nopeimmin ilmi tulevat kirjanpitorikokset, joiden tekemisestä kuluu keskimäärin kahdeksan kuukautta rikosilmoituksen tekemiseen kyseisen rikoksen johdosta. Törkeät veropetokset puolestaan pysyvät piilorikoksina yli kaksi vuotta; niiden tekemisestä kuluu keskimäärin kaksi vuotta ja seitsemän kuukautta rikosilmoituksen tekemiseen. Kirjanpitorikoksissa lyhyt ilmituloaika voi useissa tapauksissa johtua siitä, että kirjanpidon pitäminen on laiminlyöty ennen konkurssia: pesänhoitaja saattaa tehdä tällöin rikosilmoituksen varsin nopeastikin konkurssimenettelyn alkamisen jälkeen. Verorikkomuksissa puolestaan veroviranomaisilla on varsin reaaliaikainen tieto velallisen maksutilanteesta, mikä mahdollistaa nopeamman puuttumisen väärinkäytöksiin kuin veropetosrikoksissa, jotka tulevat tyypillisesti ilmi jälkikäteisen verotarkastuksen perusteella. Velallisen rikokset tulevat puolestaan useimmin ilmi konkurssimenettelyn yhteydessä, mutta esimerkiksi epärehellisyystekko saattaa olla tehty niin kauan ennen konkurssia, että teon ja rikosilmoituksen välinen aika saattaa kasvaa yksin tästä syystä.

Kaavio 15. Talousrikosten ilmitulo juttutyypeittäin

2.7 Talousrikosten tuomitseminen

Tutkimusaineiston jutuissa siitä, kun juttukokonaisuuden vanhin talousrikos on täyttynyt, kuluu keskimäärin noin 6 vuotta 6 kuukautta ennen kuin asia on lainvoimaisesti tuomiolla ratkaistu. Nopeimmin lainvoimaisella tuomiolla ratkaistaan verorikkomukset, joissa asian ratkaisemiseen kuluu keskimäärin 4 vuotta 2 kuukautta rikoksen tekemisestä. Eniten aikaa asian ratkaiseminen lainvoimaisella tuomiolla vie törkeissä veropetoksissa, joissa aikaa tuomion ja rikoksen täyttymisen välillä kuluu keskimäärin lähes 8 vuotta. Rikoksen tekoajan ja tuomion välinen aika kuvaa sitä, kuinka pitkän ajan rikoksen asianomistaja joutuu odottamaan loukatun oikeustilan korjaamista. On tosin huomioitava, että talousrikoksissa asianomistaja ei useinkaan huomaa oikeuksiensa tulleen loukatuksi välittömästi rikosentekohetkellä, vaan tietoisuus oikeudenloukkauksesta ilmenee vasta myöhemmin.

Kaavio 16. Talousrikosten tuomitseminen juttutyypeittäin vanhimman rikoksen päättymisestä lukien

Jutut, joissa korkein oikeus on myöntänyt valitusluvan, korottavat vielä tätä keskiarvoa. Nämä tapaukset eivät ole laskennassa mukana, sillä kaikkia vuonna 2007 korkeimpaan oikeuteen saapuneita juttuja, joissa valituslupa on myönnetty, ei ole 31.12.2008 mennessä ratkaistu.

Tutkimusaineiston jutuissa hovioikeuksien seuraamuskäytäntöä on kartoitettu siinä mielessä, onko tuomitulla seuraamuksella ja jutun käsittelyajalla yhteyttä (ks. luku 4). Tutkimusaineiston jutuissa oli hovioikeuksissa kaikkiaan 161 vastaajaa. Näistä henkilöistä 114 tuomittiin vankeusrangaistuksiin, joista 70 oli ehdollisia. Vastaajista yhdeksän tuomittiin yhdyskuntapalveluun siten, että neljä ehdotonta vankeusrangaistusta muunnettiin yhdyskuntapalveluksi kun taas viidessä tapauksessa se oli ehdollisen vankeuden oheisseuraamus. Ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksena tuomittiin sakkorangaistus seitsemässä tapauksessa. Vastaajista 32 sai sakkorangaistuksen. Liiketoimintakielttoon määrättiin 34 vastaajaa. Syytteet hylättiin kokonaan 15 vastaajan osalta, näistä 14 koski verorikkomuksia. Pisin vankeusrangaistus oli juttukokonaisuudessa, jossa eräs vastaaja tuomittiin kolmesta törkeästä todistusaineiston vääristelemisestä, kolmesta törkeästä veropetoksesta, kolmesta törkeästä velallisen rikoksesta, kirjanpitorikoksista sekä rekisterimerkintärikoksesta ja väärennyksistä 4 vuoden 8 kuukauden vankeusrangaistukseen. Vastaajista 11 tuomittiin 2 vuoden tai pitempään vankeusrangaistukseen.

Sekä PAKK:n että korkeimman oikeuden tutkimuksissa noin puolet vastaajista oli tuomittu ehdolliseen vankeusrangaistukseen, joka oli pääasiallinen rangaistusmuoto. Sitä vastoin korkeimman oikeuden aineistossa ehdottomaan vankeuteen tuomittujen osuus vastaajista oli noin 30 %, kun taas PAKK:n aineistossa ehdottoman vankeuden osuus oli vain 16 % tuomituista. Sakkojuttujen osuus oli korkeimman oikeuden aineistossa noin 22 %, kun se PAKK:n aineistossa oli 28 %. Yhdyskuntapalvelua sai korkeimman oikeuden aineistossa kuusi prosenttia, kun PAKK:n aineistossa se tuomittiin neljälle prosentille vastaajista. Kaikkien vastaajaan kohdistettujen syytteiden hylkäysprosentti oli korkeimmassa oikeudessa noin yhdeksän, kun se PAKK:n tutkimusaineistossa oli noin 16 %. Myös verohallinnon selvitykseen verrattuna korkeimman oikeuden aineistossa tuomittiin ehdottomia vankeusrangaistuksia enemmän. Aineiston tämänkaltainen valikoituminen on ymmärrettävää, sillä ehdottomiin vankeusrangaistuksiin tuomittujen muutoksenhakukynnyksen voidaan olettaa olevan muita alhaisempi, kun taas syyttäjät ja asianomistajat hakevat muutosta korkeimmasta oikeudesta vastaajia harvemmin.

3. Oikeudenkäyntien laajuus

Oikeudenkäyntien kestoa tutkittaessa tutkittiin samalla oikeudenkäyntien laajuutta lähinnä tarkoituksena selvittää, missä määrin juttujen laajuudella on yhteyttä niiden keston. Esimerkiksi PAKK:n tutkimuksessa on esitetty oletus, että talousrikosjuttujen laajuus voisi olla yhteydessä niiden pitkään käsittelyaikaan. Jutun laajuutta ja vaikeutta on pidetty myös EIT:n ratkaisukäytännössä seikkana, joka voidaan ottaa huomioon arvioitaessa oikeudenkäynnin kokonaiskeston hyväksyttävyyttä Euroopan ihmisoikeussopimuksen kannalta.

3.1 Laajuuden indikaattorit

Laajuutta tutkittiin seuraavilla indikaattoreilla: vastaajien, syytekohtien, pääkäsittelypäivien, henkilötodistelun ja kirjallisten todisteiden sekä valittajien määrä. Lisäksi katsottiin, kuinka usein valitus ylempään oikeusasteeseen koski vain rangaistuksen mittaamista; tämän taustalla on oletus siitä, ettei rangaistuksen määrän arviointi kestä yhtä kauan kuin syyksilukemista koskeva prosessi, mikäli jutun faktat ovat riidattomat. Vastaajien ja syytekohtien määrä laskettiin haastehakemuksesta ja muut seikat erikseen kärjäoikeuden ja hovioikeuden osalta niiden oikeudenkäyntimateriaalista. Näiden ohella tilastoititiin jutun asiakirjamateriaalin laajuus eli se, oliko jutun paperipinon korkeus alle 10 cm, 10–50 cm vai yli 50 cm.

3.2 Keskimääräinen jutun laajuus

Tutkimusaineiston talousrikosjutuissa oli kärjäoikeudessa keskimäärin 3,3 vastaajaa ja jokaisella vastaajalla keskimäärin 2,1 syytekohtaa. Kärjäoikeudessa pääkäsittelypäiviä oli keskimäärin 3,1 ja hovioikeudessa, silloin kun suullinen pääkäsittely järjestetään, keskimäärin 2,1. Hovioikeus ei järjestänyt lainkaan pääkäsittelyä 34,1 %:ssa tapauksia. Yli puolessa (57,3 %) tapauksista jutun koko asiakirjamateriaalin laajuus oli alle 10 cm ja alle viidenneksessä (18,3 %) yli 50 cm.

Kärjäoikeudessa kuultiin keskimäärin 8,2 henkilöä juttua kohti ja esitettiin 36,9 kirjallista todistetta. Mikäli hovioikeudessa järjestettiin suullinen pääkäsittely, siinä kuultiin keskimäärin yhtä monta todistajaa kuin kärjäoikeudessa. Kärjäoikeudessa esitetyt kirjalliset todisteet vähenivät

hovioikeuteen mentäessä muutamalla, sillä hovioikeudessa esitettiin keskimäärin 34,0 kirjallista todistetta.

Hovioikeuteen saapui keskimäärin 2,3 valitusta juttua kohden. Vain 7 % kaikista hovioikeuteen valittaneista henkilöistä valitti ainoastaan rangaistuksen mittaamisen osalta. Korkeimpaan oikeuteen saapui keskimäärin 1,5 valituslupahakemusta juttua kohden. Valitusluvan hakija haki muutosta vain rangaistuksen mittaamiseen 10 %:ssa jutuissa. Korkein oikeus myönsi valitusluvan seitsemässä tutkimusaineiston talousrikosjutussa, mikä on 8,3 % kaikista sinne saapuneista tässä tutkituista talousrikoksia koskevista valituslupahakemuksista. Kaikista käsittelemistään asioista korkein oikeus myöntää valitusluvan alle 10 %:ssa jutuista.

3.3 Jutun laajuuden vaihtelu hovioikeuspiireittäin

Talousrikosjuttujen laajuutta tutkittiin myös hovioikeuspiireittäin, jotta saataisiin selville, ovatko jutut joissakin hovioikeuspiireissä keskimäärin laajempia kuin toisissa. Tämä voisi silloin mahdollisesti selittää keston vaihtelua hovioikeuspiireittäin. Laajuutta kuvaavat indikaattorit jaettiin tätä tutkittaessa neljästä viiteen luokkaan. Eri luokkien prosenttiosuuksia katsottaessa on huomioitava, että yhden hovioikeuspiirin aineisto saattaa olla alle kymmenen juttua, jolloin yhden jutun vaikutus prosenttiosuuksiin saattaa olla huomattava. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös laajuusindikaattoreilla mitattuna laajempien juttujen maantieteellistä jakautumista sen selvittämiseksi, jakautuvatko laajemmat jutut tasaisesti ympäri maata vai onko tutkimusaineistossa havaittavissa laajempien juttujen painottumista eteläiseen Suomeen. Tästä syystä vertailu tehtiin Helsingin, Turun ja muun Suomen hovioikeuspiirien välillä. Koko aineiston jutuista Helsingin hovioikeuspiiristä oli 36,6 %, Turusta 19,5 % ja muista hovioikeuspiireistä yhteensä 43,9 %.

3.3.1 Vastaajien määrä

Jutun vastaajien määrä laskettiin haastehakemuksesta, joten vastaajien määrä viittaa tässä käräjäoikeusvaiheessa mukana olleisiin vastaajiin. Vastaajia oli keskimäärin 3,3 henkilöä / juttu. Vastaajien määrä jaettiin seuraaviin luokkiin: 1, 2, 3-5, 6-10 ja yli 10 vastaajaa.

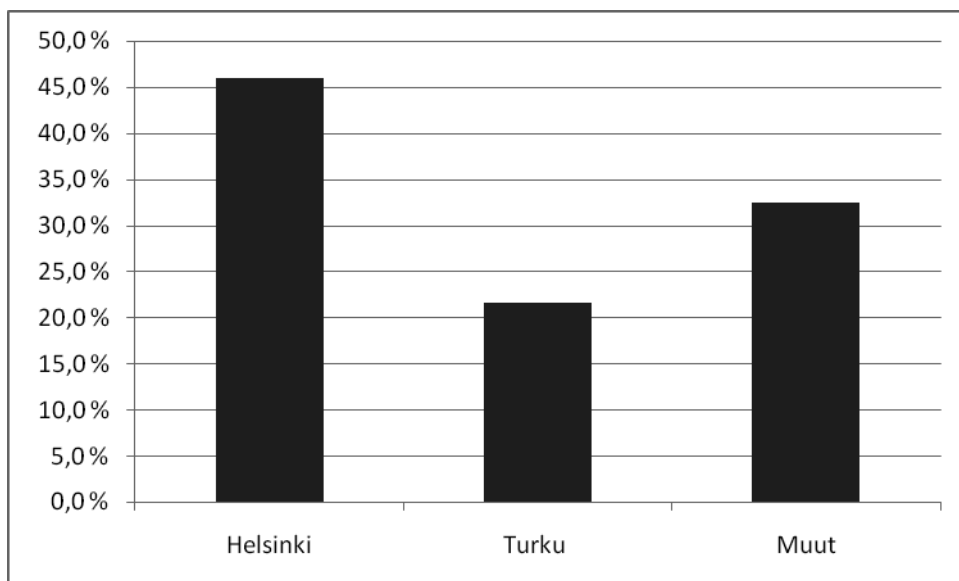
Vastaajia KO	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi
1	23,3 %	31,3 %	0,0 %	25,0 %	11,1 %	71,4 %
2	20,0 %	18,8 %	72,7 %	37,5 %	33,3 %	14,3 %
3 --> 5	36,7 %	43,8 %	27,2 %	25,0 %	44,4 %	14,3 %
6 --> 10	16,7 %	0,0 %	0,0 %	12,5 %	11,1 %	0,0 %
yli 10	3,3 %	6,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

Kaavio 17. Vastaajien määrä hovioikeuspiireittäin

Koko maassa eniten oli 3–5 vastaajan juttuja (34,6 %). Vaihtelua eri hovioikeuspiirien välillä oli hieman. Helsingissä, Turussa ja Kouvolassa oli eniten 3–5 vastaajan juttuja, joista ensiksi mainitussa prosentuaaliset osuudet jakautuivat kuitenkin kaikkein tasaisimmin eri luokkien kesken. Vaasassa oli selvästi eniten kahden vastaajan juttuja ja Rovaniemelläkin näitä oli eniten, joskaan ei niin suuressa määrin. Itä-Suomessa puolestaan oli selvästi eniten yhden vastaajan juttuja.

Vain Helsingissä ja Turussa oli yli kymmenen vastaajan juttuja, ja 6–10 vastaajankin juttuja oli vain osassa hovioikeuspiirejä. Eniten vastaajia oli Helsingin hovioikeuspiirissä käsitellyssä törkeässä veropetoksessa, jossa vastaajia oli 25 (KKO:n Dnro R2007/1188). Vastaajien määrät juttukohtaisesti ovat kuitenkin osaltaan riippuvaisia siitä, kuinka isoja juttukokonaisuuksia yksittäiset syyttäjät tuovat käsiteltäväksi yhdellä kertaa ja pilkotaanko juttuja esimerkiksi eri vastaajien osalta eri oikeudenkäynteihin.

Asianomistajien määrää ei tilastoitu erikseen, sillä yksittäisessä jutussa saattaa olla huomattava määrä sellaisia asianomistajia, jotka eivät välttämättä tosiasiallisesti osallistu prosessiin, kuten velallisen rikoksessa rauenneen konkurssipesän velkojat.

Kaavio 18. Maantieteellinen jakautuminen jutuissa, joissa oli vähintään kolme vastaajaa

Kaaviosta ilmenee, että Helsingin hovioikeuspiirissä (45,9 %) oli vastaajien lukumäärällä mitattuna enemmän laajempia juttuja kuin Turun hovioikeuspiirissä (21,6 %) tai muualla Suomessa (32,4 %). Kun Helsingin hovioikeuspiiristä oli tutkimusaineiston jutuista kaikkiaan 36,6 %, on Helsingin hovioikeuspiiri yliedustettuna kun taas muut hovioikeuspiirit ovat aliedustettuina. Turun hovioikeuspiirin juttujen osuus näistä jutuista vastaa Turun suhteellista osuutta koko tutkimusaineiston jutuista.

3.3.2 Hovioikeuteen valittaneiden määrä

Hovioikeuteen valittaneiden määrä jaettiin luokkiin samalla lailla kuin vastaajienkin määrä. Laskennassa valittaneisiin sisältyvät myös syyttäjät ja asianomistajat, mikäli nämä ovat hakeneet muutosta. Valittajien määrä sisältää myös vastavalituksen tehneet osapuolet. Laskennasta on jätetty pois vastapuolten määrä samasta syystä kuin kärjäoikeudessa asianomistajat, mikä johtaa siihen, että yhdenkin valittajan jutussa prosessissa voi olla mukana huomattava määrä muita osapuolia.

Valittaja HO	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi
1	40,0 %	43,8 %	36,4 %	37,5 %	44,4 %	62,5 %
2	10,0 %	25,0 %	54,5 %	37,5 %	44,4 %	25,0 %
3 --> 5	46,7 %	31,3 %	9,1 %	25,0 %	11,1 %	12,5 %
6 --> 10	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
yli 10	3,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

Kaavio 19. Hovioikeuteen valittaneiden määrä juttua kohden

Hovioikeuteen valitti keskimäärin 2,3 henkilöä juttua kohden. Suurimmassa osassa hovioikeuksia käsiteltävänä oli eniten sellaisia juttuja, joissa oli vain yksi valittaja. Helsingin hovioikeudessa valittajia juttua kohden oli kuitenkin enemmän, yleisimmin 3–5. Helsinki oli myös ainoa hovioikeus, johon saapui sellainen juttu, jossa oli yli kymmenen valittajaa (12).

3.3.3 Korkeimmalta oikeudelta muutosta hakeneiden määrä

Korkeimmalta oikeudelta haki muutosta keskimäärin 1,5 henkilöä juttua kohden. Kun asiaa tarkastellaan ottaen lähtökohdaksi se, mikä hovioikeus on asian käsitellyt, ei korkeimpaan oikeuteen saapuneiden juttujen valittajien määrä eroa juurikaan hovioikeuksittain. Helsingin hovioikeus on tosin ainoa hovioikeus, josta saapui korkeimpaan oikeuteen sellaisia valituslupahakemuksia, joissa oli yli kolme vastaajaa. Syyttäjä oli korkeimmassa oikeudessa muutoksenhakijana viidessä vuonna 2007 saapuneessa talousrikosta koskeneessa jutussa, mikä on 6,1 % kaikista tutkituista kyseisen vuoden talousrikoksia koskeneista valituslupahakemuksista.

Valittaja KKO	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi
1	66,7 %	75,0 %	72,7 %	50,0 %	66,7 %	75,0 %
2	16,7 %	12,5 %	27,3 %	37,5 %	33,3 %	25,0 %
3	6,7 %	12,5 %	0,0 %	12,5 %	0,0 %	0,0 %
yli 3	10,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

Kaavio 20. Korkeimmalta oikeudelta muutosta hakeneet juttua kohden

3.3.4 Syytekohtien määrä

Syytekohtien määrä käräjäoikeuksissa jaettiin seuraaviin luokkiin: 1–2, 3–5, 6–10, 11–20 ja yli 20 syytekohtaa. Koko maassa eniten oli 1–2 syytekohtaan juttuja (44,4 %). Vaasaa lukuun ottamatta kaikissa muissa hovioikeuspiireissä oli eniten 1–2 syytekohtaan juttuja. Vaasassa eniten oli 3–5 syytekohtaan juttuja.

Myös syytekohtien osalta on huomioitava, että yksittäisillä syyttäjillä on erilaisia käytäntöjä sen suhteen, katsotaanko tietty rikoskokonaisuus yhdeksi vai useammaksi syytekohtaksi. Näin on esimerkiksi veroihin liittyvissä rikoksissa, joissa syyttäjä voi laatia saman verovelvollisen eri verolajien veropetoksesta yhden, kaikki verolajit kattavan syytekohtaan tai laatia jokaisen verolajin osalta erillisen syytekohtaan.

Syytekohtia	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi
1 --> 2	33,3 %	56,3 %	18,2 %	37,5 %	55,5 %	71,4 %
3 --> 5	26,7 %	25,0 %	45,5 %	25,0 %	11,1 %	0,0 %
6 --> 10	20,0 %	6,3 %	36,4 %	37,5 %	0,0 %	14,3 %
11 --> 20	10,0 %	6,3 %	0,0 %	0,0 %	11,1 %	14,3 %
yli 20	10,0 %	6,3 %	0,0 %	0,0 %	22,2 %	0,0 %

Kaavio 21. Syytekohtien määrä käräjäoikeuksissa hovioikeuspiireittäin

Helsingin hovioikeuspiirin osalta on huomioitava, että joka kymmenennessä jutussa oli yli 20 syytekohtaa. Kouvolassakin yli 20 syytekohtaan juttuja oli 22,2 %, mutta on huomattava, että siellä tämä prosenttiosuus muodostuu kahdesta jutusta, joissa toisessa oli 24 ja toisessa 59 syytekohtaa, kun hovioikeuspiirin jutuista selvässä enemmistössä oli kuitenkin 1–2 syytekohtaa. Syytekohtien osalta suurimmassa jutussa oli 71 syytekohtaa; juttu on sama Helsingin hovioikeuspiirissä käsitelty törkeä veropetos (KKO:n Dnro R2007/1188), jossa vastaajia oli 25.

3.3.5 Pääkäsittelypäivien määrä

Tutkimusaineiston jutuissa järjestettiin käräjäoikeuksissa yhteensä 256 pääkäsittelypäivää, kun hovioikeuksissa järjestettiin yhteensä 111 pääkäsittelypäivää. Juttukohtaiset pääkäsittelypäivät jaettiin sekä käräjäoikeuden että hovioikeuden osalta seuraaviin luokkiin: 1, 2, 3–5, 6–10 ja yli 10

pääkäsittelypäivää. Hovioikeudessa laskettiin myös niiden juttujen osuus, joissa pääkäsittelyä ei järjestetty lainkaan.

Pääkäsittelypäiviä KO	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi
1	43,3 %	75,0 %	63,6 %	100,0 %	55,6 %	62,5 %
2	3,3 %	25,0 %	18,2 %	0,0 %	22,2 %	25,0 %
3 --> 5	26,7 %	0,0 %	18,2 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
6 --> 10	13,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	11,1 %	0,0 %
yli 10	13,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	11,1 %	12,5 %

Kaavio 22. Käräjäoikeuden pääkäsittelypäivien määrä hovioikeuspiireittäin

Koko maassa sekä käräjäoikeudessa että hovioikeudessa yhden pääkäsittelypäivän juttuja oli selvä enemmistö. Kaikissa käräjäoikeuksissa yhden pääkäsittelypäivän juttujen osuus oli 61 % ja hovioikeuksissa puolestaan 62,9 %. Rovaniemen hovioikeuspiirissä käräjäoikeudet järjestivät ainoastaan yhden päivän käsittelyjä ja Turun hovioikeuspiirissäkin oli vain yhden (75 %) tai kahden (25 %) päivän mittaisia käräjäoikeuskäsittelyjä. Vain Helsingin, Kouvolan ja Itä-Suomen hovioikeuspiireissä järjestettiin yli kymmenen päivää kestäneitä käräjäoikeuden pääkäsittelyjä. Helsingin hovioikeuspiirissä pääkäsittelypäivien jakautuminen eri luokkiin on kaikkein tasaisinta.

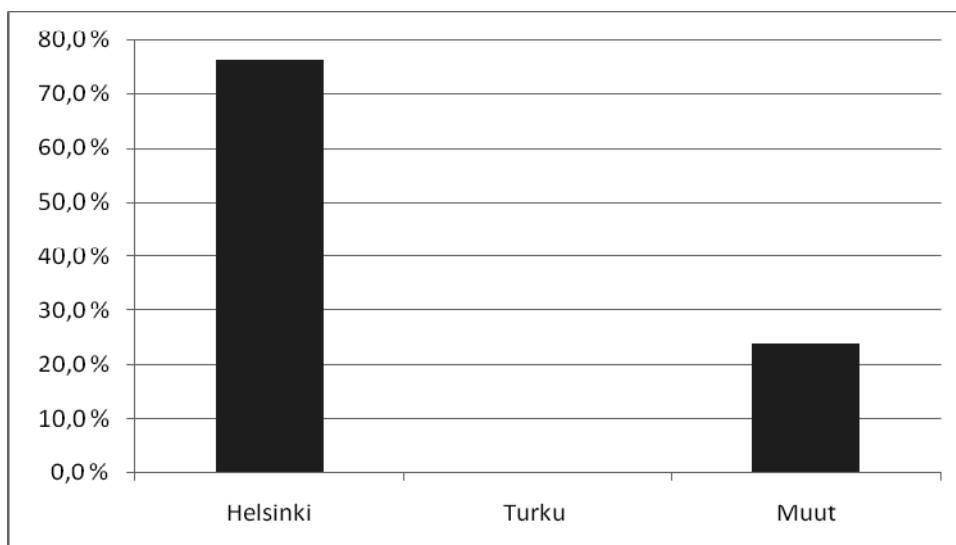
Eniten pääkäsittelypäiviä (28 kappaletta) oli Helsingin hovioikeuspiirin jutussa, jossa oli eniten myös vastaajia ja syytekohtia (KKO:n Dnro R2007/1188) sekä myös yhdessä Kouvolan hovioikeuspiirin jutussa. Itä-Suomen hovioikeuspiirissä yhdessä jutussa oli 15 pääkäsittelypäivää ja Kouvolan hovioikeuspiirin yhdessä jutussa 28 pääkäsittelypäivää, jotka nostavat kyseisten hovioikeuspiirien prosenttiosuuksia muiden juttujen ollessa pääasiassa yhden tai kahden pääkäsittelypäivän mittaisia.

Hovioikeuksissa oli Turun hovioikeutta lukuun ottamatta eniten yhden pääkäsittelypäivän kestäneitä juttuja. Turun hovioikeudessa yhden päivän juttujakin enemmän oli juttuja, joissa pääkäsittelyä ei järjestetty lainkaan. Turun hovioikeudessa pääkäsittely järjestettiin vain joka neljännessä jutussa. Ero muihin hovioikeuksiin on tässä suhteessa huomattava.

Pääkäsittelypäiviä HO	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi
0	26,7 %	75,0 %	18,2 %	37,5 %	22,2 %	12,5 %
1	33,3 %	18,8 %	54,5 %	62,5 %	66,7 %	50,0 %
2	13,3 %	6,3 %	18,2 %	0,0 %	0,0 %	25,0 %
3 --> 5	20,0 %	0,0 %	9,1 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
6 --> 10	6,7 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	11,1 %	12,5 %
yli 10	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

Kaavio 23. Hovioikeuksien pääkäsittelypäivien määrä

Yli kymmenen pääkäsittelypäivän juttuja ei hovioikeuksissa ollut lainkaan. Laajoja, 6–10 hovioikeuskäsittelypäivän juttuja järjestettiin vain Helsingissä, Kouvola ja Itä-Suomessa, joissa kahdessa viimeksi mainitussa hovioikeudessa oli jälleen yksi muita suurempi juttu prosenttiosuutta korottamassa. Helsingin hovioikeudessa 6–10 käsittelypäivän juttuja oli kaksi. Pisin hovioikeuden suullinen pääkäsittely käytiin Itä-Suomen hovioikeudessa ja se kesti kymmenen päivää.

Kaavio 24. Maantieteellinen jakautuminen jutuissa, joissa järjestettiin kärjäoikeudessa vähintään kolme pääkäsittelypäivää

Kaaviosta ilmenee, että 76,2 % jutuista, joissa järjestettiin kärjäoikeudessa kolme pääkäsittelypäivää tai enemmän, sijoittuu Helsingin hovioikeuspiiriin. Turun hovioikeuspiirissä tällaisia juttuja ei ollut tutkimusaineistossa lainkaan. Muiden hovioikeuspiirien osuus oli 23,8 %. Kärjäoikeuden pääkäsittelypäivien lukumäärällä mitattuna laajemmat jutut painottuvat selvästi

Helsingin hovioikeuspiiriin. Hovioikeusvaiheessa luvut ovat vastaavanlaiset (Helsinki 72,7 %, Turku 0 %, muut 27,3 %).

3.3.6 Henkilötodistelun määrä

Henkilötodistelun määrä laskettiin kokonaisuudessaan kattaen kaiken pääkäsittelyssä esitetyn henkilötodistelun riippumatta kuullun henkilön statuksesta. Henkilötodistelu kattaa siten varsinaisten todistajien lisäksi vastaajan, asianomistajan ja kaikkien muidenkin todistelutarkoituksessa kuultujen henkilöiden kuulemisen. Mukaan on laskettu myös nauhalta kuullut todistajankertomukset. Henkilötodistelun määrä jaettiin luokkiin seuraavasti: 1–3, 4–8, 9–15 ja yli 15 henkilöä. Kaikissa maan kärjäoikeuksissa eniten oli 4–8 kuultavan juttuja (40,2 %), samoin hovioikeuksissa (50,0 %). Tutkimusaineiston jutuissa henkilötodistelun määrä oli kärjäoikeuksissa yhteensä 673 kuultavaa ja hovioikeuksissa yhteensä 441 kuultavaa.

Kuultuja KO	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi
1 --> 3	20,0 %	43,8 %	27,3 %	37,5 %	33,3 %	0,0 %
4 --> 8	26,7 %	37,5 %	45,5 %	50,0 %	44,4 %	87,5 %
9 --> 15	36,7 %	18,8 %	18,2 %	12,5 %	11,1 %	0,0 %
yli 15	16,7 %	0,0 %	9,1 %	0,0 %	11,1 %	12,5 %

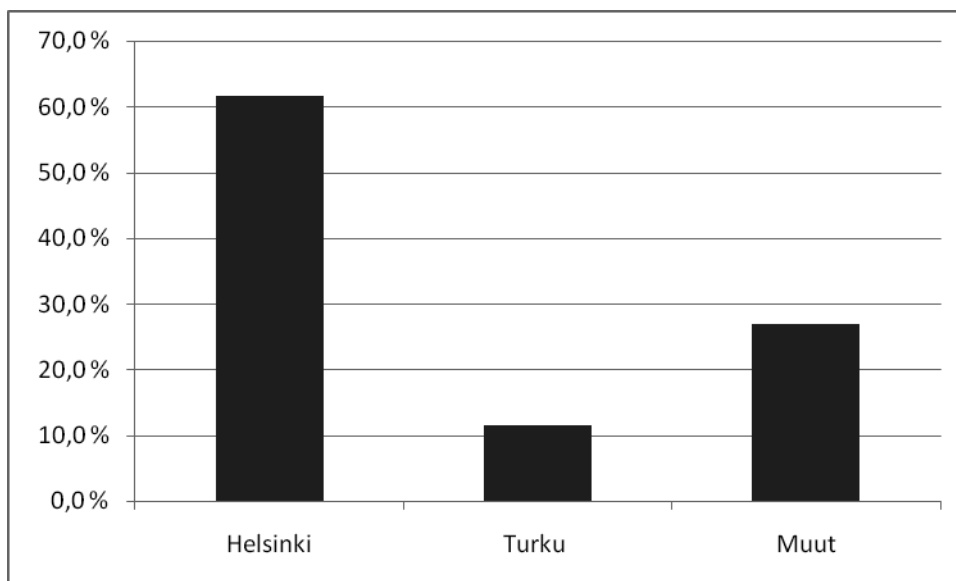
Kaavio 25. Henkilötodistelun määrä kärjäoikeudessa hovioikeuspiireittäin

Kärjäoikeuden pääkäsittelyissä Turun hovioikeuspiirissä oli eniten pieniä, 1–3 kuultavan henkilön juttuja. Helsingin hovioikeuspiirissä kärjäoikeuskäsittelyissä oli puolestaan pääosin 9–15 kuultavaa. Muut hovioikeuspiirit asettuvat näiden kahden välille, sillä niissä oli eniten 4–8 kuultavan juttuja. Eniten todistelutarkoituksessa kuultuja henkilöitä kärjäoikeudessa (54 kappaletta) oli Kouvolan hovioikeuspiirissä käsitellyn törkeän veropetoksen pääkäsittelyssä.

Kuultuja HO	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi
1 --> 3	13,6 %	0,0 %	22,2 %	40,0 %	28,6 %	0,0 %
4 --> 8	31,8 %	50,0 %	66,7 %	60,0 %	42,9 %	85,7 %
9 --> 15	45,5 %	50,0 %	11,1 %	0,0 %	28,6 %	0,0 %
yli 15	9,1 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	14,3 %

Kaavio 26. Henkilötodistelun määrä hovioikeudessa.

Hovioikeuksissa kuultavia oli yleisimmin 4–8 kaikissa muissa paitsi Helsingin hovioikeudessa. Helsingissä eniten oli 9–15 kuultavan juttuja, joita oli melkein puolet. Vain Itä-Suomen ja Helsingin hovioikeuksissa oli yli 15 kuullun henkilön juttuja, joita oli Helsingissä kaksi ja Itä-Suomessa yksi. Eniten kuultavia henkilöitä (56 kappaletta) oli Helsingin hovioikeudessa käsitellyssä törkeässä veropetoksessa (KKO:n Dnro R2007/1188).

Kaavio 27. Maantieteellinen jakautuminen jutuissa, joissa on kuultu todistelutarkoituksessa vähintään yhdeksän henkilöä käräjäoikeudessa

Henkilötodistelun määrällä mitattuna laajemmat jutut näyttävät painottuvan Helsingin hovioikeuspiiriin, kun taas Turun hovioikeuspiirissä ja muissa hovioikeuspiireissä näitä juttuja oli niiden suhteellista osuutta vähemmän. Helsingin osuus näistä jutuista oli käräjäoikeusvaiheessa

61,5 %, Turun 11,5 % ja muiden hovioikeuspiirien 26,9 %. Hovioikeusvaiheessa vastaavat luvut olivat Helsingissä 66,7 %, Turussa 11,1 % ja muissa hovioikeuspiireissä 22,2 %.

3.3.7 Kirjallisten todisteiden määrä

Kirjalliset todisteet jaettiin luokkiin kymmenittäin seuraavasti: 1–10, 11–20, 21–50, 51–100 ja yli 100 todistuskappaletta. Koko maassa oli eniten 1–10 kirjallisen todisteen juttuja sekä käräjäoikeusvaiheessa (35,4 %) että hovioikeuksissa (34,5 %). Kirjallisten todisteiden määrä oli käräjäoikeuksien jutuissa yhteensä 3 023 ja hovioikeuksissa 2 753.

Kirjallisten todisteiden määrä on riippuvainen niiden erittelytavasta. Syytteen kirjoittamistavasta riippuen esimerkiksi yksi verotarkastuskertomus saatetaan äärimmillään katsoa joko yhdeksi todisteeksi tai esimerkiksi sen liitteet kukin erikseen omaksi todisteekseen. Kirjalliset todisteet on laskettu tuomioista niissä käytettyä laskentatapaa noudattaen. Mikäli useammat jutun osapuolet ovat esittäneet kirjallisina todisteina samoja dokumentteja, ei päällekkäisyyksiä ole huomioitu, vaan sama asiakirja saattaa olla mukana useampaan kertaan. Hovioikeuden osalta on laskettu kaikki kirjalliset todisteet, vaikka ne olisivat samoja, jotka on todisteina esitetty jo käräjäoikeudessa. Mikäli kirjallisista todisteista ei hovioikeuden tuomiossa ole lausuttu mitään, eikä niihin ole viitattu valituksessa, on kirjallisten todisteiden määräksi oletettu sama kuin käräjäoikeudessa. Esimerkiksi jutuissa, joissa ei ole hovioikeudessa järjestetty suullista pääkäsittelyä, on hovioikeuden kirjallisen todisteiden määräksi merkitty sama kuin on merkitty käräjäoikeuden osalta.

Todisteita KO	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi
1 --> 10	26,7 %	62,5 %	27,3 %	50,0 %	22,2 %	25,0 %
10 --> 20	13,3 %	18,8 %	27,3 %	37,5 %	22,2 %	25,0 %
20 --> 50	30,0 %	6,3 %	36,4 %	12,5 %	33,3 %	37,5 %
50 --> 100	23,3 %	6,3 %	9,1 %	0,0 %	11,1 %	12,5 %
yli 100	6,7 %	6,3 %	0,0 %	0,0 %	11,1 %	0,0 %

Kaavio 28. Kirjallisten todisteiden määrä käräjäoikeudessa hovioikeuspiireittäin

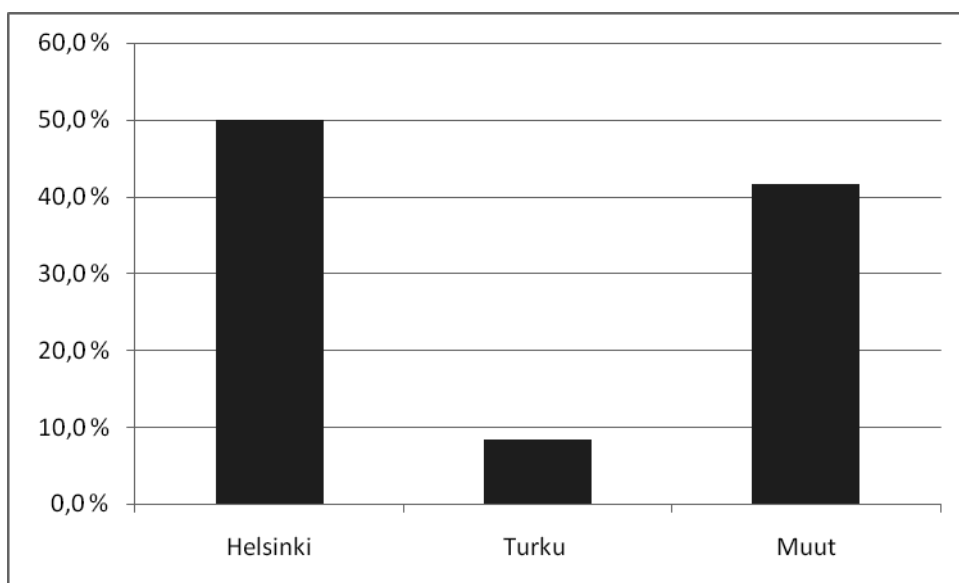
Vähiten kirjallisia todisteita käräjäoikeusvaiheessa oli Turun hovioikeuspiirissä, jossa eniten oli 1–10 kirjallisen todisteen juttuja. Kaikkien muiden hovioikeuspiirien käräjäoikeuskäsittelyissä oli eniten 10–20 tai 20–50 kirjallisen todisteen juttuja. Eniten, jopa 430 todistetta, oli Helsingin

hovioikeuspiirin törkeässä veropetoksessa (KKO:n Dnro R2007/1188), joka on ollut suurin useilla muillakin indikaattoreilla mitattuna.

Todisteita HO	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi
1 --> 10	24,1 %	62,5 %	36,4 %	37,5 %	33,3 %	12,5 %
10 --> 20	17,2 %	18,8 %	18,2 %	50,0 %	33,3 %	25,0 %
20 --> 50	24,1 %	6,3 %	36,4 %	12,5 %	22,2 %	50,0 %
50 --> 100	27,6 %	6,3 %	9,1 %	0,0 %	0,0 %	12,5 %
yli 100	6,9 %	6,3 %	0,0 %	0,0 %	11,1 %	0,0 %

Kaavio 29. Kirjallisten todisteiden määrä hovioikeuksittain

Kirjallisten todisteiden määrä vaihtelee suuresti myös hovioikeuksissa. Turun, Vaasan ja Kouvolan hovioikeuksissa oli eniten 1–10 kirjallisen todisteen juttuja kun Helsingissä puolestaan oli eniten 50–100 kirjallisen todisteen juttuja. Eniten kirjallisia todisteita oli Helsingin hovioikeudessa käsitellyssä törkeässä veropetoksessa (Dnro R2007/1188), jossa esitettiin 435 dokumenttia todistuskappaleina.

Kaavio 30. Vähintään 20 kirjallista todistetta käräjäoikeudessa sisältäneiden juttujen maantieteellinen jakautuminen

Myös kirjallisten todisteiden lukumäärällä mitattuna laajemmat jutut painottuvat Helsingin hovioikeuspiiriin. Helsingin osuus vähintään 20 kirjallista todistetta sisältäneistä jutuista on 50,0 %,

Turun 8,3 % ja muiden hovioikeuspiirien 41,7 %. Turun hovioikeuspiirissä tällä indikaattorilla mitattuja laajempia juttuja on huomattavasti vähemmän kuin mitä Turun osuus on kaikista tutkimusaineiston jutuista. Sitä vastoin muiden hovioikeuspiirien jutut vastaavat niiden suhteellista osuutta.

3.3.8 Asiakirjamateriaalin määrä

Juttuja tutkittaessa tarkasteltiin myös niiden asiakirjamateriaalin määrää. Asiakirjamateriaali sisälsi kaiken jutussa käsittelyn eri vaiheissa syntyneen asiakirjamateriaalin, kuten esitutkintapöytäkirjan liitteineen, haastehakemukset sekä käräjäoikeuden, hovioikeuden ja korkeimman oikeuden käsittelyjen yhteydessä syntyneet asiakirjat mukaan lukien kaikki pöytäkirjat, tuomio, kirjalliset lausumat ja kirjalliset todisteet. Jutun kaikkien asiakirjojen määrä mitattiin asiakirjapinon korkeutena. Kaikissa hovioikeuspiireissä oli eniten juttuja, joiden asiakirjapino oli alle 10 cm korkea. Suhteellisesti vähiten tällaisia juttuja oli Helsingin hovioikeuspiirissä ja eniten Rovaniemen hovioikeuspiirissä. Toisaalta juttuja, joiden asiakirjamateriaalin laajuus oli yli puoli metriä, oli Helsingin ja Itä-Suomen hovioikeuspiireissä vähintään neljännes. Laajuudeltaan alle 10 cm:n talousrikosjuttua voidaan pääsääntöisesti pitää tyypillisenä talousrikosjuttuna, jonka käsittelyyn ei pitäisi liittyä jutun laajuuden vuoksi ongelmia, vaan sen tulisi mennä prosessin läpi varsin sujuvasti. On kuitenkin todettava, että kaikista tuomioistuineläytöksessä käsiteltävistä rikosasioista valtaosa on asiakirjamateriaaliltaan huomattavasti alle 10 cm paksuja.

Asiakirja- materiaali	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi
alle 10 cm	40,0 %	57,3 %	72,7 %	75,0 %	55,5 %	62,5 %
10 - 50 cm	33,3 %	24,4 %	27,3 %	12,5 %	22,2 %	12,5 %
yli 50 cm	26,7 %	18,3 %	0,0 %	12,5 %	22,2 %	25,0 %

Kaavio 31.

Asiakirjamateriaalin

laajuus

hovioikeuspiireittäin

Asiakirjamateriaalin laajuus kuvaa tutkimuksessa kerätyistä yksittäisistä indikaattoreista ehkä parhaiten esitutkinnan työläyttä ja vaativuutta, sillä asiakirjamateriaalista pääosa koostuu esitutkintapöytäkirjasta. Esitutkintapöytäkirjan paksuuden puolestaan voidaan otaksua olevan tyypillisesti riippuvainen siitä, kuinka paljon poliisi ja muut esitutkintaa tukevat viranomaiset ovat joutuneet käyttämään aikaa jutun faktapuolen selvittämiseen. Niissä tutkimusaineistoon

sisältyneessä 15 jutussa, joissa asiakirjamateriaalin paksuus on yli 50 cm, esitutkinta kesti keskimäärin 805 päivää eli vajaa 300 päivää keskimääräistä esitutkintaa enemmän. Kuitenkin näistä jutuista vain kolmen tutkinta kesti yli 1 000 päivää, kun taas viiden jutun tutkinta kesti alle yhden vuoden. Niissä tutkimusaineistoon sisältyvässä 45 jutussa, joissa asiakirjamateriaalin paksuus oli alle 10 cm, esitutkinta kesti keskimäärin 339 päivää. Näistä jutuista kahden tutkinta kesti 1000 päivää tai enemmän, kun taas 27:n jutun tutkinta kesti alle yhden vuoden. Alle yhden vuoden kestäneiden juttujen suhteellinen osuus asiakirjamateriaaliltaan laajoissa ja pienissä jutuissa ei poikkea huomattavasti toisistaan.

Asiakirjamateriaalin laajuuden voidaan otaksua kuvaavan melko hyvin myös syyteharkinnan vaativuutta, sillä syyttäjän on syyteharkintaa tehtäessä tutustuttava lähtökohtaisesti kaikkeen esitutkinta-aineistoon ja päätettävä sen perusteella ne teot, joista syyte nostetaan sekä arvioitava syytteen käsittelyn kannalta relevantti näyttö. Se, kuinka paljon syyttäjä on jo esitutkintavaiheessa jutun tutkinnasta selvillä, voi vaikuttaa kuitenkin huomattavasti varsinaisen syyteharkinta-ajan pituuteen. Tutkimusaineistoon sisältyneen asiakirjamateriaaliltaan 15:n laajan (yli 50 cm) jutun osalta keskimääräinen syyteharkinta-aika oli 362 päivää; kuitenkin tätä lukua nostaa huomattavasti yksi Helsingin hovioikeuspiirin juttu, jossa syyteharkinta kesti 1 718 päivää. Ilman kyseistä juttua asiakirjamateriaaliltaan laajojen juttujen syyteharkinta kesti keskimäärin 264 päivää eli yllättäen hieman vähemmän kuin syyteharkinnan keskimääräinen kesto (268 päivää) koko maassa oli. Alueelliset erot Helsingin hovioikeuspiirin ja muun Suomen välillä ovat tässäkin huomattavat: Muualla Suomessa syyteharkinta-aika kesti yli kuusi kuukautta vain kolmessa jutussa, joista yksi oli käsitelty Kouvolassa (189 päivää), yksi Itä-Suomessa (191 päivää) ja yksi Turussa (321 päivää). Helsingin hovioikeuspiirissä kahdeksasta laajasta jutusta vain yksi ratkaistiin alle kuudessa kuukaudessa loppujen kestäessä tyypillisesti yli vuoden. Asiakirjamateriaaliltaan pienissä (alle 10 cm) 45 jutussa keskimääräinen syyteharkinta-aika oli 226 päivää eli ero keskimääräiseen käsittelyaikaan oli vain 42 päivää lyhyempi. Näistä jutuista 21:n syyteharkinta-aika kesti yli 180 päivää. Alueellisista käsittelyajoista nousee esille syyteharkinnan venyminen erityisesti Vaasan hovioikeuspiirissä, sillä asiakirjamateriaaliltaan pienten juttujen syyteharkinta kesti siellä keskimäärin 344 päivää, kun aineiston keskiarvo oli siellä 303 päivää.

Käräjäoikeudessa asiakirjamateriaaliltaan laajat yli 50 cm jutut käsiteltiin keskimäärin 340 päivässä eli 36 päivää keskimääräistä käsittelyaikaa (304 päivää) hitaammin. Näistä jutuista viiden käsittely kesti yli vuoden, kun taas neljä käsiteltiin alle puolessa vuodessa. Asiakirjamateriaaliltaan pienet

jutut⁹ käsiteltiin keskimäärin 271 päivässä. Näistä 13:ssa käsittely kesti yli vuoden, kun taas 19 käsiteltiin alle puolessa vuodessa. Vertailun vuoksi todettakoon, että Vaasan hovioikeuspiirissä asiakirjamateriaaliltaan pienten talousrikosjuttujen käsittelyajat (398 päivää) olivat hieman korkeammat kuin Vaasan kaikkien talousrikosjuttujen keskimääräiset käsittelyajat (389 päivää).

Hovioikeudessa asiakirjamateriaaliltaan laajat yli 50 cm jutut käsiteltiin keskimäärin 466 päivässä eli 54 päivää keskimääräistä käsittelyaikaa (412 päivää) hitaammin. Näistä jutuista yhdeksän käsittely kesti yli vuoden ja yhden jutun käsittely kesti yli kaksi vuotta. Asiakirjamateriaaliltaan pienet alle 10 cm jutut¹⁰ käsiteltiin keskimäärin 394 päivässä. Näistä jutuista 25:ssä käsittely kesti yli vuoden ja kolmen yli 2 vuotta. Pienistä jutuista viisi käsiteltiin alle puolessa vuodessa. Hovioikeusvaiheessa Vaasan hovioikeuspiirissä pienet jutut käsiteltiin hieman kaikkien tutkittujen Vaasan juttujen keskiarvoa (433 päivää) nopeammin 425 päivässä.

3.4 Pienet ja suuret talousrikosjutut

Laajuutta kuvaavien indikaattorien perusteella juttumäärästä eroteltiin tietyin perustein niin sanotut pienet ja suuret jutut. Molemmille laskettiin keskimääräiset käsittelyajat, jotta nähtäisiin, eroaako pienten tai suurten juttujen keskimääräinen käsittelyaika kaikkien juttujen keskimääräisestä käsittelyajasta. Tarkoituksena oli siis selvittää, vaikuttaako jutun laajuus käsittelyaikaan niin, että pienten juttujen käsittelyaika on kaikkien juttujen keskimääräistä käsittelyaikaa lyhyempi ja toisaalta, että suurten juttujen käsittelyaika on vastaavasti pidempi.

3.4.1 Pienten juttujen osuus ja käsittelyaika

Pieniksi jutuiksi määriteltiin sellaiset talousrikosjutut, joka täyttävät seuraavat viisi kriteeriä:

- 1) vastaajia 1 - 2,
- 2) syytekohtia 1 - 2,
- 3) pääkäsittelypäiviä käräjäoikeudessa 1,
- 4) pääkäsittelypäiviä hovioikeudessa enintään 1, mikäli pääkäsittely on järjestetty sekä

⁹ Käräjäoikeuden käsittelyajan kesto saatiin laskettua 46:sta asiakirjamateriaaliltaan pienestä jutusta, kun esitutkinnan ja syyteharkinnan pituus voitiin selvittää 45:stä asiakirjamateriaaliltaan pienestä jutusta.

¹⁰ Hovioikeuden käsittelyajan kesto saatiin laskettua 47:sta asiakirjamateriaaliltaan pienestä jutusta.

5) asiakirjamateriaalia alle 10 cm.

Näitä pieniä juttuja oli kaikista kyseisen vuoden jutuista alle neljännes eli 23,2 %. Pienet jutut jakautuivat niin, että niitä oli kaikissa hovioikeuksissa, eniten kuitenkin Itä-Suomen hovioikeuspiirissä, jossa pienten juttujen osuus kaikista jutuista oli 37,5 %. Myös Turun ja Kouvolan hovioikeuspiireissä pienten juttujen osuus oli yli kolmannes. Vähiten pieniä juttuja oli Rovaniemen hovioikeuspiirissä, jossa niitä oli vain 12,5 %. Rovaniemen tulosta voidaan pitää jossain määrin yllättävänä, sillä tutkimusaineistossa Rovaniemen hovioikeuspiirin jutuista puolet (neljä kpl) oli verorikkomusjuttuja, jotka ovat tyypillisesti juttuina varsin pieniä talousrikoksia. Rovaniemen verorikkomusjutuista kolmessa oli vastaajia kolme tai enemmän, mistä syystä niitä ei luettu pieniksi jutuiksi.

Pienten juttujen osuus	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi
Juttuja YHT.	30	16	11	8	8	9
Pieniä juttuja	5	5	2	1	3	1
% - osuus	16,7 %	31,3 %	18,2 %	12,5 %	33,3 %	37,5 %

Kaavio 32. Pienten juttujen osuus

Pienten juttujen keskimääräinen kokonaiskäsittelyaika oli noin 3 vuotta 8 kuukautta 12 päivää, mikä on noin 1 vuoden 2 kuukautta lyhyempi kuin kaikkien juttujen keskimääräinen käsittelyaika. EIT:n käyttämällä tavalla laskettuna pienten juttujen keskimääräinen käsittelyaika on 2 vuotta 11 kuukautta 25 päivää, jolloin ero käsittelyajassa muihin juttuihin verrattuna on vieläkin suurempi (eroa keskimääräiseen EIT-käsittelyaikaan 1 vuosi 5 kuukautta).

3.4.2 Suurten juttujen osuus ja käsittelyaika

Suuriksi jutuiksi määriteltiin jutut, joissa neljä seuraavista viidestä kriteeristä täyttyy:

- 1) vastaajia vähintään 6,
- 2) syytekohtia vähintään 6,
- 3) pääkäsittelypäiviä käräjäoikeudessa vähintään 6,
- 4) pääkäsittelypäivä hovioikeudessa vähintään 6 sekä

5) asiakirjamateriaalia yli 50 cm.

Näitä suuria juttuja oli yhteensä kuusi kappaletta eli 7,3 % koko juttukannasta. Suurista jutuista neljä oli Helsingin, yksi Kouvolan ja yksi Itä-Suomen hovioikeuspiiristä.

Suurten juttujen osuus	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi
Juttuja YHT.	30	16	11	8	8	9
Suuria juttuja	4	0	0	0	1	1
% - osuus	13,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	12,5 %	11,1 %

Kaavio 33. Suurten juttujen osuus

Suurten juttujen keskimääräinen kokonaiskäsittelyaika oli noin 7 vuotta 2 kuukautta, mikä on noin 2 vuotta 4 kuukautta pidempi kuin kaikkien juttujen keskimääräinen käsittelyaika. Jälleen EIT:n käyttämällä laskentatavalla ero on vieläkin suurempi, keskimääräisen kokonaiskäsittelyajan ollessa melkein tasan 7 vuotta ja eron ollessa 2 vuotta 7 kuukautta EIT:n tavalla laskettuun keskimääräiseen käsittelyaikaan. Suuria juttuja esiintyy lukumääräisesti eniten Helsingin hovioikeuspiirissä, mutta niitä esiintyy yksittäisinä tapauksina kuitenkin ympäri maata.

4. Mahdollisia oikeudenkäynnin kestoon vaikuttavia seikkoja

4.1 Oikeudenkäynnin laajuuden, hovioikeuspiirin ja rangaistusseuraamuksen vaikutus oikeudenkäynnin kestoon

Tutkimuksessa haluttiin talousrikosoikeudenkäyntien keston ja laajuuden kuvaamisen lisäksi selvittää, selittävätkö erot juttujen laajuudessa eroja myös talousrikosjuttujen kokonaiskäsitelyajoissa. Tätä varten Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen (OPTULA) tutkija Ville Hinkkanen teki tarvittavat tilastolliset analyysit. Analyysissä oli mukana 80 korkeimmassa oikeudessa vuonna 2007 käsiteltyä tapausta, sillä kaikista jutuista ei saatu kaikkia tarvittavia päivämääriä selvitettyä.

Analyysissä pyrittiin selvittämään, mitkä muuttujat selittävät oikeudenkäynnin kestoa. Tarkoitusta varten rakennettiin regressiomalli, jonka selitettävänä muuttujana oli oikeudenkäynnin kokonaiskesto päivinä. Selittävinä muuttujina – mahdollisina kestoon vaikuttavina tekijöinä – tarkasteltiin kolmeen eri ryhmään kuuluvia muuttujia:

- 1) jutun laajuus (muuttujina pääkäsitelypäivien, todistajien ja kirjallisten todisteiden lukumäärät)
- 2) jutun rangaistusseuraamus (oliko ankarin jutussa tuomittu rangaistus sakko vai tätä ankarampi)
- 3) hovioikeuspiiri.

Mallia rakennettaessa tarkasteltiin muuttujina myös rikosnimikettä, vastaajien ja syytekohtien lukumäärää, henkilötodistelun määrää, valittajien määrää hovioikeudessa ja KKO:ssa, vain rangaistuksen mittaamisen osalta muutosta hakeneiden osuutta sekä asiakirjamateriaalin määrää senttimetreinä mitattuna. Nämä muuttujat eivät kuitenkaan lisänneet mallin ennustetarkkuutta – toisin sanoen nämä seikat eivät selittäneet erityisen hyvin oikeudenkäynnin kokonaiskestoa tai ne kuvasivat samaa asiaa kuin jokin muu jutun laajuutta kuvaavista muuttujista – ja ne jätettiin lopullisesta mallista pois. Lopulliseen malliin valikoituivat siis merkittävimmät muuttujat, joilla oikeudenkäynnin kestoa pystyttiin selittämään.

Luotu regressiomalli selittää 38 % kokonaiskäsittelyaikojen vaihtelusta¹¹. Kokonaiskäsittelyaikaan vaikuttavat merkittävästi siis muutkin seikat kuin tässä tutkimuksessa selvitettyt muuttujat¹².

Keskeisin havainto oli, että käsittelyaikojen erot hovioikeuspiirien välillä ovat tilastollisesti merkitseviä¹³. Se, missä hovioikeuspiirissä juttu käsitellään, on selvässä yhteydessä kokonaiskäsittelyaikaan. Tämä oli myös tilastollisen analyysin merkittävin yksittäinen tulos. Vaikka tutkimusaineistossa oli havaittavissa, että juttujen laajuudessa on hovioikeuspiireittäin eroja, erot eivät pääkäsittelypäivien, henkilötodistelun ja kirjallisten todisteiden määrällä mitattuna riitä selittämään käsittelyaikojen vaihtelua – jutun hovioikeuspiiri siis vaikuttaa analyysin mukaan kokonaiskäsittelyaikaan myös muista syistä kuin juttujen laajuudesta johtuen. Kun juttujen laajuus vakioitiin, vertailuryhmänä olevassa Helsingin hovioikeuspiirissä keskimääräistä juttua käsiteltiin 5 vuotta 10 kuukautta. Tällainen yhtä laaja talousrikosjuttu käsiteltiin Turun hovioikeuspiirissä 23 kuukautta¹⁴, Kouvolan hovioikeuspiirissä 14 kuukautta¹⁵, Itä-Suomen hovioikeuspiirissä 11 kuukautta, Rovaniemen hovioikeuspiirissä seitsemän kuukautta ja Vaasan hovioikeuspiirissä neljä kuukautta nopeammin kuin vertailuryhmänä olevassa Helsingin hovioikeuspiirissä.

Jutun rangaistusseuraamuksella oli niin ikään vaikutus kokonaiskäsittelyaikaan: tutkimusaineiston sakkojutut käsiteltiin keskimäärin 13 kuukautta muita juttuja nopeammin. Yhteys ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä, vaan vaihtelu on niin pientä, että se voi mennä tutkimusaineiston satunnaisen vaihtelun piiriin. Sakkojuttujen kokonaiskäsittelyaika oli keskimäärin 3 vuotta 8 kuukautta, kun ankarampien seuraamusten jutut käsiteltiin keskimäärin viidessä vuodessa.

Myös jutun laajuudella oli analyysin mukaan yhteys kokonaiskäsittelyaikaan: yksi pääkäsittelypäivä lisää käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa pidentää tutkimusaineistossa kokonaiskäsittelyaikaa keskimäärin 11 päivää, yhden henkilön kuuleminen 5 päivää ja yksi kirjallinen todiste 0,8 päivää. Nämäkään yhteydet eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä.

¹¹ PAKK:n tutkimuksessa käytetty logistinen regressioanalyysi selitti 29 % esitutinnan kestoon vaikuttavista seikoista. PAKK:n tutkimuksessa muuttujina olivat rikosnimikkeiden lukumäärä, rikostutkijoiden lukumäärä, ETL 15 §:n mukaisen ilmoituksen tekeminen syyttäjälle, ilmoitusviive, tutkintaviive, lääni, ilmoittaja, epäiltyjen ja asianomistajien lukumäärä, pakkokeinojen käyttö ja onko rikosilmoitukseen kirjattu yhteys muihin rikosilmoituksiin.

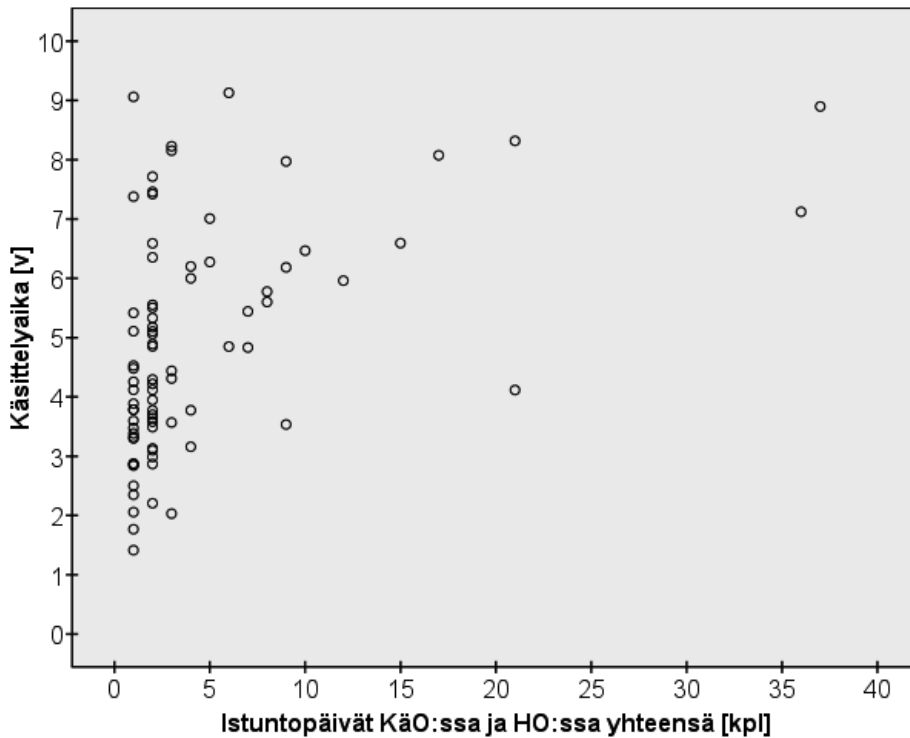
¹² Tällaisia muita seikkoja, jotka vaikuttavat kokonaiskäsittelyaikaan, saattavat olla esimerkiksi juttua käsittelevien henkilöiden vaihdokset eri viranomaisissa, juttuihin käytettävissä olevien henkilöresurssien määrät tai yksittäisten juttua käsittelevien henkilöiden osaaminen. Näitä muita seikkoja ei voitu kuitenkaan tässä tutkimuksessa analysoida.

¹³ Ero näkyy myös varianssianalysissä: ANOVA $p = 0,002$.

¹⁴ Ero vertailuryhmään tilastollisesti merkitsevä, $p = 0,001$.

¹⁵ Ero vertailuryhmään tilastollisesti melkein merkitsevä, $p = 0,063$.

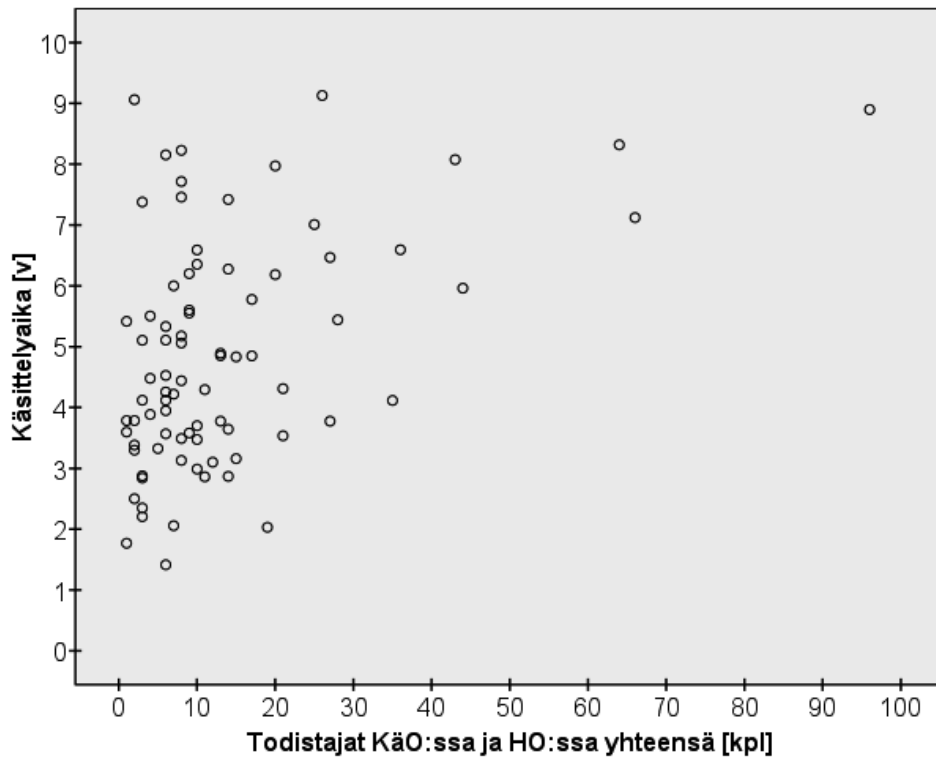
Jutun laajuudella näyttää olevan siinä mielessä yhteys kokonaiskäsittelyaikaan, että laajoissa jutuissa kokonaiskäsittelyaika on pitkä, mutta pienissä jutuissa kokonaiskäsittelyaika voi olla pitkä tai lyhyempi. Yhteyttä kuvaavat seuraavat yksittäisillä laajuusindikaattoreilla (pääkäsittelypäivät, henkilötodistelu, kirjalliset todisteet) laaditut kuvat¹⁶:

Kaavio 34. Käsittelyajan ja pääkäsittelypäivien suhde

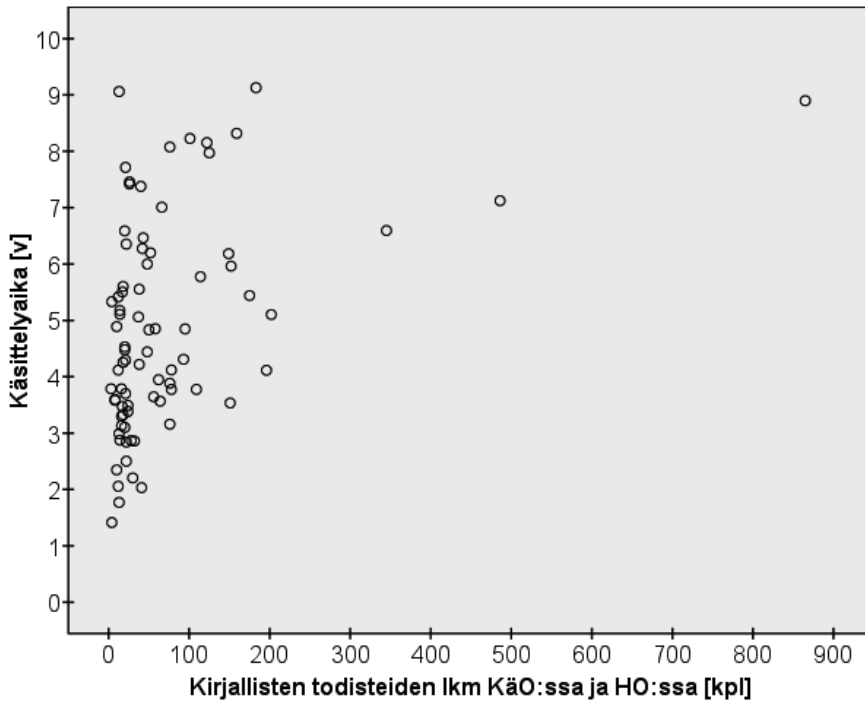
Kaavion 34 vaaka-akselilla on pääkäsittelypäivien lukumäärä päivinä ja pystyakselilla käsittelyaika vuosina. Pallot kuvaavat yksittäistä juttua. Siten 1–2 pääkäsittelypäivän juttujen kokonaiskäsittelyaika vaihtelee reilusta yhdestä vuodesta yli yhdeksään vuoteen. Toisaalta kuvasta ilmenee, että kun yksittäisessä jutussa käräjä- ja hovioikeuksien pääkäsittelypäivien määrä on enemmän kuin 15, kokonaiskäsittelyajat ovat (yhtä juttua lukuun ottamatta) yli kuusi vuotta.

¹⁶ Kuvat on laatinut OPTULAn tutkija Ville Hinkkanen.

Kaavio 35. Käsittelyajan ja henkilötodistelun määrän suhde

Kaavion 35 vaaka-akselilla on todistelutarkoituksessa kuultujen henkilöiden lukumäärä käräjä- ja hovioikeudessa yhteensä. Myös henkilötodistelun määrään pätee sama kuin pääkäsittelypäivien lukumäärään: Kun jutussa on paljon henkilötodistelua, käsittelyaika muodostuu pitkäksi. Vaikka kuultavia olisi vähän, voi yksittäisen jutun käsittelyaika kuitenkin muodostua yhtä pitkäksi kuin laajaa henkilötodistelua sisältävän jutun käsittely.

Kaavio 36: Käsittelyajan ja kirjallisten todisteiden lukumäärän suhde

Kirjallisten todisteita esittävä kaavio 36 on samankaltainen kuin pääkäsittelypäiviä ja henkilötodistelua esittävät kuvat: Kun jutussa on paljon kirjallisia todisteita, käsittelyaika muodostuu helpommin pitkäksi. Kuitenkin varsin pienen kirjallisen todistelun määrälläkin jutun käsittelyaika saattaa olla huomattavan pitkä.

Yksittäisessä jutussa esitetyn kirjallisen ja henkilötodistelun määrä on tyypillisesti yhteydessä pääkäsittelypäivien määrään, muttei poikkeuksetta. Joissakin jutuissa esiintyi lukumääräisesti paljonkin henkilötodistelua ilman, että niiden kuulemiseen olisi käytetty paljon aikaa. Esimerkiksi Rovaniemen hovioikeuspiirissä on yhdessä jutussa ollut 11 kuultavaa, mutta jutun käsittely on kestänyt sekä käräjä- että hovioikeudessa kummassakin yhden päivän.

4.2 Tiedoksiantoaikojen pituus käräjäoikeuksissa ja peruutetut pääkäsittelypäivät

Koska edellä kuvattu mallilla pystyttiin selittämään oikeudenkäynnin kestosta noin 38 %, tarkasteltiin lisäksi myös muita tekijöitä, jotka saattaisivat selittää kokonaiskäsittelyaikojen vaihtelua tai eroja hovioikeuspiireittäin. Tällaisia seikkoja voivat olla haasteiden tiedoksiantoihin

käytetty aika sekä peruutetut pääkäsittelypäivät käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa, jotka molemmat ovat tyypillisesti riippuvaisia myös asianosaisten omista prosessitoimista. Tutkimuksessa selvitettiin lähinnä, miten laaja ilmiö mahdolliset tiedoksiantojen viivästymiset ja pääkäsittelyjen peruuntumiset näissä talousrikoksissa ovat.

Haasteiden tiedoksiantojen viivästymiset käräjäoikeudessa eivät näytä tutkimusaineiston perusteella muodostavan merkittävää tekijää oikeudenkäyntien kokonaiskeston kannalta. Yhdessä jutussa haasteiden tiedoksianto vei kaksi vuotta ja kahdessa muussa jutussa viimeisen haasteen tiedoksianto lähes vuoden, mutta muutoin haasteet saatiin tiedoksiannettua parhaimmillaan seuraavana päivänä haasteen antamisesta ja pisimmillään noin puolen vuoden kuluttua. Pääsääntöisesti haasteet annettiin vastaajille tiedoksi kuukauden kuluessa siitä, kun haastamisesta tehtiin käräjäoikeudessa päätös. Kaikilta osin haasteen antamispäivä ei luotettavasti selvinnyt asiakirjamateriaalista, mutta tällöin tutkimuksessa on tarkasteltu jutun vireilletulopäivää käräjäoikeudessa.

Pääkäsittely voidaan joutua perumaan esimerkiksi siksi, että vastaaja tai todistaja, jonka läsnäolo edellytetään, ei saavu paikalle. Mahdollista on myös, että syyttäjä pyytää pääkäsittelyn siirtämistä esimerkiksi lisätutkinnan tarpeen vuoksi. Uuden pääkäsittelyn sopiminen voi olla hankalaa ja sitä harvoin saadaan sovittua pidettäväksi pian perutun pääkäsittelyn jälkeen, joten asian ratkaisu voi tästä syystä pitkittyä. Tutkimuksessa ei selvitetty, mistä syystä pääkäsittely oli peruutettu.

Peruutetut pääkäsittelypäivät KO:ssa	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi	Koko maa
Pääkäsittelyt yhteensä	30	16	11	8	11	8	84
Jutut, joissa peruutuksia tapahtunut	12	4	7	3	6	2	34
Peruutetut päivät yhteensä (summa)	28	10	15	3	18	2	76
Peruutettujen päivien keskiarvo	2,33	2,50	2,14	1,00	3,00	1,00	2,24
Kuinka monessa jutussa peruutuksia	40,0 %	25,0 %	63,6 %	37,5 %	54,5 %	25,0 %	40,5 %

Kaavio 37. Peruutetut pääkäsittelypäivät käräjäoikeuksissa

Kaavion 37 ensimmäinen rivi kertoo, kuinka monta pääkäsittelyä talousrikosjutuissa on kyseisen hovioikeuspiirin käräjäoikeuksissa järjestetty. Käytännössä luku on samalla juttujen määrä. Seuraavalta riviltä käy ilmi, monessako jutussa on peruutettu ainakin yksi pääkäsittelypäivä. Kolmannelle riville on laskettu yhteen kaikissa näissä jutuissa peruutettujen päivien määrä, kyseessä on siis koko hovioikeuspiirin käräjäoikeuksien peruuttamat pääkäsittelypäivät yhteensä. Keskiarvo kertoo, kuinka monta pääkäsittelypäivää peruutetaan yksittäisessä jutussa keskimäärin

silloin, kun peruutuksia tapahtuu. Prosenttiluku puolestaan kertoo, kuinka suuressa määrässä juttuja pääkäsittelypäiviä peruutetaan.

Käräjäoikeuksissa peruutuksia tapahtuu melko paljon. Vaasan hovioikeuspiirin talousrikosjuttujen käräjäoikeuskäsittelyissä jopa 63,6 %:ssa jutuista pääkäsittelypäiviä peruutetaan. Myös Kouvolan hovioikeuspiirin talousrikosjutuissa pääkäsittelypäiviä peruutetaan yli puolessa (54,5 %) jutuista, kun Helsingin hovioikeuspiiri on tässä suhteessa ehkä yllättäen vasta kolmannella tilalla (40,0 %). Taulukosta nähdään, että Vaasan hovioikeuspiirin käräjäoikeuksissa 11 jutusta seitsemässä peruutettiin ainakin yksi pääkäsittelypäivä. Yhteensä näissä 11 jutussa peruttiin 15 pääkäsittelypäivää, mikä on keskimäärin 2,1 pääkäsittelypäivää talousrikosjuttua kohden. Turun ja Itä-Suomen hovioikeuspiireissä peruutuksia tapahtuu puolestaan vain joka neljännessä jutussa. Vaikka esimerkiksi Vaasan hovioikeuspiirissä pääkäsittelyjen peruutukset johtivat keskimääräistä pidempään käräjäoikeuskäsittelyyn, on huomattavaa, että myöskään peruutetut pääkäsittelypäivät eivät selitä kokonaiskäsittelyaikojen eroja.

Pääkäsittelyjen peruuntuminen voi yksittäistapauksessa merkitä huomattavaakin lisäystä jutun kokonaiskäsittelyaikaan. Alueellisesti voidaan todeta, että erityisesti Helsingin, Turun ja Vaasan hovioikeuspiirissä pääkäsittelyn peruuntuminen näyttää aineiston perusteella johtavan helposti siihen, että uuden istunnon järjestämiseen menee useita kuukausia, kun taas Kouvolan hovioikeuspiirissä uusi pääkäsittelypäivä saadaan järjestettyä peruuntumisesta huolimatta nopeammin. Vaasan hovioikeuspiirissä mm. kaikissa tutkimusaineiston viidessä Vaasan velallisen rikoksessa pääkäsittelyn peruuntuminen merkitsi noin puolen vuoden lykkäystä käräjäoikeuskäsittelyyn.

Peruutetut pääkäsittelypäivät HO:ssa	Helsinki	Turku	Vaasa	Rovaniemi	Kouvola	Itä-Suomi	Koko maa
Pääkäsittelyt yhteensä	22	4	9	5	7	7	54
Jutut, joissa peruutuksia tapahtunut	1	0	2	1	0	0	4
Peruutetut päivät yhteensä (summa)	1	0	2	1	0	0	4
Peruutettujen päivien keskiarvo	1,00	0,00	1,00	1,00	0,00	0,00	1,00
Kuinka monessa jutussa peruutuksia	4,5 %	0,0 %	22,0 %	20,0 %	0,0 %	0,0 %	7,4 %

Kaavio 38. Peruutetut pääkäsittelypäivät hovioikeuksissa

Hovioikeuksissa pääkäsittelyjen peruutuksia tapahtuu huomattavasti vähemmän. Puolessa hovioikeuksista ei peruutettu talousrikosjutuissa pääkäsittelyjä lainkaan. Pääkäsittelyn

peruuntuminen lykkäsi oikeudenkäyntiä pisimmillään noin puolella vuodella. Näin ollen hovioikeuskäsittelyjen pitkää kestoja ei selitä peruutettujen pääkäsittelypäivien aiheuttama viivästys.

4.3 Käsittelyaikojen tarkastelua vaiheittain

Tutkimuksessa selvitettiin tarkemmin kymmenen lyhyimmän, kymmenen pisimmän ja kymmenen mediaanijutun sekä Turun, Kouvolan ja Helsingin hovioikeuspiirin juttujen käsittelyaikojen jakautumista vaiheittain eri instanssien sisällä sen havainnoimiseksi, mitkä työvaiheet mahdollisesti poikkeavat hovioikeuspiirien välillä toisistaan. Helsingin, Turun ja Kouvolan hovioikeudet valittiin tarkemman tutkimuksen kohteeksi, koska ne edustavat käsittelyaikojen ääripäiviä; Helsinki käsittelyajoiltaan keskimäärin pisintä ja Kouvola sekä Turku lyhintä. On huomattava, että kaikkia tarpeellisia tietoja ei saatu läheskään kattavasti ja esimerkiksi Turun hovioikeuspiirissä järjestettiin hovioikeuden pääkäsittely vain neljässä jutussa. Siten jokaisen vaiheen osalta tarkastelussa ovat mukana vain ne jutut, joista tiedot saatiin kerättyä kattavasti: esimerkiksi Turun hovioikeuden pääkäsittelyn järjestämistä koskevat keskimääräiset ajat perustuvat siis neljän jutun keskiarvoon. Otannan pienuus estää siten pitkälle menevien johtopäätösten tekemisen hovioikeuspiirien eroista. Vertailu auttaa lähinnä nostamaan esiin niitä työvaiheita, joihin huomiota kiinnittämällä voidaan mahdollisesti vaikuttaa kokonaiskäsittelyaikoihin.

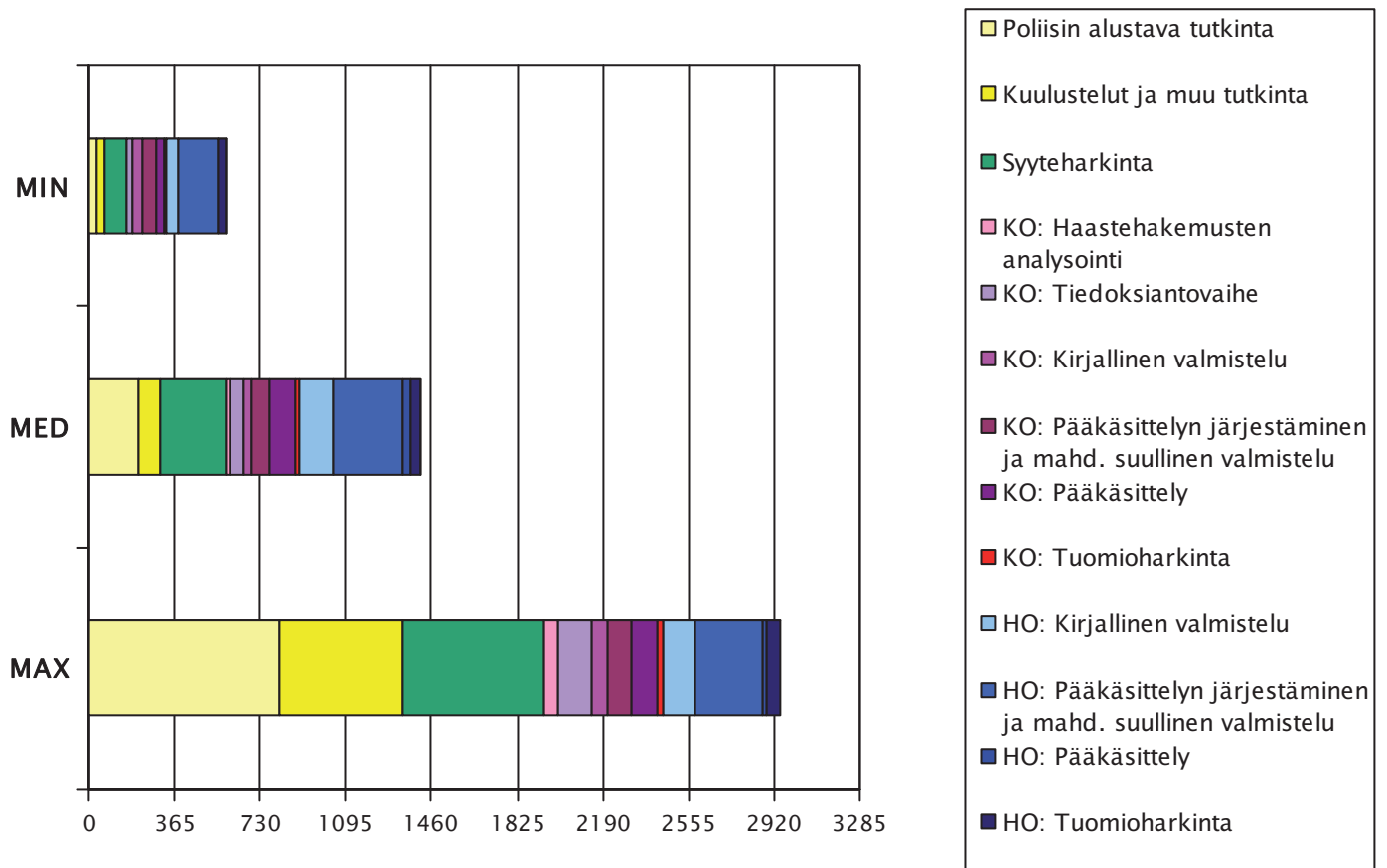
Käsittely jaettiin seuraaviin vaiheisiin:

- 1) *Poliisin alustava tutkinta*, jolla tarkoitetaan aikaa rikosilmoituksesta vastaajan ensimmäiseen kuulemiseen. Aika sisältää paitsi tutkintaviiveen, jota tässä tutkimuksessa ei voitu tiedon puuttumisen vuoksi mitata, myös esitutkinnassa tehdyt sellaiset tutkintatoimet, jotka on tehty ennen vastaajan kuulemistä. Tyypillisiä tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi asianomistajan kuulemiset sekä mahdolliset rikosperusteiset kirjanpidon erikoistarkastukset.
- 2) Kuulustelut ja muu tutkinta, jolla tarkoitetaan aikaa vastaajan ensimmäisen kuulemisen jälkeen esitutkinnan valmistumiseen asti. Vastaajien kuulustelujen johdosta saatetaan hankkia myös muuta lisäselvitystä, kuten uusia todistajia. Lisäksi esimerkiksi takavarikoiden johdosta saattaa ilmetä uusia epäiltyjä rikoksia, joiden johdosta myös asianomistajaa on kuultava uudelleen.
- 3) *Syyteharkinta*, joka on aika esitutkinnan valmistumisen ja jutun käräjäoikeudessa vireilletulon välillä.
- 4) *Haastehakemusten analysointi* on aika jutun vireilletulon ja haasteen antamista koskevan päätöksen välillä. Aikaväli sisältää sen ajan, joka käräjätuomarilla kuluu haastehakemuksen tarkastamiseen, jotta se täyttää asianmukaisen prosessin edellyttämät vaatimukset. Tuossa vaiheessa

saatetaan pyytää myös asianomistajan kirjalliset vaatimukset annettavaksi tiedoksi vastaajalle samalla kertaa haasteen kanssa.

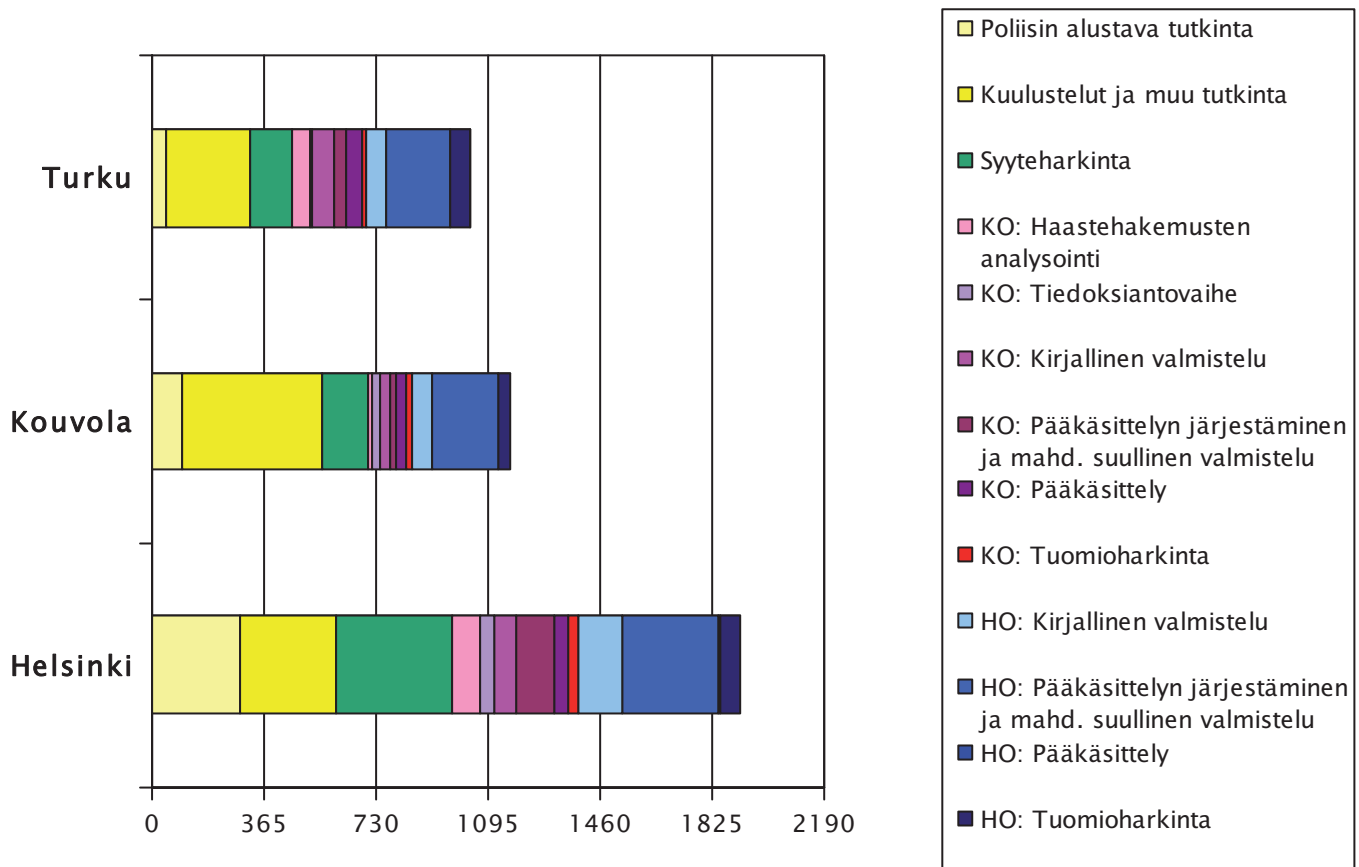
- 5) *Tiedoksiantovaihe* on aika haasteen antamisen ja sen vastaajille tiedoksiannon välillä.
- 6) *Käräjäoikeuden kirjallinen valmistelu* kuvaa, kuinka kauan vastaajilta kestää antaa kirjallinen vastaus syytteeseen ja mahdollisiin asianomistajan vaatimuksiin.
- 7) *Pääkäsittelyn järjestäminen ja mahdollinen suullinen valmistelu* kuvaa ajanjaksoa, kun kaikki kirjalliset vastaukset ovat saapuneet siihen saakka, kun pääkäsittely käräjäoikeudessa järjestetään. Kyseisenä aikana saatetaan järjestää myös suullinen valmisteluistunto.
- 8) *Pääkäsittely* on aika ensimmäisen ja viimeisen pääkäsittelypäivän välillä, ajanjakso sisältää myös mahdolliset peruutetut pääkäsittelypäivät.
- 9) *Käräjäoikeuden tuomioharkinta* on aikaväli viimeisen pääkäsittelypäivän ja tuomion antamisen välillä.
- 10) *Hovioikeuden kirjallinen valmistelu* kuvaa ajanjaksoa jutun vireilletulosta siihen asti, kun valitukseen on annettu kaikki kirjalliset vastaukset.
- 11) *Pääkäsittelyn järjestäminen ja mahdollinen suullinen valmistelu* on aikaväli kirjallisten vastausten saapumisesta ensimmäiseen pääkäsittelypäivään. Kyseisellä aikavälillä hovioikeus tekee ratkaisun, miltä osin pääkäsittely järjestetään, ja se sisältää myös mahdollisen suullisen valmisteluistunnon.
- 12) *Hovioikeuden pääkäsittely* on ajanjakso ensimmäisestä pääkäsittelypäivästä viimeiseen sisältäen myös mahdolliset peruutetut pääkäsittelypäivät.
- 13) *Hovioikeuden tuomioharkinta* on aikaväli pääkäsittelyn ja tuomion antamisen välillä.

Näiden 13 tarkemman välivaiheen kestosta laskettiin keskiarvot erikseen kymmenestä lyhimmästä, kymmenestä pisimmästä ja kymmenestä kestoltaan keskimmäisestä oikeudenkäynnistä. Kaavio sisältää siis juttuja kaikista hovioikeuspiireistä.

Kaavio 39: Tutkimusaineiston 10 pisimmän, 10 lyhimmän ja 10 mediaanijutun kokonaiskäsittelyajat vaiheittain

Kaaviosta 39 ilmenee, että keskimäärin kymmenessä pisimmässä jutussa kesti yli kaksi vuotta, ennen kuin poliisi kuulee vastaajaa ensimmäistä kertaa. Sen jälkeen jutut olivat vielä esitutkinnassa keskimäärin yli vuoden ajan. Myös syyteharkinta kesti yli puolitoista vuotta. Kun jutut tulivat vireille käräjäoikeudessa, olivat ne olleet vireillä eri viranomaisissa jo yli viisi vuotta. Ennen käräjäoikeuskäsittelyä kuluva aika on merkittävin erottava tekijä mediaanijuttujen ja pisimpään kestäneiden juttujen kokonaiskestossa. Yksittäisistä vaiheista todettakoon, että hovioikeuksissa pääkäsittelyn järjestämiseen ja suulliseen valmisteluun käytettiin tutkimusaineiston kymmenessä kokonaiskestoltaan lyhimmässä jutussa keskimäärin 171 päivää, kymmenessä mediaanijutussa keskimäärin 302 päivää ja kymmenessä pisimpään kestäneessä jutussa keskimäärin 283 päivää. Käräjäoikeudessa vastaava vaihe kestää em. jutuissa suunnilleen kolmanneksen hovioikeusvaiheesta. Tarkemmin kymmenen pisimmän, lyhimmän ja mediaanijutun eri käsittelyvaiheiden keskimääräisiä pituuksia ja suhteellista osuutta kokonaiskäsittelyajasta on esitetty liitteessä 6.

Kaavio 40: Tutkimusaineiston Turun, Kouvolan ja Helsingin hovioikeuspiirin juttujen kokonaiskäsittelyajat vaiheittain

Tutkimuksessa selvitettiin Turun, Kouvolan ja Helsingin hovioikeuspiirien käsittelyaikojen vaihteellaisia eroja sen vuoksi, että kyseisissä hovioikeuspiireissä kokonaiskäsittelyaikojen erot olivat suurimmat. Tarkoituksena on havainnoida esimerkinomaisesti, mitkä käsittelyvaiheet poikkeavat kestoltaan niin olennaisesti eri hovioikeuspiirien välillä toisistaan, että kiinnittämällä niihin vaiheisiin huomiota, voitaisiin mahdollisesti pystyä vaikuttamaan myös kokonaiskäsittelyaikojen pituuteen. Kun tietoja ei saatu läheskään kattavasti kaikista jutuista kaikissa eri vaiheissa (esimerkiksi Turun hovioikeuspiiristä haastehakemusten analysointivaihe voitiin selvittää luotettavasti vain kahdessa jutussa), pitkälle meneviä johtopäätöksiä ei aineiston perusteella voida tehdä. Kaaviossa on laskettu kunkin vaiheen keskimääräinen arvo, mistä syystä niiden yhteenlaskettu summa poikkeaa kunkin hovioikeuspiirin keskimääräisestä kokonaiskäsittelyajasta.

Helsingin hovioikeuspiiri poikkeaa huomattavasti muista hovioikeuspiireistä sen suhteen, kuinka pian vastaajaa oli kuultu ensimmäisen kerran rikosilmoituksen tekemisen jälkeen. Toisaalta vaikka Kouvolan hovioikeuspiirissä vastaajaa kuultiin varsin nopeasti, kesti tutkinta tämän jälkeen yli puolitoista kertaa niin kauan kuin Helsingin hovioikeuspiirissä. Tästä huolimatta esitutkintavaihe kesti Kouvolan hovioikeuspiirissä Helsinkiä vähemmän. Syyteharkintavaiheessa erot olivat jälleen huomattavat eri hovioikeuspiireissä – Helsingissä syyteharkintavaihe kesti lähes kolme kertaa niin kauan kuin Turussa. Myös käräjäoikeuden pääkäsittelyn järjestämisessä erot Helsingin, Turun ja Kouvolan välillä olivat suuret: Kouvolan jutuissa pääkäsittelyn järjestämiseen meni keskimäärin 17 päivää kirjallisten vastausten saapumisesta ja Turun jutuissa 37 päivää, kun taas Helsingin jutuissa aikaa meni keskimäärin 122 päivää. Hovioikeuden kirjallisessa valmistelussa erot olivat niin ikään merkittäviä: sekä Turun että Kouvolan jutuissa siihen käytettiin keskimäärin aikaa 66 päivää, kun taas Helsingissä aika oli 122 päivää. Hovioikeuden pääkäsittelyjen järjestämisessä ero Helsingin ja vastaavasti Turun ja Kouvolan välillä oli myös noin 100 päivää (Helsinki 312 päivää, Turku 209 päivää, Kouvola 211 päivää). Tarkemmin Helsingin, Kouvolan ja Turun hovioikeuspiirien juttujen eri käsittelyvaiheiden keskimääräisiä pituuksia ja suhteellista osuutta kokonaiskäsittelyajasta on selvitetty liitteessä 7.

5. Johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää tyypillisten, koko maassa esiintyvien talousrikosten käsittelyaikoja, niiden mahdollisia alueellisia eroja sekä talousrikosjuttujen laajuutta korkeimmassa oikeudessa vuonna 2007 vireille tulleiden 84 jutun otannalla. Tutkimusaineiston suppeudesta ja siihen liittyvästä tietystä valikoitumisesta huolimatta tutkimusaineiston tulokset olivat varsin samankaltaisia PAKK:n ja verohallinnon tekemien tutkimusten kanssa.

Aineiston mukaan talousrikosten käsittely kestää keskimäärin 4 vuotta 10 kuukautta 15 päivää siitä, kun jutussa tehdään rikosilmoitus ja päättyen siihen, kun valituslupaa koskeva ratkaisu annetaan korkeimmasta oikeudesta. Laskettaessa oikeudenkäynnin kesto EIT:n käyttämällä tavalla keskimääräinen tutkimusaineiston talousrikosoikeudenkäynti kesti 4 vuotta 4 kuukautta 25 päivää. Tutkimusaineistossa oikeudenkäyntien kestossa esiintyi huomattavaa juttukohtaista hajontaa – nopeimmassa jutussa rikosilmoituksen tekemisestä kului korkeimman oikeuden valitusluparatkaisuun 1 vuosi 5 kuukautta 1 päivää, kun taas hitaimpaan juttuun kului aikaa 9 vuotta 1 kuukautta 17 päivää. Tutkimuksen tulokset ovat yksittäisten juttujen välistä hajontaa koskien samanlaisia PAKK:n ja verohallinnon talousrikosten kestoja koskeneen tutkimusten kanssa.

Juttujen laajuutta selvitettäessä havaittiin, että yli puolet (57,3 %) tutkimusaineiston tapauksista oli sellaisia, joiden asiakirjamateriaalin laajuus jutun ollessa korkeimmassa oikeudessa käsiteltävänä oli alle 10 cm. Eri laajuusindikaattoreilla mitattuna sellaisten juttujen osuus, jotka olivat kaikissa suhteissa pieniä, oli lähes neljännes eli 23,2 %. Kuitenkin myös tällaisen joka suhteessa pienen jutun kokonaiskäsittelyaika oli pisimmillään 7 vuotta 5 kuukautta 3 päivää¹⁷.

Juttujen laajuus näyttää olevan tutkimusaineiston juttujen perusteella yhteydessä jutun kokonaiskäsittelyaikaan siten, että laajojen juttujen käsittely kestää lähtökohtaisesti aina pitkään. Toisaalta myös pienten juttujen käsittely saattaa kestää pitkään, ja juttukohtainen käsittelyaikojen hajonta ilmeneekin erityisesti pienemmissä jutuissa. Näissä jutuissa käsittelyajat saattavat venyä huomattavan pitkiksi, vaikkei jutun vaatavuus sen laajuudella arvioituna näyttäisi antavan tähän aihetta.

¹⁷ EIT:n tavalla laskettuna ko. juttu kesti 3 vuotta 3 kuukautta 7 päivää. Pisimmillään kaikilla laajuusindikaattoreilla mitattuna pieneksi jutuksi katsottava tapaus kesti EIT:n tavalla laskettuna 4 vuotta 6 kuukautta 26 päivää.

Kokonaiskäsittelyajan kestoa selittää jutun laajuutta paremmin se, missä hovioikeuspiirissä juttu käsitellään. Helsingin hovioikeuspiirissä juttujen käsittely kestää keskimäärin valtakunnallisesti katsottuna huomattavan pitkään. Ero on selvä erityisesti silloin, kun tarkastellaan tilannetta laajuudeltaan vakioidun keskimääräisen jutun kannalta. Tällöin Helsingin hovioikeuspiirissä juttu käsitellään 5 v 10 kk:ssa, kun taas nopeimpien hovioikeuspiirien alueella Turussa juttu käsitellään 3 v 11 kk:ssa ja Kouvolassa 4 v 8 kk:ssa. Tällaisia alueellisia eroja voidaan pitää ongelmallisina kansalaisten yhdenvertaisuuden kannalta. Alueelliset erot käsittelyajoissa viittaavat resurssien epätasaiseen jakautumiseen eri hovioikeuspiirien välillä. Myös eri viranomaisten toimintatavoissa saattaa olla eroja, jotka voivat mahdollisesti selittää käsittelyaikojen vaihtelua. Alueellisten erojen syiden tarkemman analysoinnin kannalta olisi tarpeellista tehdä jatkotutkimus sellaisella laajemmalla aineistolla, jonka perusteella syyt tulevat tarkemmin esiin. Tällöin voisi olla aiheellista selvittää myös eri hovioikeuspiireissä talousrikosjuttuihin käytettyjen henkilöresurssien laajuutta.

Yleisesti ottaen juttukannasta voidaan todeta, että hovioikeuspiirien sisällä hajonta yksittäisten juttujen välillä on suurta. Lisäksi yksittäisten juttujen sisällä eri instanssien keskinäiset käsittelyajat saattavat poiketa huomattavasti. Aineistosta on havaittavissa, että yksittäisissä jutuissa esimerkiksi hovioikeudet saattavat pyrkiä kompensoimaan aikaisemmissa asteissa venynyttä käsittelyaikaa nopeuttamalla omaa toimintaansa. Esimerkiksi erään velallisen rikosta koskeneen tapauksen esitutkinta kesti 2 149 päivää, syyteharkinta 503 päivää, käräjäoikeuskäsittely 254 ja hovioikeuskäsittely vain 60 päivää. Kuitenkaan aina edes hovioikeusvaiheessa ei enää ole paljoakaan tehtävissä tilanteen korjaamiseksi, jos jutun käsittely on viivästynyt jo alemmissa instansseissa. Toisaalta esimerkiksi nopeasti tehty esitutkinta laajuudeltaan pienessä jutussa ei välttämättä tarkoita sitä, että asia käsiteltäisiin myöhemmissä vaiheissa nopeasti, vaan jutun käsittely yksittäisessä instanssissa saattaa päinvastoin viivästyä. Esimerkiksi erään jutun esitutkinta kesti kaikkiaan 31 päivää, syyteharkinta 214 päivää ja käräjäoikeuskäsittely 95 päivää, mutta hovioikeusvaiheessa asian käsittely vei 839 päivää eli yli kaksi kertaa keskimääräistä hovioikeuskäsittelyaikaa kauemmin. Suuri hajonta yksittäisten juttujen välillä ja mm. edellä mainitut kaksi esimerkkiä viittaavat siihen, että jutun kokonaiskäsittelyaika saattaa yksittäistapauksessa usein olla pikemminkin riippuvainen juttujen käsittelyjärjestyksen priorisoinnista kuin varsinaisesti kyseisen jutun vaikeudesta. Toisaalta yksittäisissä tapauksissa voi viivästymistä aiheuttaa myös muut kuin varsinaiset jutun laatuun vaikuttavat seikat, kuten esimerkiksi jonkun asianosaisen tai avustajan vakava sairastuminen. Kuitenkin yksittäisten juttujen välisen kokonaiskäsittelyajan huomattavaa hajontaa samankin hovioikeuspiirin sisällä ilman asiallisia perusteita voidaan pitää yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallisena.

Tutkimusaineistosta on kuitenkin pääteltävissä myös tiettyjä rakenteellisia ongelmia eri instanssien ja alueiden välillä. Yleisesti ottaen on ymmärrettävää, että esitutkintavaihe vie yksittäisenä vaiheena suurimman osuuden jutun kokonaiskäsittelyajasta. Esitutkinnan työläys ja kesto saattaa riippua paitsi tutkittavan juttukokonaisuuden laajuudesta, myös asiassa tehdyn rikosilmoituksen laadusta ja siitä, miten yhteistyö muiden viranomaisten, kuten veroviranomaisten ja syyttäjän kanssa toimii.

Tutkimusaineiston perusteella esitutkinnan mahdolliset ongelmat eivät näyttäisi kulminoituvan niinkään yksittäisiin asiakirjamateriaaliltaan laajoihin asioihin, vaan kysymys näyttäisi olevan pikemminkin siitä, miten talousrikosasioiden massajutuissa tutkinta-aikojen hajontaa saadaan pienemmäksi. On mahdollista, että asiakirjamateriaaliltaan laajojen juttujen tutkintaan panostaminen heijastuu muiden juttujen tutkinnan keston. Vuodesta 2004 lähtien esitutkintaviranomaiset ovat kiinnittäneet entistä enemmän huomiota vanhojen juttujen hoitamiseen. Toimenpiteellä näyttäisi Viranomaisyhteistyön kehittämisprojektin tilastojen mukaan olevan vaikutusta, sillä keskimääräisten tutkinta-aikojen trendi on ollut laskeva vuosina 2004–2008. Toimenpiteen mahdollista vaikutusta tutkinta-aikojen hajontaan voisi olla aiheellista kuitenkin selvittää tarkemmin tätä tutkimusaineistoa tuoreemmalla ja laajemmalla aineistolla.

Tutkimusaineiston ja vertailuaineiston perusteella syyteharkinnan kestoa ja sen huomattavaa alueellista vaihtelua talousrikosjutuissa voidaan pitää yleisesti ottaen rakenteellisena ongelmana. Syyteharkinnan ongelmallisuudesta kertoo, että keskimäärin syyteharkinta kestää tutkimusaineiston jutuissa 268 päivää eli samaa suuruusluokkaa kuin käräjäoikeuskäsittely, joka kestää keskimäärin 304 päivää. Syyteharkintaan kuluva aika ei käytännössä voi olla aivan lyhyt, sillä syyttäjän on tehtävä ajatustyö jutun juridisesta arvioinnista ja siihen liittyvästä relevantista näytöstä. Toisaalta käräjäoikeuskäsittelyyn verrattuna syyteharkintavaiheessa ei aikaa kulu tiedoksiantoihin ja osapuolten kirjallisiin ja suullisiin kuulemisiin ja niiden järjestämiseen, minkä voisi otaksua näkyvän syyteharkinnan ja käräjäoikeuskäsittelyn käsittelyaikojen keskinäistä käsittelyaikaa arvioitaessa.

Mikäli esitutkintaviranomaisen työ on ollut laadukasta ja esitutkintayhteistyö on ollut toimivaa, optimitalanteessa syyttäjällä tulisi olla melko hyvä käsitys juttukokonaisuudesta jo siinä vaiheessa, kun juttu siirtyy poliisilta syyteharkintaan. Talousrikosjuttujen massan kohdalla syyteharkinta-aikojen venyminen näyttäisi olevan selvempää kuin asiakirjamateriaaliltaan laajoissa asioissa: Syyteharkinta-aikojen pituus viittaisi syyttäjäreSURSSien alimitoitukseen, sillä päinvastoin kuin

esimerkiksi tuomioistuimissa, syyttäjäpuolella on tapahtunut varsin laajamittaista erikoistumista talousrikosjuttuihin. Syyteharkintaan käytetyn ajan yleinen pituus, joka on Helsingin hovioikeuspiirissä vielä muita pidempi, voi antaa aiheen selvittää esitutkintayhteistyön toimivuutta jatkossa lähemmin yleisellä tasolla ja erityisesti Helsingin hovioikeuspiirissä. Vaasan hovioikeuspiirin syyteharkinta-aikojen pituus voi antaa aiheen selvittää tarkemmin, onko kyseessä laajempi ilmiö vai johtuuko syyteharkinta-aikojen pituus satunnaisesta vaihtelusta rajallisen tutkimusaineiston vuoksi. Syyteharkinta-aikoja arvioitaessa on otettava myös huomioon, ettei tutkimuksessa selvitetty lisätutkintapyyntöjen tekemisen laajuutta ja niiden viemää aikaa.

Käräjäoikeuksien osalta tutkimusaineiston perusteella ongelmalliselta näyttää käsittelyaikojen pituus erityisesti Helsingin mutta myös Vaasan hovioikeuspiirissä, jossa tosin merkittävänä syynä näyttää tutkimusaineiston jutuissa olevan pääkäsittelyjen peruuntuminen ja sen lykkääntyminen noin puolella vuodella eteenpäin.

Hovioikeuskäsittelyn kestossa voidaan sekä tämän että verohallinnon selvityksestä ilmenevien tulosten perusteella todeta olevan rakenteellisia ongelmia. Muutoksenhakueliminä toimivissa hovioikeuksissa käsittelyajat ovat juttutyypistä ja maantieteellisestä sijainnista huolimatta pidempiä kuin käräjäoikeudessa. Tämä ilmiö on nähtävissä kaikissa rikosasioissa eikä se ole yksin talousrikoksille tyypillinen piirre. Talousrikosasioiden osalta voidaan kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota siihen, että huomattavassa osassa asioista hovioikeuskäsittely on käräjäoikeuskäsittelyn täysimittainen toisinto tai juttu tuodaan hovioikeuteen käräjäoikeutta laajempaan. Yksittäisistä käsittelyvaiheista kiinnittää huomiota se, että erityisen pitkäkestoinen vaihe on aika kirjallisten vastausten saapumisen ja pääkäsittelyn toimittamisen välillä (mukaan lukien mahdollinen suullinen valmistelu). Sinällään on ymmärrettävää, että kyseinen vaihe on hovioikeusvaiheessa pitkäkestoinen, kun jutun tosiasiallinen valmistelu usein tapahtuu nimenomaan tuossa vaiheessa. Käräjäoikeudessa vastaava vaihe kestää em. jutuissa suunnilleen kolmanneksen hovioikeusvaiheesta. Kun hovioikeusvaiheessa on kuitenkin pohjana jo käräjäoikeuden tuomio, ei valmistelun pituuteen voine olla syynä yksittäisiin juttuihin liittyvät prosessuaaliset ongelmat vaan pikemminkin mahdolliset hovioikeustyöskentelyn resurssointiin ja organisointiin liittyvät seikat.

Helsingin, Turun ja Kouvolan hovioikeuspiirien käsittelyaikoja vertailtiin siinä tarkoituksessa, onko hovioikeuspiirien välillä nähtävissä eroja, jotka selittäisivät käsittelyaikojen pituutta. Eroja eri hovioikeuspiirien välillä ilmeni erityisesti esitutkintavaiheen kestossa ennen vastaajan kuulemista, syyteharkinnan pituudessa sekä käräjäoikeuden pääkäsittelyn järjestämiseen kuluva ajassa.

Hovioikeusvaiheessa eroja ilmeni lähinnä kirjalliseen valmisteluun ja pääkäsittelyn järjestämiseen käytettävän ajan pituudessa. On kuitenkin huomattava, että aineiston jutut edustavat niin pientä määrää, ettei pitkälle meneviä johtopäätöksiä voida vetää, vaan asian perusteellinen analysointi edellyttäisi laajemman tutkimusaineiston läpikäymistä.

Asianosaisten omilla prosessitoimilla ei tutkimusaineiston perusteella näyttäisi olevan koko maata tarkasteltaessa merkitystä keskimääräisiin kokonaiskäsittelyaikoihin. Tutkimusaineiston perusteella kokonaiskäsittelyaikojen pituutta ei voida selittää sillä, että jutuissa olisi ollut vaikeuksia saada vastaajia haastettua pakoilun tai muun vastaavan syyn perusteella, koska haasteet saatiin pääsääntöisesti annettua tiedoksi varsin nopeasti. Haasteiden tiedoksiantoajat venyivät huomattavan pitkiksi ainoastaan kahdessa jutussa, joista toisessa vastaajat asuivat ulkomailla. Tutkimusaineiston perusteella ei kuitenkaan voida tehdä päätelmiä siitä, onko esitutkinta mahdollisesti viivästynyt rikoksesta epäiltyjen tavoittamisongelmien vuoksi. Joissakin yksittäistapauksissa pääkäsittelyjen peruuntuminen saattoi merkitä pitkäkin lisäystä käsittelyaikaan käräjäoikeudessa. Keskimääräisiin kokonaiskäsittelyaikoihin niillä ei ole kuitenkaan huomattavaa merkitystä eikä myöskään Helsingin, Turun ja Kouvolan hovioikeuspiirien välillä ole tässä suhteessa eroa juuri lainkaan. Kokonaiskäsittelyaikojen pitkä kesto ja yksittäisten juttujen välisen keston suuri hajonta näyttävät siis tutkimusaineiston perusteella johtuvan asiaa käsittelevien viranomaisten toiminnasta ja resursseista eikä esimerkiksi siitä, että vastaajat olisivat tahallaan pyrkineet pitkittämään oikeudenkäyntiä.

Oikeudenkäyntien kokonaiskeston lyhentämistä pohtinut työryhmä (OM:n työryhmämietintö 2007:2) on kiinnittänyt huomiota siihen, että työryhmämietinnön laatimishetkeen mennessä EIT:n antamat Suomea koskevat langettavat tuomiot rikosasioiden pitkistä käsittelyajoista ovat koskeneet tapauksia, jotka olivat tulleet vireille ennen ROL:n voimaantuloa 1.10.1997. Työryhmä on myös todennut, että vaikka kyseisellä lainsäädäntömuutoksella ja hovioikeusprosessin uudistamisella on epäilemättä myönteisiä vaikutuksia oikeudenkäyntien joutuisaan etenemiseen, ne eivät takaa, etteikö aiheettomia viivytyksiä voisi tapahtua. Tässä tutkimusaineistossa mukana olleista kokonaiskestoltaan kymmenestä pisimmästä jutusta, joista lyhimmän käsittelyaika kesti eri viranomaisissa yhteensä 7 vuotta 5 kuukautta 3 päivää, kaikki olivat tulleet vireille käräjäoikeudessa vuonna 2002 tai sen jälkeen. Tämä seikka vahvistaa sitä työryhmän näkemystä, etteivät tehdyt lainsäädäntömuutokset välttämättä turvaa kokonaiskäsittelyaikojen aiheettomalta viivästykseltä. Eduskunnalle on annettu vuonna 2009 hallituksen esitys (HE 233/2008), jonka mukaan asianosaiselle tulisi mahdollisuus vaatia käräjäoikeudelta asian määräämistä kiireelliseksi

ja asianosaisella olisi myös jälkikäteen mahdollista saada valtion varoista kohtuullinen hyvitys, mikäli asian käsittely on viivästynyt yleisissä tuomioistuimissa. Ehdotetut lainsäädäntömuutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2010 alussa.

Lopuksi voidaan todeta, että oikeudenkäynnin nopea käsittelyaika ei ole itseisarvo, joka menee muiden prosessiperiaatteiden ylitse. Olennaista on, että jokaisessa jutussa saadaan aineelliseen totuuteen ja lakiin perustuva lopputulos. Se, minkä ajan tämän lopputuloksen saavuttaminen vaatii yksittäisessä asiassa, riippuu kunkin jutun laadusta. Onnistunut lopputulos on myös riippuvainen siitä, että kukin prosessiin osallinen – esitutkintaviranomaiset, syyttäjät, asianosaisten avustajat sekä tuomioistuimet – täyttävät tehtävänsä asiantuntevasti ja huolellisesti.

Liiteluettelo

1. Oikeudenkäynnin kesto talousrikoksissa -tutkimuksessa mukana olleet jutut
2. Hovioikeuksien talousrikosjuttujen määrät vuonna 2007
3. Oikeudenkäynnin kesto talousrikoksissa -tutkimuksessa juttujen asiakirjoista kerätyt tiedot
4. Selvitys talousrikosoikeudenkäyntien kestosta – käsittelyajan kestoja mittaavien indikaattoreiden tulkinta
5. Selvitys käsittelyaikojen laskennasta – eri instanssien käsittelyaikojen laskenta
6. Kymmenen pisimmän, lyhimmän ja mediaanioikeudenkäynnin vaiheittaiset keskimääräiset käsittelyajat
7. Helsingin, Turun ja Kouvolan hovioikeuspiirien juttujen vaiheittaiset keskimääräiset käsittelyajat

Kaavioluettelo

1. Tutkittujen juttujen jakaantuminen hovioikeuksittain
2. Korkeimman oikeuden talousrikosjutut 2005 - 2007
3. Vaihteluvälit pisimpien ja lyhimpien talousrikosprosessien välillä
4. Talousrikosprosessin keskimääräinen kokonaiskesto hovioikeuspiireittäin
5. Talousrikosprosessin keskimääräinen kesto instansseittain
6. Prosessin kokonaiskeston jakaantuminen eri vaiheisiin hovioikeuspiireittäin
7. Esitutinnan keskimääräinen kesto talousrikosjutuissa hovioikeuspiireittäin
8. Syyteharkinnan keskimääräinen kesto talousrikosjutuissa hovioikeuspiireittäin
9. Käräjäoikeuskäsittelyn keskimääräinen kesto talousrikosjutuissa hovioikeuspiireittäin
10. Hovioikeuskäsittelyn keskimääräinen kesto talousrikosoikeudenkäynneissä
11. Käräjäoikeuskäsittelyn keskimääräinen kesto verrattuna hovioikeusmenettelyn keskimääräiseen kestoan
12. Talousrikosprosessin keskimääräinen kokonaiskesto juttutyypeittäin
13. Prosessin kesto instansseittain jaoteltuna eri juttutyypeihin
14. Prosessin kesto juttutyypeittäin jaoteltuna eri instansseihin
15. Talousrikosten ilmitulo juttutyypeittäin
16. Talousrikosten tuomitseminen juttutyypeittäin vanhimman rikoksen päättymisestä lukien
17. Vastaajien määrä hovioikeuspiireittäin
18. Maantieteellinen jakautuminen jutuissa, joissa oli vähintään kolme vastaajaa

19. Hovioikeuteen valittaneiden määrä juttua kohden
20. Korkeimmalta oikeudelta muutosta hakeneet juttua kohden
21. Syytekohtien määrä kärjäoikeuksissa hovioikeuspiireittäin
22. Kärjäoikeuden pääkäsittelypäivien määrä hovioikeuspiireittäin
23. Hovioikeuksien pääkäsittelypäivien määrä
24. Maantieteellinen jakautuminen jutuissa, joissa järjestettiin kärjäoikeudessa vähintään kolme pääkäsittelypäivää
25. Henkilötodistelun määrä kärjäoikeudessa hovioikeuspiireittäin
26. Henkilötodistelun määrä hovioikeudessa
27. Maantieteellinen jakautuminen jutuissa, joissa on kuultu todistelutarkoituksessa vähintään yhdeksän henkilöä kärjäoikeudessa
28. Kirjallisten todisteiden määrä kärjäoikeudessa hovioikeuspiireittäin
29. Kirjallisten todisteiden määrä hovioikeuksittain
30. Vähintään 20 kirjallista todistetta kärjäoikeudessa sisältäneiden juttujen maantieteellinen jakautuminen
31. Asiakirjamateriaalin laajuus hovioikeuspiireittäin
32. Pienten juttujen osuus
33. Suurten juttujen osuus
34. Käsittelyajan ja pääkäsittelypäivien suhde
35. Käsittelyajan ja henkilötodistelun määrän suhde
36. Käsittelyajan ja kirjallisten todisteiden lukumäärän suhde
37. Peruutetut pääkäsittelypäivät kärjäoikeuksissa
38. Peruutetut pääkäsittelypäivät hovioikeuksissa
39. Tutkimusaineiston 10 pisimmän, 10 lyhimmän ja 10 mediaanijutun kokonaiskäsittelyajat vaiheittain
40. Tutkimusaineiston Turun, Kouvolan ja Helsingin hovioikeuspiirien juttujen kokonaiskäsittelyajat vaiheittain

Oikeudenkäynnin kesto talousrikoksissa –tutkimuksessa mukana olleet jutut

Hovioikeus	KKO:n Dnro	Rikosnimike
Helsinki	R2007/1016	Kirjanpitorikos
Helsinki	R2007/1055	Kirjanpitorikos
Helsinki	R2007/398	Velallisen rikos
Helsinki	R2007/399	Velallisen rikos
Helsinki	R2007/637	Velallisen rikos
Helsinki	R2007/644	Velallisen rikos
Helsinki	R2007/663	Velallisen rikos
Helsinki	R2007/823	Velallisen rikos
Helsinki	R2007/20	Veropetos
Helsinki	R2007/226	Verorikkomus
Helsinki	R2007/375	Verorikkomus
Helsinki	R2007/1123	Verorikkomus
Helsinki	R2007/1125	Verorikkomus
Helsinki	R2007/31	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/78	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/96	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/102	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/237	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/298	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/429	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/444	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/455	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/772	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/812	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/813	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/940	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/1068	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/1120	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/1184	Törkeä veropetos
Helsinki	R2007/1188	Törkeä veropetos
Turku	R2007/5	Kirjanpitorikos
Turku	R2007/1217	Kirjanpitorikos
Turku	R2007/3	Velallisen rikos
Turku	R2007/283	Velallisen rikos
Turku	R2007/474	Velallisen rikos
Turku	R2007/715	Velallisen rikos
Turku	R2007/948	Velallisen rikos
Turku	R2007/870	Velallisen rikos
Turku	R2007/1227	Velallisen rikos
Turku	R2007/975	Verorikkomus

Hovioikeus	KKO:n Dnro	Rikosnimike
Turku	R2007/976	Verorikkomus
Turku	R2007/38	Törkeä veropetos
Turku	R2007/746	Törkeä veropetos
Turku	R2007/974	Törkeä veropetos
Turku	R2007/995	Törkeä veropetos
Turku	R2007/1216	Törkeä veropetos
Vaasa	2007/733	Kirjanpitorikos
Vaasa	R2007/179	Velallisen rikos
Vaasa	R2007/299	Velallisen rikos
Vaasa	R2007/388	Velallisen rikos
Vaasa	R2007/868	Velallisen rikos
Vaasa	R2007/908	Velallisen rikos
Vaasa	R2007/951	Veropetos
Vaasa	R2007/465	Verorikkomus
Vaasa	R2007/95	Törkeä veropetos
Vaasa	R2007/731	Törkeä veropetos
Vaasa	R2007/1079	Törkeä veropetos
Rovaniemi	R2007/197	Kirjanpitorikos
Rovaniemi	R2007/184	Velallisen rikos
Rovaniemi	R2007/645	Velallisen rikos
Rovaniemi	R2007/1062	Verorikkomus
Rovaniemi	R2007/459	Verorikkomus
Rovaniemi	R2007/1002	Verorikkomus
Rovaniemi	R2007/250	Verorikkomus
Rovaniemi	R2007/422	Törkeä veropetos
Itä-Suomi	R2007/670	Kirjanpitorikos
Itä-Suomi	R2007/155	Velallisen rikos
Itä-Suomi	R2007/277	Velallisen rikos
Itä-Suomi	R2007/945	Velallisen rikos
Itä-Suomi	R2007/1049	Velallisen rikos
Itä-Suomi	R2007/484	Veropetos
Itä-Suomi	R2007/742	Veropetos
Itä-Suomi	R2007/129	Törkeä veropetos
Kouvola	R2007/1071	Kirjanpitorikos
Kouvola	R2007/482	Verorikkomus
Kouvola	R2007/787	Verorikkomus
Kouvola	R2007/807	Verorikkomus
Kouvola	R2007/356	Törkeä veropetos
Kouvola	R2007/783	Törkeä veropetos
Kouvola	R2007/879	Törkeä veropetos
Kouvola	R2007/481	Velallisen rikos
Kouvola	R2007/601	Velallisen rikos

Hovioikeuksien talousrikosjuttujen määrät vuonna 2007

Asiakoodit 151, 152, 153, 154 ja 158

Hovi- oikeus	Kirjanpito- rikos 154	Velallisen rikos 158	Vero- rikkomus 153	Vero- petos 151	Törkeä veropetos 152	Yhteensä	KKO	%- osuus
Helsinki	15	29	8	3	45	100	30	30,0 %
Turku	14	24	10	1	11	60	16	26,7 %
Vaasa	6	6	2	1	7	22	11	50,0 %
Rovaniemi	3	7	12	2	2	26	8	30,8 %
Itä-Suomi	4	6	2	4	0	16	8	50,0 %
Kouvola	5	10	3	2	18	38	11	28,9 %
Yhteensä	47	82	37	13	83	262		
KKO	9	27	14	4	30	84		
%-osuus	19,1 %	32,9 %	37,8 %	30,8 %	36,1 %	32,1 %		

Taulukossa on esitetty kunkin hovioikeuden juttumäärät asiakoodien 151, 152, 153, 154 ja 158 osalta.

Oikealle on laskettu kyseisen hovioikeuden talousrikosjuttujen määrä yhteensä. Oikealla oleva KKO-sarake puolestaan kertoo kyseisestä hovioikeudesta näistä asiakoodeista korkeimpaan oikeuteen vuonna 2007 saapuneiden juttujen määrän yhteensä. Prosenttiosuus kuvaa korkeimpaan oikeuteen hovioikeudesta saapuneiden juttujen määrää suhteessa hovioikeuden koko talousrikosjuttukantaan eli muutoksenhakualtiutta. Vastaavat seikat ovat luettavissa sarakkeittain eri asiakoodien osalta.

Luvut on poimittu Tilastokeskuksen hovioikeuksien juttumääriä kuvaavista tilastoista

Oikeudenkäynnin kesto talousrikoksissa –tutkimuksessa juttujen asiakirjoista kerätyt tiedot

Poliisi

Rikosilmoituksen tekoaika
 Päätös ensimmäisestä pakkokeinosta
 Vastaajalle tieto ensimmäisestä pakkokeinosta
 Vastaajan ensimmäinen kuulustelupvm
 Esitutkintapöytäkirjan pvm
 Epäiltyjen lukumäärä
 Epäiltyjen rikosnimikkeiden lukumäärä
 Ensiksi alkaneen rikoksen alkupvm
 Vanhimman rikoksen alkupvm
 Vanhimman rikoksen loppupvm

Syyttäjä

Haastehakemuksen pvm (ensimmäinen)
 Haastehakemuksen pvm (viimeinen)
 Syytekohtien lukumäärä
 Vastaajien lukumäärä
 Ensiksi alkaneen rikoksen alkupvm
 Vanhimman rikoksen alkupvm
 Vanhimman rikoksen loppupvm

Käräjäoikeus

Haaste (ensimmäinen)
 Haaste (viimeinen)
 Tiedoksiantopvm (ensimmäinen)
 Tiedoksiantopvm (viimeinen)
 Kirjallisen vastauksen saapumispvm (ensimmäinen)
 Kirjallisen vastauksen saapumispvm (viimeinen)
 Valmisteluistunnon pvm (ensimmäinen)
 Valmisteluistunnon pvm (viimeinen)
 Valmisteluistuntopäivien lukumäärä
 Pääkäsittelypvm (ensimmäinen)
 Pääkäsittelypvm (viimeinen)
 Pääkäsittelypäivien lukumäärä
 Peruutettujen pääkäsittelypäivien lukumäärä

Kirjallisten todisteiden lukumäärä
Henkilötodistajien lukumäärä
Tuomion antopvm
Syyksi luettujen rikosten lukumäärä
Hylättyjen syytekohtien lukumäärä
Rikoksesta tuomittujen lukumäärä
Ensiksi alkaneen rikoksen alkupvm
Vanhimman rikoksen alkupvm
Vanhimman rikoksen loppupvm
Rangaistusseuraamus, vastaaja 1 – n
Liiketoimintakiellon pituus, vastaaja 1 – n

Hovioikeus

Vireilletulopvm
Valittajien lukumäärä
Vain rangaistuksen mittaamisen osalta valittaneiden lukumäärä
Valituksen kohteena olleiden rikosten lukumäärä
Kirjallisen vastauksen saapumispvm (ensimmäinen)
Kirjallisen vastauksen saapumispvm (viimeinen)
Valmisteluistunnon pvm (ensimmäinen)
Valmisteluistunnon pvm (viimeinen)
Valmisteluistuntopäivien lukumäärä
Pääkäsittelypvm (ensimmäinen)
Pääkäsittelypvm (viimeinen)
Pääkäsittelypäivien lukumäärä
Peruutettujen pääkäsittelypäivien lukumäärä
Kirjallisten todisteiden lukumäärä
Henkilötodistajien lukumäärä
Tuomion antopvm
Syyksi luettujen rikosten lukumäärä
Hylättyjen syytekohtien lukumäärä
Vastaajien lukumäärä
Rangaistusseuraamus, vastaaja 1 – n
Liiketoimintakiellon pituus, vastaaja 1 – n

Korkein oikeus

Vireilletulopvm
Hakijoiden lukumäärä
Syyttäjä hakijana
Vain rangaistuksen mittaamisesta muutosta hakeneiden lukumäärä
Hakemuksen kohteena olleiden rikosten lukumäärä
Valituslupaesittelyn pvm (ensimmäinen)
Valituslupaesittelyn pvm (viimeinen)
Valituslupaesittelypäivien lukumäärä

Valitusluparatkaisun antopvm
Kuinka monelle hakijalle myönnetty valituslupa
Rikosten lukumäärä, joista myönnetty valituslupa
Valituksen esittelypvm
Ratkaisun antopvm
Syyksiluettujen rikosten lukumäärä
Hylättyjen syytekohtien määrä
Rangaistusseuraamus, vastaaja 1 – n
Liiketoimintakiellon pituus

Oikeudenkäyntimateriaalin laajuus (pino yli 50 cm)
Oikeudenkäyntimateriaalin laajuus (pino alle 10 cm)

SELVITYS TALOUSRIKOSOIKEUDENKÄYNTIEN KESTOSTA

Käsittelyajan kestoja mittaavien indikaattoreiden tulkinta

1. Esitutkinta

- *Rikosilmoituksen tekoajaksi* on tilastoitu juttukokonaisuuden varhaisin rikosilmoituksen päivämäärä.
- Tilastoitaessa ajankohtaa, jolloin on tehty päätös ensimmäisestä pakkokeinosta, on huomioitu kaikki erilaiset pakkokeinot, kuten kotietsintä, vangitseminen, salaiset pakkokeinot ym.
- *Vastaajalle ensimmäinen tieto pakkokeinosta:* Jos asiakirjoissa ei ole mainintaa milloin vastaaja on saanut ensimmäisen kerran tiedon häneen tai hänen omaisuuteensa kohdistuvasta pakkokeinosta, on tiedonsaannin katsottu tapahtuneen samana päivänä kuin pakkokeino on käytetty ensimmäisen kerran. Näin on toimittu esimerkiksi kotietsinnän kohdalla, kun ei ole ollut selvää, onko vastaaja ollut läsnä hänen kotiinsa suoritettussa kotietsinnässä.
- *Vastaajan ensimmäisenä kuulustelupäivänä* vastaajan katsotaan viranomaisten toimesta tulleen ensimmäisen kerran tietoiseksi häneen kohdistuvasta rikosepäilystä, ellei häneen sitä ennen ole kohdistettu pakkokeinoja. Ajankohta on tilastoitu sellaisten epäiltyjen kuulustelujen kohdalta, joiden osalta tutkinta on saatettu päätökseen. Toisin sanoen, jos ensimmäisenä kuulustellun osalta rikosepäilystä on luovuttu, ei tätä päivämäärää ole tilastoitu ensimmäiseksi kuulustelupäiväksi.
- *Esitutkintapöytäkirjan päivämäärä* eli esitutkinnan valmistumisen päivämäärä on katsottu esitutkintapöytäkirjan kannesta ja se on samalla jutun syyteharkintaan siirtymisen päivämäärä. Jos jutussa on ollut useita esitutkintapöytäkirjoja, on tilastoitu pääpöytäkirjan päiväys.
- *Epäiltyjen lukumäärään* on laskettu yhteen koko jutun kaikkien epäiltyjen määrä. Jos tutkinta on lopetettu joidenkin henkilöiden kohdalla kesken esitutkinnan, on laskettu vain ne henkilöt, joiden osalta tutkinta on saatettu loppuun, eli joiden nimi on ollut esitutkintapöytäkirjan kannessa.
- *Epäiltyjen rikosnimikkeiden lukumäärään* on laskettu esitutkintapöytäkirjan kansilehdeltä kaikkien vastaajien kaikkien epäiltyjen eri rikosnimikkeiden yhteismäärä. Jos esitutkintapöytäkirjoja on ollut useita, on laskettu kaikista pöytäkirjoista nimikkeet yhteen.

- *Ensiksi alkaneen rikoksen alkupäivämäärä* on laskettu juttukohtaisesti ja se on tullut kyseeseen vain silloin, kun rikos on tehty tiettyinä, useita päiviä käsittävänä ajanjaksona. Kun tutkinnassa on ollut useita rikoksia, joilla on ollut eri tekoajankohtia, on merkitty sen ajanjakson alkupäivämäärä, jonka alkupäivämäärä on varhaisin.
- *Vanhimman rikoksen alku- ja loppupäivämäärä*: vanhimmaksi rikokseksi katsotaan se rikos, joka on täytynyt eli päättynyt ensin. Mikäli vanhin rikos on tapahtunut tietyllä aikavälillä, on merkitty aikavälin alku- ja loppupäivämäärä. Mikäli rikos on tehty yhtenä päivänä, eikä pidempänä aikavälinä, ei loppupäivämäärää ole merkitty.

2. Syyteharkinta

- *Haastehakemuksen päivämäärä*: Jos jutussa on ollut useita haastehakemuksia, on merkitty ensimmäisen ja viimeisen haastehakemuksen päiväykset.
- *Syytekohtien lukumäärään* on laskettu vain pääsyytekohtat, eikä vaihtoehtoisia syytekohtia ole huomioitu. Useiden samaa juttua koskevien haastehakemusten kaikki syytekohtat on laskettu yhteen.
- *Vastaajien lukumäärään* on laskettu jutun vastaajien yhteismäärä ja mikäli haastehakemuksia on ollut useita, kaikkien jutun haastehakemusten vastaajien yhteismäärä.
- *Ensiksi alkaneen rikoksen alkupäivämäärä sekä vanhimman rikoksen alku- ja loppupäivämäärä* on laskettu samoin kuin esitutkinnan kohdalla.

3. Käräjäoikeuskäsittely

- *Haasteiden päivämäärät*: Mikäli haasteita on lähetetty useita, on tilastoitu ensimmäisen ja viimeisen haasteen päiväys. Mikäli haastetta ei ole säilytetty asiakirjanipussa, on haasteen päivä katsottu tiedoksiantotodistukseen kirjatusta päivästä.
- *Tiedoksiantopäivämäärä* on haastehakemuksen tiedoksisaannin päivä. Tiedoksiantopäivistä on merkitty ensimmäinen ja viimeinen, jos kaikkia vastaajia ei ole haastettu samana päivänä.
- *Kirjallisten vastausten saapumispäivämääristä* on tilastoitu ensimmäinen ja viimeinen. Kaikki kirjalliset vastaukset on huomioitu, riippumatta siitä koskivatko ne esimerkiksi yksityisoikeudellisesta vaatimusta vai pääasiaa, paitsi milloin vastausta koskeva asia oli erotettu omaan oikeudenkäyntiinsä (esimerkiksi vahingonkorvausta koskeva vastaus, kun vahingonkorvausasia erotettu rikosoikeudenkäynnistä).
- Mikäli jutussa on pidetty useita *valmisteluistuntoja*, on merkitty ensimmäisen ja viimeisen päivämäärä. Lisäksi on tilastoitu *valmisteluistuntojen lukumäärä*. Peruutettuja valmisteluistuntoja ei ole laskettu mukaan.
- *Pääkäsittelypäivämääristä* on tilastoitu ensimmäinen ja viimeinen. Myös peruutettujen pääkäsittelyiden päivämäärät on otettu tässä huomioon, sillä tällöin juttu on kuitenkin ollut käräjäoikeuden puolesta valmis käsiteltäväksi. Tällainen tilanne voi olla esim. silloin, kun

ensimmäinen pääkäsittelypäivä joudutaan perumaan vastaajan poissaolon vuoksi ja määrätään uusi päivä. Mikäli kyseisen päivän istunto on peruutettu, tieto peruutuksesta on merkitty tähdellä (*).

- *Pääkäsittelypäivien lukumäärään* on samoin laskettu myös peruutetut pääkäsittelypäivät, sillä lukumäärä kuvaa osaltaan jutun laajuutta ja vaikeutta; aineistossa oli tapauksia, joissa aluksi pääkäsittelypäiviä oli varattu enemmän kuin niitä lopulta pidettiin. *Peruutettujen pääkäsittelypäivien lukumäärä* on tilastoitu erikseen.
- *Kirjallisten todisteiden lukumäärä* on laskettu tuomiosta tai pääkäsittelypöytäkirjasta ja siihen määrään on laskettu kaikkien jutun osapuolten esittämät kirjalliset todisteet yhteensä, eikä päällekkäisyyksiä ole huomioitu silloin kun jutun osapuolet ovat mahdollisesti vedonneet kirjallisina todisteina samoihin asiakirjoihin.
- *Henkilötodistajien lukumäärää* laskettaessa on huomioitu kaikki todistelutarkoituksessa kuullut henkilöt eli varsinaisten todistajien lisäksi myös vastaajan, asianomistajan ja esimerkiksi asiantuntijan kuulemiset sekä nauhalta kuullut todistajankertomukset.
- *Tuomion antopäivämäärä* on tilastoitu tuomiosta.
- *Syyksi luettujen rikosten lukumäärä ja hylättyjen syytekohtien lukumäärä* on laskettu yhteen kaikkien vastaajien osalta tuomiolauselmissa. *Rikoksesta tuomittujen lukumäärä* on laskettu samoin tuomiolauselmissa.
- *Ensiksi alkaneen rikoksen alkupäivämäärä* sekä *vanhimman rikoksen alku- ja loppupäivämäärä* on laskettu samoin kuin esitutkinnan kohdalla.
- *Rangaistusseuraamustiedot* on poimittu tuomiolauselmissa kunkin vastaajan kohdalla erikseen. Rangaistusseuraamuksiksi on tilastoitu kaikki, mitä eri vastaajille on tuomittu eli vankeus (ehdollinen/ ehdoton), sakko, yhdyskuntapalvelu jne. Erikseen on myös merkitty, mikäli syytteet on hylätty. Lisäksi on tilastoitu *liiketoimintakiellon pituus*.

4. Hovioikeuskäsittely

- *Vireilletulopäivämääräksi* on tilastoitu jutun saapumispäivämäärä hovioikeuteen, riippumatta valitusten päiväyksistä, sillä vasta tästä hetkestä alkaen juttu on ollut konkreettisesti hovioikeuden käsiteltävänä.
- *Valittajien lukumääräksi* on laskettu jutussa valittaneiden määrä yhteensä eikä lähetettyjen valitusten määrä, sillä yksi valitus saattaa olla tehty useiden eri valittajien puolesta. Mikäli avustajat ovat valittaneet palkkioistaan, niitä ei ole kuitenkaan laskettu mukaan valittajien määrään.
- *Vain rangaistuksen mittaamisen osalta valittaneiden määrään* on laskettu ne henkilöt, jotka ovat valittaneet hovioikeuteen ainoastaan rangaistuksen mittaamisen osalta. Lukumäärään ei ole laskettu mukaan niitä henkilöitä, jotka ovat rangaistuksen mittaamisen ohella valittaneet myös vahingonkorvauksen määrästä tai muusta seikasta, vaikka syyksi lukeminen sinänsä olisi hyväksytty.

- *Valituksen kohteena olleiden rikosten lukumäärään* on laskettu valituksissa mainittujen syytekohtien lukumäärä yhteensä.
- *Kirjallisten vastausten saapumispäivämäärät, valmisteluistuntojen päivämäärät ja lukumäärät, pääkäsitteilyjen päivämäärät ja lukumäärät sekä peruutettujen pääkäsitteilypäivien lukumäärät* on tilastoitu kuten käräjäoikeuden kohdalla on selostettu.
- *Kirjallisten todisteiden lukumäärä* on laskettu tuomiosta tai pääkäsitteilypöytäkirjasta ja siihen on laskettu kaikki kirjalliset todisteet, riippumatta siitä ovatko ne samoja vai eri todisteita kuin käräjäoikeudessa on esitetty. Pällekkäisyyksiä ei ole huomioitu silloin kun jutun osapuolet ovat mahdollisesti vedonneet kirjallisina todisteina samoihin asiakirjoihin. Mikäli kirjallisista todisteista ei ole lausuttu tuomiossa mitään eikä niihin ole viitattu valituksessa, on määräksi merkitty sama kuin käräjäoikeudessa. Samoin on toimittu silloin, kun hovioikeudessa ei ole pidetty pääkäsitteilyä.
- *Henkilötodistajien lukumäärää* laskettaessa on huomioitu kaikki todistelutarkoituksessa kuullut henkilöt eli varsinaisten todistajien lisäksi myös vastaajan, asianomistajan ja esimerkiksi asiantuntijan kuulemiset. Myös nauhalta kuullut käräjäoikeuden tallentamat kertomukset on laskettu mukaan.
- *Tuomion antopäivämäärä, syyksi luettujen rikosten, hylättyjen syytekohtien ja rikoksesta tuomittujen lukumäärä* on laskettu kuten käräjäoikeusvaiheessa.
- *Rangaistusseuraamukset* on tilastoitu eri vastaajien osalta erikseen niin, että eri vastaajien tuomioiden muuttumista hovioikeudessa verrattuna käräjäoikeuteen voidaan seurata. Tämä on tehty niin, että vastaajien numerointi on säilytetty juttukohtaisesti eli mikäli käräjäoikeudessa tuomituista vastaajista esim. kolmas ei ole valittanut lainkaan hovioikeuteen, on hänen kohdalleen merkitty hovioikeuden rangaistusseuraamuksia tilastoitaessa viiva (-), jotta vastaajat eivät sekoittuisi. Erikseen on myös merkitty, mikäli syytteet on hylätty. *Liiketoimintakiellon pituus* on samoin tilastoitu.

5. Korkeimman oikeuden käsittely

- *Vireilletulopäivämääräksi* on merkitty jutun saapumispäivämäärä korkeimpaan oikeuteen.
- *Hakijoiden lukumääräksi* on laskettu vain niiden henkilöiden lukumäärä, jotka ovat hakeneet valituslupaa pääasian osalta; näin ollen jos avustaja on valittanut palkkiosta, ei sitä ole huomioitu.
- Erikseen on merkitty, onko *syyttäjä* ollut *muutoksenhakijana*.
- *Vain rangaistuksen mittaamisen osalta muutosta hakeneiden lukumäärä* on laskettu kuten hovioikeuskäsittelyssäkin.
- *Hakemuksen kohteena olleiden rikosten lukumäärä* on laskettu samoin kuin hovioikeudessa valitusten kohteena olleiden rikosten lukumäärä.
- *Valituslupaesittelyn päivämäärä* on tilastoitaessa katsottu ensisijaisesti korkeimman oikeuden diaarilehdeltä ja toissijaisesti valituslupamuistiosta. Mikäli asian esittelyä on

jatkettu useammassa esittelyssä, on merkitty myös viimeisen valituslupaesittelyn päivämäärä. Näiden ohella on tilastoitu *valituslupaesittelypäivien lukumäärä*.

- *Valitusluparatkaisun antopäivämäärä* on katsottu korkeimman oikeuden diaarilehdeltä.
- Valitusluparatkaisusta on laskettu, *kuinka monelle hakijalle on myönnetty valituslupa*. Lisäksi on laskettu niiden *rikosten lukumäärä, joiden osalta on myönnetty valituslupa*.
- *Valitusasian esittelypäivämäärä ja ratkaisun antopäivämäärä* on tilastoitu erikseen ja ne on katsottu korkeimman oikeuden diaarilehdeltä.
- *Syyksi luettujen rikosten lukumäärä, rangaistusseuraamukset ja liiketoimintakiellon pituus* on tilastoitu kuten hovioikeuden kohdalla on selostettu.

Juttujen laajuus

- Juttujen laajuuden osalta on tilastoitu, onko *jutun asiakirjamateriaalin laajuus*, eli asiakirjapinon korkeus yhteensä alle 10 cm tai yli 50 cm. Mitattu asiakirjamateriaali sisälsi kaiken jutussa käsittelyn eri vaiheissa syntyneen asiakirjamateriaalin, kuten esitutkintapöytäkirjan liitteineen, haastehakemukset sekä käräjäoikeuden, hovioikeuden ja korkeimman oikeuden käsittelyjen yhteydessä syntyneet asiakirjat mukaan lukien kaikki pöytäkirjat, tuomio, kirjalliset lausumat ja kirjalliset todisteet.

SELVITYS KÄSITTELYAIKOJEN LASKENNASTA

Eri instanssien käsittelyaikojen laskenta

- *Esitutkinnan kesto* on laskettu alkaen rikosilmoituksen tekoajankohdasta ja päättyen esitutkintapöytäkirjan päiväykseen.
- *Syyteharkinnan kesto* on laskettu alkaen esitutkintapöytäkirjan päiväyksestä ja päättyen haastehakemuksen päiväykseen.
- *Käräjäoikeuskäsittelyn kesto* on laskettu alkaen haastehakemuksen päiväyksestä ja päättyen käräjäoikeuden tuomion antopäivään.
- *Hovioikeuskäsittelyn kesto* on laskettu alkaen jutun asiakirjojen hovioikeuteen saapumisen päivästä (joka kirjattu diaariin) ja päättyen hovioikeuden tuomion antopäivään.
- *Korkeimman oikeuden käsittelyaika* on laskettu alkaen jutun asiakirjojen korkeimpaan oikeuteen saapumisen päivästä (joka kirjattu diaariin) ja päättyen valitusluparatkaisun antopäivään. Jutut, joissa valituslupa on myönnetty ja käsittely näin jatkuu vielä valitusluparatkaisun antamisen jälkeen, eivät ole mukana korkeimman oikeuden keskimääräistä käsittelyaikaa laskettaessa.
- *Kokonaiskäsittelyaika* on laskettu alkaen rikosilmoituksen tekoajankohdasta ja päättyen korkeimman oikeuden valitusluparatkaisun antopäivään. Laskennassa mukana eivät ole jutut, joissa korkein oikeus on myöntänyt valitusluvan.

- *Kokonaiskäsittelyaika EIT:n mukaan* on laskettu alkaen ajankohdasta, jolloin vastaaja tuli viranomaisen toimesta ensimmäisen kerran tietoiseksi häneen kohdistuvasta rikosepäilystä (joko ensimmäisen kuulustelun päivämäärä tai ensimmäisen pakkokeinon käyttämisen päivämäärä, riippuen siitä kumpi tapahtui ensin) ja päättyen korkeimman oikeuden valitusluparatkaisun antopäivään.

Tarkempien käsittelyvaiheiden keston laskenta

Aikavälejä on käytetty laskettaessa 10 lyhimmän, pisimmän ja keskimmäisen oikeudenkäynnin sekä Helsingin, Turun ja Kouvolan hovioikeuksien juttujen tarkempia käsittelyvaiheita.

- *Poliisin alustava tutkinta* on laskettu alkaen rikosilmoituksen päivämäärästä ja päättyen vastaajan ensimmäisen kuulemisen päivämäärään.
- *Kuulustelut ja muu tutkinta* on laskettu alkaen vastaajan ensimmäisen kuulemisen päivämäärästä ja päättyen esitutkintapöytäkirjan päiväykseen.
- *Syyteharkinta* on laskettu alkaen esitutkintapöytäkirjan päiväyksestä ja päättyen haastehakemuksen päiväykseen.
- *Käräjäoikeuden haastehakemusten analysointi* on laskettu alkaen ensimmäisen haastehakemuksen päiväyksestä ja päättyen ensimmäisen haasteen päiväykseen.
- *Käräjäoikeuden tiedoksiannot* on laskettu alkaen ensimmäisestä haasteesta ja päättyen viimeiseen tiedoksiantoon.
- *Käräjäoikeuden kirjallinen valmistelu* on laskettu alkaen viimeisestä tiedoksiannosta ja päättyen viimeisen kirjallisen vastauksen saapumispäivään.
- *Käräjäoikeuden pääkäsittelyn järjestäminen ja mahdollinen suullinen valmistelu* on laskettu alkaen viimeisen kirjallisen vastauksen saapumispäivästä ja päättyen ensimmäiseen pääkäsittelypäivään.
- *Käräjäoikeuden pääkäsittely* on laskettu alkaen ensimmäisestä pääkäsittelypäivästä ja päättyen viimeiseen pääkäsittelypäivään.

- *Käräjäoikeuden tuomioharkinta* on laskettu alkaen viimeisestä pääkäsittelypäivästä ja päättyen tuomion antopäivään.
- *Hovioikeuden kirjallinen valmistelu* on laskettu alkaen jutun vireilletulosta hovioikeudessa ja päättyen viimeisen kirjallisen vastauksen saapumispäivään.
- *Hovioikeuden pääkäsittelyn järjestäminen ja mahdollinen suullinen valmistelu* on laskettu alkaen viimeisen kirjallisen vastauksen saapumispäivästä ja päättyen ensimmäiseen pääkäsittelypäivään.
- *Hovioikeuden pääkäsittely* on laskettu alkaen ensimmäisestä pääkäsittelypäivästä ja päättyen viimeiseen pääkäsittelypäivään.
- *Hovioikeuden tuomioharkinta* on laskettu alkaen viimeisestä pääkäsittelypäivästä ja päättyen tuomion antopäivään.

Kymmenen pisimmän, lyhimmän ja mediaanoikeudenkäynnin vaiheittaiset keskimääräiset käsittelyajat

Käsittelyvaihe	Pisimmät Päiviä	%-osuus	Mediaanit Päiviä	%-osuus	Lyhimmät Päiviä	%-osuus
Alustava poliisitutkinta	814	27,65 %	214	15,16 %	37	6,28 %
Kuulustelut ja muu tutkinta	522	17,73 %	97	6,87 %	35	5,94 %
Syyteharkinta	598	20,31 %	276	19,55 %	91	15,45 %
Käräjäoikeuden haastehakemusten analysointi	63	2,14 %	21	1,49 %	5	0,85 %
Käräjäoikeuden tiedoksiantovaihe	145	4,93 %	57	4,04 %	24	4,07 %
Käräjäoikeuden kirjallinen valmistelu	64	2,17 %	35	2,48 %	40	6,79 %
Käräjäoikeuden pääkäsittelyn järjestäminen ja mahd. suullinen valmistelu	107	3,63 %	75	5,31 %	58	9,85 %
Käräjäoikeuden pääkäsittely	109	3,70 %	105	7,44 %	39	6,62 %
Käräjäoikeuden tuomioharkinta	25	0,85 %	18	1,27 %	8	1,36 %
Hovioikeuden kirjallinen valmistelu	135	4,59 %	141	9,99 %	45	7,64 %
Hovioikeuden pääkäsittelyn järjestäminen ja mahd. suullinen valmistelu	283	9,61 %	302	21,39 %	171	29,03 %
Hovioikeuden pääkäsittely	18	0,61 %	28	1,98 %	1	0,17 %
Hovioikeuden tuomioharkinta	61	2,07 %	43	3,05 %	35	5,94 %
YHTEENSÄ:	2944	100,00 %	1412	100,00 %	589	100,00 %

Kaaviossa on esitetty kunkin ryhmän osalta tarkemman käsittelyvaiheen keskimääräinen kesto päivinä sekä kyseisen vaiheen osuus prosentteina kokonaiskestosta. Kokonaiskesto on tässä eri vaiheiden keston summa.

Helsingin, Turun ja Kouvolan hovioikeuspiirien juttujen vaiheittaiset keskimääräiset käsittelyajat

Käsittelyvaihe	Helsinki päiviä	%-osuus	Kouvola päiviä	%-osuus	Turku päiviä	%-osuus
Alustava poliisitutkinta	290	15,13 %	99	8,47 %	47	4,55 %
Kuulustelut ja muu tutkinta	311	16,22 %	458	39,18 %	274	26,50 %
Syyteharkinta	376	19,61 %	144	12,32 %	136	13,15 %
Käräjäoikeuden haastehakemusten analysointi	89	4,64 %	19	1,63 %	57	5,51 %
Käräjäoikeuden tiedoksiantovaihe	50	2,61 %	24	2,05 %	5	0,48 %
Käräjäoikeuden kirjallinen valmistelu	72	3,76 %	33	2,82 %	74	7,16 %
Käräjäoikeuden pääkäsittelyn järjestäminen ja mahd. suullinen valmistelu	122	6,36 %	17	1,45 %	37	3,58 %
Käräjäoikeuden pääkäsittely	45	2,35 %	36	3,08 %	56	5,42 %
Käräjäoikeuden tuomioharkinta	33	1,72 %	18	1,54 %	12	1,16 %
Hovioikeuden kirjallinen valmistelu	142	7,41 %	66	5,65 %	66	6,38 %
Hovioikeuden pääkäsittelyn järjestäminen ja mahd. suullinen valmistelu	312	16,28 %	211	18,05 %	209	20,21 %
Hovioikeuden pääkäsittely	8	0,42 %	3	0,26 %	1	0,10 %
Hovioikeuden tuomioharkinta	67	3,50 %	41	3,51 %	60	5,80 %
YHTEENSÄ:	1917	100,00 %	1169	100,00 %	1034	100,00 %

Kaaviossa on esitetty kunkin hovioikeuden osalta tarkemman käsittelyvaiheen keskimääräinen kesto päivinä sekä kyseisen vaiheen osuus prosentteina kokonaiskestosta. Kokonaiskesto on tässä eri vaiheiden keston summa.

KORKEIN OIKEUS
HÖGSTA DOMSTOLEN

